

## **SAN MATEO** **Jesucristo ikábo yoikin Mateon** **wishaa**

*Jesucriston rekenaon janebo*  
*(Lc. 3.23-38)*

<sup>1</sup> Jesucristora iká iki David betan Abrahamman chiní bake. Natobo riki jawen rarebo ipaonibaon janebo:

<sup>2</sup> Abrahamman bakera iká iki, Isaac. Isaacnara iká iki, Jacob. Jacobkanara iká iki, Judá betan jawen wetsabo.

<sup>3</sup> Ja Judákanabiribi iká iki, Fares betan Zera, jaton tita iká iki, Tamar. Faresnabiribi iká iki, Esrom, Esrommanabiribi iká iki, Aram.

<sup>4</sup> Arammanabiribi iká iki, Aminadab, Aminadabkanabiribi iká iki, Nahasón. Nahasónmanabiribi iká iki, Salmón,

<sup>5</sup> Salmónmanabiribi iká iki Booz, jawen tita iká iki, Rahab, jatian Booznabiribi iká iki, Obed, jawen tita iká iki Rut. Ja Obednin bakebiribi iká iki, Isaí,

<sup>6</sup> Isaíkanabiribi iká iki apo David. Apo Davidkanabiribi iká iki, Salomón, jawen tita iká iki ja Uríasnin awin ikátiai.

<sup>7</sup> Salomónman bakebiribi iká iki Roboam. Roboammanabiribi iká iki Abías. Abíasnabiribi iká iki, Asá.

<sup>8</sup> Asákanabiribi iká iki Josafat. Josafatnabiribi iká iki Joram. Jorammanabiribi iká iki, Uzías.

<sup>9</sup> Uzíasnin bake iká iki, Jotam. Jotammanabiribi iká iki, Acaz. Ja Acazsen bake iká iki, Ezequías.

<sup>10</sup> Ja Ezequíasnenabiribi iká iki, Manasés. Manasésnenabiribi iká iki, Amón. Ja Amónmana iká iki, Josías.

<sup>11</sup> Jatian ja Josíasninbiribi bakea iki, Jeconías itan jawen wetsabo, jaton rawibaon yatanxon Babilonia main jato bokanontian.

<sup>12</sup> Jatian, moa jakiribi Babiloniainoax beribakana pekáora; Jeconíasnen bakeaa iki, Salatiel. Salatielnin bakebiribi iká iki, Zorobabel.

<sup>13</sup> Ja Zorobabelnin bake iká iki, Abiud. Abiudkanabiribi iká iki, Eliaquim. Eliaquimmana biribi iká iki, Azor.

<sup>14</sup> Ja Azornin bake iká iki, Sadoc. Jatian Sadocnabiribi iká iki, Aquim. Ja Aquimman bakebiribi iká iki, Eliud.

<sup>15</sup> Ja Eliudnin bakebiribi iká iki, Eleazar. Eleazarnabiribi iká iki, Matán. Ja Matánman bakebiribi iká iki, Jacob.

<sup>16</sup> Jatian Jacobnin bakera iká iki José, jara iká iki ja Marían bene. Ja \*Cristo akin akanai, Jesussen tita.

<sup>17</sup> Jaskara ikaxiki, ja Abraham iníainoax David iní senen, chonka chosko Criston rekenbo iká. Jainoax David inontian, Babiloniain jaton rawibaon jato bokanontian riki, chonka choskoribi. Jatian Babilonia main jato bokanontian, Cristo pikóni senen riki, chonka choskoribi, ja Criston rekenbo ikana.

*Jesucristo pikota*  
(Lc. 2.1-7)

18 Jaskatax Jesucristo pikóni riki neskara: Maríara iká iki, Josekan binoxon yoia moa jen ika. Ikaxbi biamapari ikenbira, María toota iki; Diossen Shinanman atipana koshin imaa.

19 Jatian José iká iki ponté shinanya joni; jaskara ixonra, jonibo bebon María jakonma banémakashamakin, shinanna iki jonéshokores jeneti.

20 Moa jaskáanoxon shinankenbira, namá meran non Ibon ángelnin, neskáakin yoia iki: “José, mia riki Davidkan rarebo, rakéyamawe María betan wanotinin, ja tootara Diossen Shinanman atipana koshin imaa iká iki.

21 Ja bake pikotara benbo bake inóxiki. Jara Jesús akin min janeti jake; janra jawen jonibo jaton ochabo soaxon jato kishpinmanoxiki”, akin.

22 Nato jawékibora winota iki, ja non Ibon jawen \*profeta neskáakin yoimani keská senennon ikax:

23 “Jonin tanatama xontakora toonoxiki, ja bakenara benbo bake inóxiki. Jara Emanuel akin jenenoxikanai”, iki iní. Ja joi iki “Dios iki nobetan”, iki iká.\*

24 Jaskáakin namá meran, ja Ibon ángelnin yoiara, oxá besotaanan kaxon, jan yoia keskáakin moa Josekan María awinhakin bia iki.

25 Ikaxbi, ja bakenai kamanpari jabé yoranyamaa iki. Jatian moa bakenketianra, ja pikota bake, Jesús akin Josekan janea iki.

## 2

### *Onan jonibo Jesús oinni bekana*

---

\* 1:23 Is. 7.14

<sup>1</sup> Jesússa pikota iki, Judea main iká Belén jemameax, Herodes ja mainmea apo inontian. Jatianribira onan jonibo, bari pikotaiorikeax beax, Jerusalénhain nokókana iki.

<sup>2</sup> Jain nokóxon, jato yokákana iki: —¿Ja judíobaon apo pikóbena bakeshokoki jawerano iki? Bari pikotaiori, jawen wishtin pikota oinbeiranira ja rabii noa joke —akin jato yokákana iki.

<sup>3</sup> Jaskara ninkatax, apo Herodes kikini shinan tsokasa iki. Jatianra jatíbi ja Jerusalénhain iká joniboribi jabébi jaskákana iki.

<sup>4</sup> Jaskákinra, jatíbi ja \*sacerdotebaon koshibo, itan esé onanbo, jato Herodesnin kenamaa iki. Jainxon jato yokata iki: Jaweranoax \*Cristo pikótiki, yoikatikanai ixon.

<sup>5</sup> Jatian yoikana iki: —Judea main iká Belénhainoax itira yoikanike; jaskara yoikinra ja \*profetanin wishanike:

<sup>6</sup> ‘Ja Belén jemara, Judá main iká ani jemabo xaran, jakonmashokoirá jemama iki. Jainoaxkaya westíora apo pikóxon, jan \*Israel jonibo jato akinti ikax’, ikira ikai, akin akana iki.

<sup>7</sup> Jaskáakanara, jonéshoko ja onan jonibo jato kenamaa bekanketian yokáxon, Herodesnin onanna iki jatianshaman wishtin pikota merakana.

<sup>8</sup> Jaskáa pekáo, moa Belénhain raankin jato neskáa iki: Botankanwe; boxon, jawekeskarainshamarin ja bake ixon, benatankanwe, jatian moa nokoxonra, maton ea keshanti iki, enribi kaxon já rabishokoti kopí —akin.

<sup>9</sup> Jaskáakinbo jato apon yoia pekáora, ja onan jonibo moa bokana iki. Jatian ja bari pikotaiokeax

wishtin pikota oinbakana, jato bebon kakaresa iki. Kaax, jain bake iká pontéshamanbi tsasia iki.

<sup>10</sup> Jaskáakin ja wishtin oinnax, ja onan jonibo kikinbiresi rarokana iki.

<sup>11</sup> Jatian, moa xobo meran weixon, ja bake jawen tita María betanbi oinkana iki. Jainxon ja bebon chirankooxon ja bake rabikana iki. Jaskáatanan jaton bonantibo kepentaanan, oro, \*incienso, \*mirra, jawekopímabi ja bake menireskana iki.

<sup>12</sup> Japekaora, namá meran moa jakiribi Herodes ikain bokantima jato yoia, moa jaton main karibai, wetsa bain bokana iki.

*Jawen anibaon, Jesús Egiptonko jabákiina*

<sup>13</sup> Moa onan jonibo bokana pekáo, non Ibon ángelnin namá meran José yoia iki: “Oxá besotaanan wenixon, ja bake betan jawen titabi, Egiptonko jabákintanwe, Herodesninra ja bake retenoxon, jato benamati jake. Kaax, jainpari itanwe, jakiribi mia jonon ixon en mia keshanai kaman”, akin aká iki.

<sup>14</sup> Ja yamébi, oxá besoax wenixon, Josekan ja bake betan jawen titabi jabákinin Egiptonko jato boá iki.

<sup>15</sup> Kaax, Herodes mawatai kamanpari jain ikana iki. Ja \*profeta meranoax, “nokon bakera en Egiptonkonía kenamanike”, iki non Ibo yoyo ini joi senennon ikax.\*

*Herodesnin amaa, benbo bakebo retékana*

<sup>16</sup> Jatian ja onan jonibaon moa parana onanaxa, Herodes kikinbiresi sinata iki. Jaskáxonra ja

---

\* 2:15 Os. 11.1

Belénhain, itan ja ochóma iká jemameaboribi, jatíbi pikóbena itan rabé baritiaya benbo bakebo, jato keyo retemaa iki. Moa jatio basi ja wishtin pikota onan jonibaon yoiibata iketian onanxon.

<sup>17</sup> Jaskataxa, ja \*profeta Jeremíasnin yoini joibo senena iki:

<sup>18</sup> “Ramá jemanra, kikinbiresakin masá shinnanni winiananbi sion ikaitian ninkákana iki. Jara iká iki Raquel, jawen bakebo kopí winii. Tanttimakaskanabira, keenyamaa iki, jawen bakebo moa keyo mawata iketian”, iki iká.

### *Nazaret jeman jaai bekana*

<sup>19</sup> Jatian moa Herodes mawata pekáora, Egip-tonkobipari iketian, José ja Ibon ángelnin namá meran yoiribia iki:

<sup>20</sup> “Oxá besotaanan weníxon, ja bake betanbi jawen tita, jakiribi \*Israel mainko iotanwe, ja maton bake retekasi ipachoaibora, moa mawákanke”, akin.

<sup>21</sup> Jaskáa oxá besotaanan wenixon, Josekan ja bake betanbi jawen tita jakiribi jato \*Israel main ioa iki.

<sup>22</sup> Jatian kakinbi ja Herodesnin bake Arquelao jawen papan toan, Judeain apo iká ninkatax, raketi jain kakashamaa iki. Ikenbi, Diossen namá meran yoia, moa jain kayamai, Galilea mainres kaa iki.

<sup>23</sup> Jain nokotax, Nazaret jeman jaai bokana iki. Jaskarabora winota iki, Nazarethainoa akin Jesús akanti, \*profetabaon yoikatitai senenti kopí.

### 3

*Jain joni jayamainkoxon, Juanman jato joi yoia  
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)*

<sup>1</sup> Ja netebaonribira jato \*bautizanai Juanman ja Judeain iká jain joni jayamainkoxon jato joi yoia iki.

<sup>2</sup> Ja joi yoikin jato neskaa iki: “¡Maton jakonma shinanbo akonkin jenekanwe, ja Diossen ikinaton jati netera, moa ochómabires iki!” akin.

<sup>3</sup> Ja Juan jaskáti yoiira inike ja \*profeta Isaías neskati:

“Jain joni jayamainkoniaxa joni saí ikai:

‘Non Ibo bai benxoaxonkanwe;

jakonshamanhakin ja bai pontexonkanwe’ ”, iki.

<sup>4</sup> Ja Juanra iká iki, camello rani chopá sawéya. Jainoax bichi sintóranin chinexeya. Jawen piti iká iki, chanpo, jawen xeati iká iki, bona jene.\*

<sup>5</sup> Jatian jan joi yoiai ninkatira, icha jonibo Jerusalénhainoax, itan Judea mainmeaxbo bekana iki. Jainoax ja Jordán main iká ochómakeaboribi bekana iki.

<sup>6</sup> Jatian, jaton ochabo keshakanketian, Jordán weanmanxon, jato Juanman bautizana iki.

<sup>7</sup> Ikenbi icha \*fariseobo betan \*saduceoboribi, Juanman jato bautizanon ikax bekana oinxon, jato neskáakin yoia iki: “Matobo riki, jakonmabo ikax, rono kaíta keská jonibo. ¿Tsonki yoia ja masábires tenetiain kati iitibi matoribi kishpinti?”

<sup>8</sup> Ikonkon moa maton jakonma shinanbo jenea onanti iti kopíkaya, moa jakoni jakanwe.

---

\* **3:4** Juanman chopara iká iki, Elíasnin chopá ikátiai jisáribi. 2 Rey. 1.8. Judíobora manata iká iki, ja mawábo ikainoax joxon ja \*Cristo joái jato Elíassen yoitinin.

<sup>9</sup> Matonbinix: ‘Noakayara Abrahamman chiní bakebo iki’, iamakanwe, Diossenra nato makanbo inonbi Abrahamman chiní bakebo itiakin joniati atipanke.

<sup>10</sup> Ja yamira moa taponyabiakin jiwi xatetires inon ixon, ja namanbi rakana iki. Ja jakoni bimiamai jiwibora, moa yamin taxteanan chiikan menokanti jake.

<sup>11</sup> Enra onpaxenres jato bautizana, jaton jakonma shinanbo akonkin jenekanon ixon. Ikaxbi epekaora westíora joni joai, janbiribira jato bautizanoxiki, ja Diossen Shinanman, itan chiikan. Jara ebebon jatíbi atipana koshia iki, jawen zapatotanibires boxonti jisáma riki ea.

<sup>12</sup> Jara moa jan payanti tso máya iki. Janra ja trigo bimibo payanhanan jawen xakábo potamaxon, ja bimibichores bixon, jain benxoatinko benxoanoxiki. Jatian ja xakábobiribira, jawetianbi tiriti nokayamai chii meran potaxon menonoxiki”, akin jato aká iki.

### *Juanman Jesús bautizana*

*(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)*

<sup>13</sup> Jaskákenbi Jesús Galileankoniax Jordán wean ikain kaa iki, jain Juan iketian, jan bautizanon ikax.

<sup>14</sup> Kakenbi akáshamakin Juanman yoia iki: — Minkayara ea ati iki bautizankin; ¿Jatian miakaya en imanon ikax eiba joá? —akin.

<sup>15</sup> Jaskáabi, Jesussen yoia iki: —Ramabichores jaskara anon awé, jaskara itin Dios keena jawéki, non senenhakayara jakon iti iki —akin. Jaskáakin yoia, Juanman bautizana iki.



<sup>16</sup> Ja moa bautizana mapetaitianribi, nai chopeta iki. Jaskaketian Jesussen oinna iki, ja Diossen Shinan, xotó keska joáx jaonbi peyakatoshai.

<sup>17</sup> Jaskataitianribi, naiorikeax yoyo ika iki neskati: “Nato riki nokon noi bake, jaonra ea ikonbiresi raroai”, iki.

## 4

### *Jesús Satanássen tanaa* (Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

<sup>1</sup> Jaskata pekáo, Diossen Shinanman, jain joni jayamainko Jesús boá iki, \*Satanássen tananon ixon.

<sup>2</sup> Jatian, moa chosko chonka nete, itan chosko chonka yaméribi, jawékiama ikax moa jawékiakasa iki.

<sup>3</sup> Jatian, ja Jesús ochamakaskin tanai, \*Satanás jaki joá iki, joxon yoia iki: –Diossen Bakekon ixon, nato makanbo pan imawe –akin.

<sup>4</sup> Jaskáabi, Jesussen neskáa iki: –Diossen kirika meranra yoiai: ‘Jawékiatininbichora joni jayamake, Diossen yoiai joibo senenhairibikayara joni jati jake, ikira ikai’ –akin.

<sup>5</sup> Japekaora, Satanássen Jesús Jerusalénhain boríbaa iki. Jainxonra ja Dios rabiti xobo bochiki boxon,

<sup>6</sup> yoia iki: –Ikon Diossen Bake ikax, nenoax naman choronwe, Wishá meranra yoiai: ‘Diossenra jawen ángelbo raanti iki, mia koirannon ixon. Jatianra paketamabi mia jabaon weninti iki, min tae makanki choshíkaintima kopí’, iki ixon –akin.

<sup>7</sup> Jaskáabi, Jesussen yoia iki: –Diossen joi meranra yoiai: ‘Non Ibo Dios jawetianbi tanatima’ –akin.

<sup>8</sup> Jainxonra jayá senentiainbi, ja Satanásen manan keyá ikain boríbaa iki. Jain boxonra, jatíbi nato netemea ani jemabo oinmaa iki, jaton ani jawékiboyabiakin.

<sup>9</sup> Jaskáaxon yoia iki: –Ebebon chirankooxon min ea rabiketianra, jatíbi nato jawékibo en mia meniti iki –akin.

<sup>10</sup> Jaskáaketianra Jesussen neskáa iki: –Nenoax katanwe Satanás. Diossen joi meranra ikai: ‘Non Ibo Diosbichores rabikanwe, itan jabichoresibi jawen keenabo axonkanwe iki’ –akin.\*

<sup>11</sup> Jaskáa ja Satanás moa kaa iki. Ja kaketian, Diossen ángelbo bexon, Jesús akinkana iki.

*Galileankoxon Jesussen joi yoikin peoa  
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)*

<sup>12</sup> Jatian Judeain iikinbi, cárcel meran Juan akana ninkatax, Jesús Galileanko kaa iki.

<sup>13</sup> Ikaxbi, Nazaret jemanko banéyamai, ja Galilea ian kexa iká Capernaúm jemankores jaai kaa iki, ja Zabalón betan Neftalí jonibaon mainko.

<sup>14</sup> Jaskara iti yoikin ja \*profeta Isaíassen wishani keská senennon ikax. Jara inike neskati:

<sup>15</sup> “Ja Jordán keiba itan aniparo ochóma iká, Zabalón  
betan Neftalí main jakanabo; jainoax, ja Galileanko  
jakana judíoma joniboribi, ninkákanwe:

<sup>16</sup> Ja yamé keska meran jakátiai jonibaonra, moa westíora joé oinkanke, ja onsá mawá meranbires

---

\* 4:10 Dt. 6.13

jakatiaibora moa jato joekan tenake”, iki iká.

<sup>17</sup> Jainxonra moa joi yoikin peokin jato Jesussen neskáa iki: “Maton jakonma shinanbo akonkin jenekanwe, ja Diossen ikinaton jati netera, moa ochóma iki”, akin.

*Yapan teetai chosko joni, Jesussen kenaa*  
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

<sup>18</sup> Jatian Galilea ian ketani kakinra, já wetsa rabébires rikani iibekonaitian Jesussen nokoa iki. Ja iká iki Simón Pedro betan jawen wetsa Andrés. Jabo iká iki yapan teetaibo.

<sup>19</sup> Jainoa jato Jesussen neskáakin yoia iki: —Ea chibankanwe, jonibo biai itiakinbiribi en mato imanon —akin.

<sup>20</sup> Jato jaskáa, jatianbi jaton rika jainbi jenebaini, jabé kabékona iki.

<sup>21</sup> Jatian orichaa kakinra, já wetsa rabébires Jacobo betan Juan Jesussen nokoribia iki, jaton papa Zebedeo betanbi botenxon rika onai iitaitian. Jainoa jato kenaa iki.

<sup>22</sup> Jato jaskáakin kenaatianbi, ja boteyabiakin jaton papa potabaini, Jesús betan kabékona iki.

*Icha joni Jesussen akinna*  
(Lc. 6.17-19)

<sup>23</sup> Jatíbi ja Galilea main iká jemabaonra Jesús kawantana iki, jain tsinkíti xobo meranxonbo jato eseboi. Ja Diossen ikinaton jati jakon joibo jato yoiboa iki, itan meskó keskati isini chexakaataiboribi jato benxoaboa iki.

<sup>24</sup> Jaskarabora jatíbi Siria main ninkakaata iki; jaskara ninkáxonra, meskó isinyabo bexonkana

iki. Yoshin naikiabo, maxkaibo, yora koshia-  
maibo; jainoax meskó keskati chexakaati isi-  
naibo. Jaskarabora jato Jesussen benxoa iki.

<sup>25</sup> Jatianra kikinbires icha joni, Galileanko-  
niax, \*Decápolissainoax, Jerusalénhainoax, Judeain-  
oax itan ja Jordán keibakea iká mainmeaxboribi  
Jesús chibani bekana iki.

## 5

### *Diossen raroshaman imatibo*

<sup>1</sup> Jaskati joni icha bekana oinnaxa, mananman  
mapetax Jesús jain yakata iki. Jatian jaonmea  
onannaibo ja patax bekana iki.

<sup>2</sup> Jainxon jato esekin peoa iki, neskáakin:

<sup>3</sup> “Dioskires ikoni koshiax jakanabora, Diossen  
raroshaman imati iki. Jabora jawen neten jato  
Diossen ikintibo iki.

<sup>4</sup> Ja winiaibora Diossen raroshaman imati iki.  
Jabora Diossenbi jaton shinanbo tantimati iki.

<sup>5</sup> Ja rabí shinanhomabora Diossen raroshaman  
imatibo iki. Jabaonra jato mai meninoxon yoini,  
bikanti jake.

<sup>6</sup> Ja pikasai keskati itan nomiai keskati, at-  
ibi keskáakin atin kikini keenaibora, Diossen  
raroshaman imati iki. Jabora jaton shinanna  
keskáakin Diossen imaxonti iki.

<sup>7</sup> Ja noibamisaibora, Diossen raroshaman imati  
iki. Jabora Diossenbiribi noibashokoti iki.

<sup>8</sup> Moa jato meran jakonma shinan yamaabora  
Diossen raroshaman imati iki. Jabaonra Dios oin-  
noxiki.

<sup>9</sup> Jakonshaman jakanon ikax jato akini teetaibora, Diossen raroshaman imati iki. Jabora ikon Diossen bakebo riki, akin akanti iki.

<sup>10</sup> Ja itibi keskati jaketian, jakonmaakanaibora, Diossen raroshaman imati iki. Jabo riki jawen neten jato Diossen ikintibo.

<sup>11</sup> Ja ea kopi ramiakanaibo, ja masá tene-makanaibo, itan ikámainkobi jato join imakanaibora, Diossen raroshaman imati iki.

<sup>12</sup> Mato jaskáakana, ikonbiresi rarokanwe, naikanxonra ja biti kikinbires ani jawéki maton bii kati jake. Jaskáakinribira masá tenemakana iki, ja mato yamaatian japaoni \*profetabo.

*Tashi betan joéki yoinmeeta esé  
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)*

<sup>13</sup> Matobo riki nato netemea tashi keskabo. Ikaxbi ja tashira moa jawen moka keyotax, jawekeskataxbi mokayamai, jara moa jakonma iketian jema napon potatires iki jonibaon winókin jamáreskanon ixon.

<sup>14</sup> Matobo riki nato nete jan tenaa joé keskabo. Westíora jemara manan maxkaten itinax, joné iti atipanyamake.

<sup>15</sup> Tsonbira joé keteaxon jawékinin mapoyamai. Jaskáyamakinra, bochikishamanres peyasankanai, jatíbi ja xobon ikábo ja joekan jato tenati kopí.

<sup>16</sup> Jaskara joé keskara iti jake maton iká jawékibo, jonibo bebon. Ja maton jakon jawékibores akaitian oinxon, jabaonribi ja naikan iká Papa rabishokokanti kopí.

*Diossen esé jato Jesusen onanmaa*

17 Shinanyamakanwe, ja Diossen esé itan \*profetabaon yoiai joibo, jawemabi itiaikin imai ea joá. Eara jawemabi itiaikin imai joáma iki. Ja esekan yoiaibo senenti kopí riki ea joá.

18 Ikonshamanra en mato yoiai: Ja nai betan mai japariketianra, westíora joibi ja esé non soananti atipanyamake, jatíbi jan yoiaibopari senenai kaman.

19 Jaskara kopí, tsoabaonki ja esé meran iká senenhati joibo, atibires keskáshokobobi senenhayamai itan wetsaboribi jaskati jati jato onanmayamai, jabora Diossen ikinaton jatinko jawemabi ikanti iki. Ikaxbi ja esekan yoiai keskati jaxon, wetsaboribi jaskati jati jato onanmaibora, Diossen ikinaton jatinko kikin jonibo ikanti iki.

20 Jakopíra en mato yoiai, ja \*fariseobo betan esé onan jonibo ikai bebonbires itibi keskati jakoni jayamaira, jawekeskataxbi ja Diossen ikinaton jatinko mato ikantima iki.

*Sinátima yoií iká*  
(Lc. 12.57-59)

21 Matonra onanke, ja moatian Moisésen yoini joi, ja iki: 'Joni reteyamakanwe. Ja retemisaibora joi benxoai joni koshiboiba bokanti jake, jato masá tenemakanon ixon', iki iká.

22 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jaweratoboki wetsaboki sinatai, jabora koshibaon, masá tene-mati jake. Jatian ja wetsabo ichataibora, koshibo tsinkita bebon bokanti jake. Jatian ramibires shi-nantaanan jatoki jakonmaibires yoyo ikaibora, chiikan ewa meran potati iki ixon.

<sup>23</sup> Jaskara kopí, jainxon Dios yoina menoxontiainko, Dios meniti jawéki boxonbi atiki, ja miki sinatai joni min shinanrikin.

<sup>24</sup> Jatianra ja Dios meniti jawéki min boá, jainxon Dios yoina menoxontiainkobipari abaini, ja joni betan joi benxoax raeananipari mia kati jake. Jatian moa jaskáa pekáoparikayara, min ati jake Dios jawéki menikin.

<sup>25</sup> Miki jakonmaakin mia joni koshiboiba kenamakanketian, ja mia ja jaskáa joni betanpari ishton joi benxoawe. Ja joi benxoai joni koshiboiba mia bokanamatianbi. Min jaskáyamaabira, policiabo yatanmaxon cárcel meran mia niakanti iki.

<sup>26</sup> Enra mato pontéshaman yoiai: Jain xepokanara mato pikótima iki, jatí kopíax pikóti yoikanati kopíai kamanpari.

*Wanoya itan benoya ixon wetsa betan yorantima yoi iká*

<sup>27</sup> Matonra moa ninkata iki: ‘Wanoya itan benoya ixon, wetsa betan yoranyamakanwe’, iki Moisés yoyo ini.

<sup>28</sup> Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jaweratoboki westíora ainbo oinnax jaon keenai, janra wanoya ixonbi, jawen shinan meran moa jabé yoranke ixon.

<sup>29</sup> Jaskara iken, ja min mekayaokea beron mia ochamaresaitian, tsekaxon moa ochó potawe. Jakonra itiki jatiobi min yora, masá tenetian potakantitianbi, ja min yora meran iká westíora min mebireshanota.

<sup>30</sup> Jatian ja min mekayaokea mekenman mia ochanko pakémaresaitian, xatexon ochó potawe.

Jakonra itiki jatiobi min yora, masá tenetian potaakatitiani, ja min yora meran iká westíora min mebires manota.

*Potaanantikiriti iká joi*

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

<sup>31</sup> Jainxon Moiséssenribi neskáakin yoinike: ‘Ja jaton awin potaibaonra, moa potaa iki iká kirika wishá jato meniti jake’, akin.

<sup>32</sup> Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jawerato joninki wetsa joni betan ikainmabi jawen awin potai, janra ja ainbo benoya ixonbi wetsa betan yoranti ati onsá meran imai. Jatian ja benen potaa ainbo betan wanoai joniribira, moa benoya ainbo betan yoranairibi ikai.

*Senenhakonnox yoyo iti*

<sup>33</sup> Jainxon maton ninkáribia iki, ja Moiséssen maton rekenbo neskáakin yoini: ‘Maton ati yoiabo senenhanoxmabi Diossen janenkora non senenhai iki iamakanwe’, akin jato aní.

<sup>34</sup> Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jawetianbi jawéki anox yoyo iki, Diossen janenkora en akai iki iamakanwe. Nin nai janetaanan, janra onanke en senenhai, ikiribi iamakanwe, jara Diossen ani yakati iki.

<sup>35</sup> Jainoax mai janetaananribi jaskáyamakanwe, jara jainribi itinke. Nin Jerusalén janetaananribi jaskáyamakanwe. Jara ani Apo Diossen jema iki.

<sup>36</sup> Jainoaxibi maton mapokibiribi jaskáyamakanwe, matonra jawekeskaaxonbi westíora boobi, wiso iamaxon joxo imati atipanyamake.



<sup>37</sup> Jawéki anox: ‘Enra akai’, ikires ikanwe; jatian ayamanoxa: ‘Enra ayamai’, ikiresibi mato iti jake. Jatian meskotibores mato yoyo ikaira, moa \*Satanássen imaa ikaires mato iti iki.

*Kopímistima yoií iká*  
(Lc. 6.29-30)

<sup>38</sup> Matonra ninkata iki: ‘Tsonki jato westíora bero toshananai, jaribi westíora bero toshanti; jainoax jato xeta sekanaanketian jaribi xeta seke-naanshokoti’, iki iká esé.

<sup>39</sup> Ikaxbi, enbiribira mato yoiái: Jakonmaakana jato kopikin jakonmaayamakanwe, jawerato-baonki mato mekayao tamoki tantash akai, wetsaori jato amaribikanwe.

<sup>40</sup> Sináaxon mato koton bichinkaskin akana, mato jan perakootiribi jato menikanwe.

<sup>41</sup> Teaxon mia westíora kilómetro jawéki papi-makana, rabé kilómetro jato boxonwe.

<sup>42</sup> Wetsaxon inonbires mia jawéki yokata, jato meniwe. Jainxon banexonoxon mia jawéki yokákana jatoki yoashiamawe.

*Rawíbo noiti yoií iká*  
(Lc. 6.27, 28, 32-36)

<sup>43</sup> Matonra moa ninkata iki: ‘Mibé joni noiwe, ixonbi ja min rawíbichores omiswe’, iki iká esé.

<sup>44</sup> Ikaxbi enbiribira mato yoiái: Ja maton rawíbo noikanwe, jainxon jan mato jakonmaai-boki orankanwe.

<sup>45</sup> Jatianra mato itiki ja naikan iká Papa Diossen bakebo. Jan akai jakon itan jakonma joniboki inonbi bari pikómakin. Jainxon aríbai yoiti itan yoitima joniboki inonbi jato oi maanmaxonkin.

<sup>46</sup> Jatian jan mato noiabores jato noixonki, ¿Jawe jakon maton biti iki? Ja apo kopíakana koríki tsinki-aiboribira jabé raenanaibo betan jaskatai.

<sup>47</sup> Jainxon ja mato betan joi akaibores maton jato saludanabira, bená jawékima iki, ja Dios ikon-hayamai jonibobira jaskakanani jakanke.

<sup>48</sup> Matora iti jake jakonman senenabo, ja maton Papa Dios naikan iká keskaribi.

## 6

### *Maxkatabo akinti*

<sup>1</sup> Wetsabaon oinnon ixonres jonibo bebonxon jakon teebo ayamakanwe. Maton jaskáakinres akaitianra, ja maton biti jawékibo, ja naikan iká Papa Diossen, mato menitima iki.

<sup>2</sup> Jaskara kopí, ja jawékinin yoronaibo jato ak-inax, ja ikon keskati ikaibo keskati iamakanwe. Jaboresa ikai, ja esé ninkáti xobo meranoax itan jain jonibo winotainkobo kaax, rabikanon ikax keshaatani. Jaskataibaonra moa jawen kopí bike iki ixonra en mato yoiai.

<sup>3</sup> Jawetianki ja maxkatabo min jato akinnai, tsoabi jato keshanyamawe, ja min mexkaokea mekemanra onanti yamake, ja min mekayaokea mekenman akaibo.

<sup>4</sup> Joné jato akinwe. Jatian jaskáakin min jato jonéshoko aकिनbira, moa oinna ixon, ja min Papa Diossenbiribi ja min biti jawéki mia meniti iki.

### *Oranti jato Jesussen onanmaa (Lc. 11.2-4)*

<sup>5</sup> Jawetianki maton oranai, ja ikon keskati ikaibaon akai keskáakin ayamakanwe. Jabo iki

jonibaon oinnon ixonres ja esé ninkáti xobo mer-anxon itan jonibo winotainkoxonbo orantinin keenbo. Jaskataibaonra jaton biti jawéki moa bike, iki ixonra en mato yoiai.

<sup>6</sup> Ikaxbi jawetianki minbiribi oranai, min xobonko jikixon, xepóti xepotaanan, joneshoko ja min Papa Dios yoyo awe. Jatian joneshoko min jaskáakenbira, moa oinna ixon, ichaxon oinkanonbi, ja min biti jawékibo mia meniti iki.

<sup>7</sup> Orankin, jawetianbi ja joibicho bane banekin yoiamakanwe; ja Dios ikonhayamai jonibaon akai keskáakin. Jabaonra shinannai iorai yoyo ikaitian jato Diossen ninkáxonti.

<sup>8</sup> Jabo keská iamakanwe. Maton yokatamatianbira, ja maton Papa Diossen moa onanke mato jan maxkatabo.

<sup>9</sup> Matonra neskáakin oranti jake: ‘Non Papa naikan iká, jatíxonbi mia ikon Dios onanbakanon.

<sup>10</sup> Jowé, non apo iki, abákanon jatíxonbi nato main ikábaon min keena keskáres akin, ja naikan ikábaon akai keskáakinribi.

<sup>11</sup> Rama ja jawékiati noa netetiibi maxkataibo noa meniwe.

<sup>12</sup> Non ocha akábo noa shinanxonyamawe, ja noki ochaabo moa non jato shinanxonyamai keskáribiakín.

<sup>13</sup> Shinan meran akásti jawékiain pakémayamakinkaya, \*Satanássen jakonmaanaketian noa koiranwe’.

<sup>14</sup> Wetsabaon jakonmaaka, moa maton ja jato shinanxonyamaitianra, ja naikan iká maton Papa Diossenribi mato ja shinanxontima iki.

15 Ikaxbi wetsabaon jakonmaaka, maton ja shi-nankin jeneyamaitianra, maton Papa Diossenribi mato ja shinanxonkin jenetima iki.

### *Ayunanti yoií iká*

16 Jawetianki maton \*ayunanai, ja beparam-etaibo keskati onísshokobo iamakanwe. Jabo ikai onísshokobo iki, ayunanai jonibaon oinkanon ikaxes. Jaskataibaonra moa bike ja jaton biti jawékibo, iki ixonra en mato yoiái.

17 Jawetianki minbiribi ayunanai, jakonireskaya boexeewe, itan min bemananribi chokawe.

18 Min ayunanai jonibaon onantima kopí. Diossenbichoresa onanna iti jake. Jatian min joné akenbi moa oinna ixonra, ja min biti jawékibo mia meniti iki.

### *Naikan iti jawékibores kaiati*

*(Lc. 12.33-34)*

19 Nato mainxon icha jawéki kaiakasi iamakanwe. Ja jawékibora arai keyotai, jatíribibora jawen ibon pia payotai, jainxonra yometsobaon mato yometsoati atipanke.

20 Naikanra jaskarama iki, jainkaya icha jawéki kaiakanwe, jainra jawékibo arayamai, jawen ibon pia payótibo yamake, itan yometsoboribi yamake.

21 Jaweranoki min icha jawéki kaimaa itina, jainresa min shinan itiki.

### *Non yoranko iká joé*

22 Ja bero riki non yora jan tenaa joé keska; jaskara ikenra, ja min bero jakonshaman iketian, jatiobi min yoraribi joé meran keská ikai.

<sup>23</sup> Ikaxbi ja min bero jakonma iketianra, jatiobi min yoraribi yamé keska meran ikai. Jatian ja joé keska mii meran iká nokaketianra, kikinbires yamé itiki.

*Dios itan koríki yoií iká*

*(Lc. 16.13)*

<sup>24</sup> Tsoa yonokaatai jonibira, jatianbicho rabé jonin tee axoni teeti atipanyamake. Westíorares noixonra, jawen joi senenhaxonti iki. Jatian wet-sara, omiskin joi senenhaxontima iki. Jaskáribiira, Diossen tee aríbaibi, nekeabi jawékiakinres shinnanni mato iti atipanyamake.

*Jaayorakin jawékibo shinantima*

*(Lc. 12.22-31)*

<sup>25</sup> Jaskara ikenra en mato yoiái: Maton ja jawékiati kopí, itan ja maton saweti chopá kopíbo, masá shinanyamakanwe. Noa jaara piti kopíbichoma iki, non yorara jakon chopá sawematibichoma iki.

<sup>26</sup> Oinkanwe ja noyai isábo; jabaonra jawebi banati atipanyamake; bimibo tsekaxon jain atinko benxoatiboribi atipanyamakanke. Jaskarabo ikenbira, ja naikan iká maton Papa Diossen, jato jawékiatinin maxkámayamai. Matokayara abiresti iki, ja isábo akai bebonbires jaskáakin.

<sup>27</sup> Jaskáakin masá shinankinbira, tsonbi jaton jati shokorestanibi bebonhati atipanyamake.

<sup>28</sup> ¿Jatian jawekopíki, ja saweti chopá kopí maton ayorakin masá shinannai? Oinkanwe, ja nii meran xoxoai joabo. Jabora teeti atipanyamake, itan jatonbi chopaatiboribi atipanyamakanke.

<sup>29</sup> Ikaxbi, enra mato yoiai: Ja apo Salomónra jawen jakon chopabaon raokaayonaxbi ja joabo xewina metsá iamaa iki ixon.

<sup>30</sup> Jatian jabokaya basimashoko ikax, moa choshiketian menokanai ikenbi akai Diossen ja waimea joabo kikin metsáshokobo imakin. Matokayara abiresti iki jakon chopabo sawemakin. ¡Jaki koshitira mato maxxáke!

<sup>31</sup> Jaskara iken masá shinanni: ‘¿Jaweki non rama jawékiapanon?’ iamax ‘¿Jawe chopaki non rama saweaiapanon?’ ikibo iamakanwe.

<sup>32</sup> Ja Dios ikonhayamaibaonresa akai ja jawékibo kopí masá shinankin. Ikaxbi ja maton Papa Dios naikan ikátoninra, moa onanke mato jaskara jawékibaon maxxkata.

<sup>33</sup> Rekenparikaya Diossen ikinaton jatires onankanwe, jainxon atibi keskáakin jan yoiaibo senenhaxonkanwe. Jatianra nato jawékibaon yoroni mato iitaibo mato meniboresti iki.

<sup>34</sup> Jaskara kopí bakish iti jawékibaon masá shi-nanyamakanwe, jara bakish winóti jawékibiribi iki. Netetiibikayara moa atikoma jawékibo jake.

## 7

### *Wetsabaon jakonma akábo yoixontima (Lc. 6.37-38, 41-42)*

<sup>1</sup> Wetsabo jakonmaakin yoiamakanwe, matotribi jakonmaakin yoikantima kopí.

<sup>2</sup> Ja wetsabaon aká yoixontaan maton jato masá tenemai keskáakinribira mato Diossen ashokoti iki. Jawekeskaakinki maton jato akai, jaskáakinribira mato Diossen ati iki.

3 ¿Jawekopíki, wetsabo maxkoshoko bepokoatares min jato oinxonai, miakaya aniositon bepokoota itinxonbi?

4 ¿Jawe keskaxonmein min atiki wetsabo: ‘Mia maxkoshoko bepokoota ea bimawe’, akin jato akin, miakaya aniositon iká ixonbi?

5 ¡Mia ja jakon keskatonin shinanmeetai! Min-parikaya mia jan bepokoota aniosi tsekawe, jatianparira moa jakonhakin oinxon, min wetsabo jato bixonti atipanke.

6 Ja ochitibo Diossen jawékibo meniamakanwe, jaskara jakon jawéki onanyamaxonra, mato jakonmaakanti atipanke. Jainxon ja kopí jawékiboribi kochibo meniamakanwe, jabaonra onanyamaxon jamáreskanti atipanke.

### *Dios yokáti*

*(Lc. 6.42; 11.9-13)*

7 Dios yokákanwe, jatianra mato jan meniti iki; benakanwe, jatianra maton nokotiki; kenakanwe, jatianra mato jan akinti iki.

8 Jaweratobaonki yokatai, jabaonra biai; jaweratobaonki benai, jabaonra merai; jainoax jaweratoki kenatai, jabora akinti iki.

9 ¿Matonmein atiki, pan yokákenbi makanres maton bake menikin?

10 ¿Jamaxon, yapa yokákenbi ronores menikin?

11 Matokaya jakonma shinanyabo ixonbira, jakon jawékibores maton bake meniti maton onanke. Atixonbira ja maton Papa Dios naikan ikátonin abirestiki, ja yokákanketian jato jakon jawékibo menikin.

12 Wetsabaon jaskáatinin mato keenai keskáakinribi, matonribi wetsabo jaskáashokokanwe. Jaskara noa iti riki ja Moiséssen esekan itan \*profetabaon yoini joi.

*Naxbama bai betan naxbá bai*  
(Lc. 13.24)

13 Ja naxbáma xepótiorikaya jikikanwe, ja manótiori kaa bai xepótira, kikin naxbá ikax katibires iki; ja baiorira icha joni bokanai.

14 Ikaxbi ja jatíbitian jati neteori kati baira naxbáma iki, jawen xepótira maxkoshoko iki, jao jikitira itikoma iki, jakopíra ichama joni ja baiori bokanai.

*Jaton ikábo oinxon jato onanti*  
(Lc. 6.43-44)

15 Ja \*profeta keskati ikaibaon parannaketian koirameekanwe. Jabora oveja keskatax matoiba bekanti jake pimis yoina keskábo ikaxbi.

16 Jabora jaton ikábo oinxonres maton onanti atipanke, tsonbira uva bimi betan higo bimi, moxa jiwimea tsekayosma iki.

17 Jatíbi jakon jiwibora, jawen bimibo jakonribi ikai, jatian jakonma jiwibora jawen bimi jakonmaribi ikai.

18 Westíora jakon jiwira, jawen bimi jakonma iti atipanyamake. Jatian westíora jakonma jiwira, jawen bimi jakon iti atipanyamake.

19 Jaskati jakoni bimiamai jiwibora, moa xatexon menotires iki.

20 Jaskara ikenra, jaton ikábo oinxonres ja jonibo maton onanti atipanke.



*Jatíbima riki Diossen neten jikitibo  
(Lc. 13.25-27)*

<sup>21</sup> Jatikaxbushmanra ea ‘Ibó, Ibó’, akin akaibo Diossen ikinaton jati netenko jikiamanoxiki. Jikiranoxikanai ja nokon Papa Dios naikan ikátonin yoiabo akonkin senenhaibores.

<sup>22</sup> Jatian moa jaton aká jawékibo Diossen yoixonti nete nokóketianra, icha jonibo inoxikanai ea akí neskati: ‘Ibó, Ibó min janenkora non jato joi yoia iki, min jane yoitaanra non jato meranoa yoshinbo pikoa iki, jainxonra icha ratéti jawékiboribi non aká jake, ikibo inoxikanai’.

<sup>23</sup> Jaskákanainbira enbiribi jato anóxiki: ‘Jawetianbira en mato onanyamaa iki, moa eibakeax botankanwe jakonma akai jonibo!’ akin.

*Rabé keska main xoboakana  
(Mr. 1.22; Lc. 6.47-49)*

<sup>24</sup> Jaskara iken, ja nokon joi ninkáxon en yoia keská ea axonaibo riki, shinanti onan ixon shanka main jonin xoboani keská.

<sup>25</sup> Oi kexto beax ani jenetiata iki, jainoax niwe koshiribi ja xoboki tsakata iki; ikaxbi ja xobo poxóyamaa iki shanka maiki jawen witábo nichina ikax.

<sup>26</sup> Ikaxbi ja nokon joi ninkáxonbi, en yoia keská ayamaibo riki, shinanti onanma jonin mashi main xoboani keská.

<sup>27</sup> Oi kexto beax ani jenetiata iki, jainoax niwe koshiribi ja xoboki tsakata iki, ikaxbi tewanyamai poxota iki. Jaskatax ja xobo kikini ras ika iki”, akin jato aká iki.

<sup>28</sup> Jaskarabo jato yoikin Jesussen senenhaketian, jain tsinkita jonibo kikini ratékana iki jato esea ninkatax,

<sup>29</sup> ja esé onanbaon akai keskáayamakin, koshi shinanyaxon jato yoiketian.

## 8

### *Lepra isinya joni Jesussen benxoaa*

*(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)*

<sup>1</sup> Jatian moa Jesús mananmanmeax ipakeax kaaítian, icha jonin chibana iki.

<sup>2</sup> Jaskákenbi \*lepra isinya westíora joni joáx, ja bebon chirankootoshixon yoia iki: —Ibó, mia keenxon nokon isin ea benxoawe —akin.

<sup>3</sup> Jaskáa ja jonin yora tii axon Jesussen yoia iki: —Eara keenai, en mia abanon benxoakin —akin. Jaskáatianbi, ja \*lepra isin moa joni benxoaa iki.

<sup>4</sup> Jainxon Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamawe, pontékainxonres ja sacerdote oinmatanwe. Jainxon ja Moiséssen yoini keskáakin Dios jawéki menitanwe, moa min isin mia benxoaa onankanti kopí —akin aká iki.

### *Romano sontárobaon koshin yonoti Jesussen benxoaa*

*(Lc. 7.1-10)*

<sup>5</sup> Jatian moa Jesús Capernaúmhain nokóketian, westíora romano sontárobaon koshi joá iki.

<sup>6</sup> Joxon yoia iki: —Ibó, nokon yonotira isini xobon itinke, koshitibobira atipanyamake, kikini chexakaakin masá tenei riki —akin.

<sup>7</sup> Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea kabánon ja isinai benxoai —akin.

<sup>8</sup> Jatian ja sontárobaon koshin neskaa iki: — Ibó, nokon xobon mia jikimati senenmabobiriki ea; nenonxonbikayares benxoti yoiwe, jatianra nokon yonoti moa benxoti iki.

<sup>9</sup> Eara ja nokon koshibaon yoia joi jato senen-haxonairibi ixon onanke, jatian earibi iki ja sontárobaon koshi. Jawetianki ja westíora sontáro en jain katanwe akin akai, jatianra akai. Jatian wetsabiribi en neri jowé akin aká, joái; jainxon jawetianki ja nokon yonoti, nato ea axonwe akin en akai, jatianra ea jan axonai —akin aká iki.

<sup>10</sup> Jaskáaketian ninkatax Jesús kikini rateta iki. Jainxon ja chibani beaibo yoia iki: — Ikonshamanra en mato yoiai, nescati eki koshia jonira, tsoabi en \*Israel main nokoyosma iki.

<sup>11</sup> Jaskara ikenra en mato yoiai: Icha jonira bari pikotaiorikeax itan bari jikiaiorikeax benóxikanai. Jabora inoxiki Diossen jawékiati aká jawékiaki, Abraham betan, Isaac, jainoax Jacob betan ja Diossen ikinaton jati netenko tsinkiti.

<sup>12</sup> Ikaxbi, ja Diossen ikinaton jati netenko iti ikábokayara jain ititianbi, jatobiribi masábires tene-tiainko potanoxiki. Jainra masábires tenei xeta kerox aki wininoxikanai —akin jato aká iki.

<sup>13</sup> Jato jaskáatanan ja sontárobaon koshi Jesussen yoia iki: —Moa min xobon katanwe. Ibanon ja min ikonhaxon shinanna keská ikí —akin. Jaskáakin yoiatianbi moa jawen yonoti benxoa iki.

*Pedron rayós ainbo Jesussen benxoa*  
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 Jainoax Jesús Pedron xobon kaa iki. Jain kaxon, ja Pedron rayós ainbo yoná akí bachin rakata nokoa iki.

15 Jaskara nokoxon, jawen mekenki Jesussen tii akatianbi, yoná jenea iki. Jainoax wenixonra ja ainbaon Jesús jawékiamaa iki.

*Jcha isinaibo Jesussen benxooa*

*(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)*

16 Jatian moa yametaitian, icha joni yoshinman iboabo Jesús siba bokana iki; jaskáakin bexonkannara, westíora joinbichores yoshinbo jato meranoa pikopakea iki. Jainxonribi ja isinai bokanabo jatíbi jato benxoapakea iki.

17 Neskarabora winota iki, jaskara iti yoi, \*profeta Isaías: “Janbira non isinbo noa bichina iki, jainxon non chexáboribi noa keyoxonike iki yoyo ini senenti kopí”, ini.

*Jesús chibanti yoi iká*

*(Lc. 9.57-62)*

18 Jatian ichaxon moa katekana ointaan, jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki: —Ian keiba bonon bokanwe —akin.

19 Jainoa westíora esé onan jonin nokobainxon neskáa iki: —Jawerano inonbi mia kaaitianra, mia chibani ea kaai Maestró —akin.

20 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Nii ochitibora, jain jati kiniabo iki. Jainoax noyai yoinabora, jain jati naayabo iki. Ikaxbi ja jonin Bakera, jain tantitiomabobi iki —akin.

21 Jatian wetsa, jaonmea onanaitonin yoia iki: —Nokon papa mawáketian en miintira jake Ibó, ea japari amawe, japekaoparira en mia chibantiki —akin.

22 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Eakaya chiban-reswe, abanon ja mawábaon, ja mawataibo minkin —akin.

*Niweaba koshi Jesussen nesemaa*

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jaskáataan, Jesús ian shitai kaai boten naneta iki. Jatian jaonmea onanaiboribi jabé bokana iki.

24 Ja bokanaitian, niweaba koshi jatoki pakéxon, ja bote bechonman jene nachita iki. Ikaxbi Jesúsbiribi iká iki oxaa.

25 Jaskataitian oinxon, jaonmea onanaibaon oxá ratexon Jesús yoikana iki: —Ibó, moara noa reokootai, noa kishpinmawe —akin.

26 Jaskáakana jato yoia iki: —¿Jawekopíki mato iorai raketai? ¡Dioski koshitira mato maxkábi-reske! —akin. Jaskáataan wenixon, niwe betan bechon notsina iki moa jenénon ixon. Jaskáakin aká, moa neseax jatíbi jakonshamares baneta iki.

27 Jaskáaketian, jawen jonibo ikana iki kikini ratetax: —¿Jatianki tsoa iti iki nato joni, niwe betan bechonbaonbi jawen joi ninkáxonai ikax? —iki yokakanani.

*Gadarainoa joni rabé yoshinman iboaa*

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Jatian ian shitabaini kaax, moa Gadara main Jesús nokóketianra, pantioainoax rabé joni yoshinman iboaka, já bechii jobekona iki. Ja rabéra iká iki kikinbires siná, jaskara iketianra, tsoabi ja bain winóti atipanyamaa iki.

<sup>29</sup> Joaxa neskati saí ibekona iki: —Jesús, miara Diossen Bake iki ¿Minki noa jaweakai? ¿Nete sene-namabi noa masá tenemaiki mia neno joá? —iki ikana iki.

<sup>30</sup> Jato ochómaribi iká iki, icha kochi pii tsamata.

<sup>31</sup> Jatian ja yoshinbaon Jesús yoia iki: —Jokonhaxon, ja kochi tsamatabo meran, noa weimawe —akin.

<sup>32</sup> Jatian, jato Jesussen aká iki: —Itankanwe —akin. Jaskáa, ja rabé joni meranoax jokonax boax, kochibo meran ja yoshinbo weikana iki. Jatianbi jatíbi kochibo ishto boxon jene tsakax, jenen retea keyókana iki.

<sup>33</sup> Jaskáketian ja kochi koiranaibo jabati bokana iki. Boax jemanko nokóxon, jaskatax kochibo keyota jato yoikana iki, jainxon ja yoshin naikia ipachoaiibo jaskatax benxoaboribi jato yoikana iki.

<sup>34</sup> Jaskara ninkataxa, jatíbi ja jeman iká jonibo Jesússiba bekana iki. Bexon yoikana iki, moa jaton mainmeax wetsanko kati.

## 9

### *Chanto joni Jesussen benxoaa*

*(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)*

<sup>1</sup> Jaskáakanara, boten nanexon ian shitabeirani joáx, jawen jemanbiribi Jesús nokota iki.

<sup>2</sup> Jain iketianra, chanto joni rakátinin axon, bex-onkana iki. Jatianra, já ikonhai jaki koshikana oinxon, Jesussen ja isinai joni neskáakin yoia iki: —Koshiakin shinanwe joní, min ochabora en moa mia shinanxonyamai —akin.

<sup>3</sup> Jaskáaketian, jatíribi esé onan jonibaon shinanna iki: “Nato jonira kikin jakonmaibires Dioski yoyo ike”, ixon.

<sup>4</sup> Ikaxbi jaskarabo shinankanai onanxonra, Jesussen jato yokata iki: —¿Jawekopikayaki maton jakonmaakin shinannai?

<sup>5</sup> ¿Jaweraki yoitikayaki atibires itiki? ‘¿Min ochabora en mia shinanxonyamai’, akin ati, iamax ‘wenitax katanwe’, akin ati?

<sup>6</sup> Ramara en mato oinmai, ja jonin Bakera, nato mainxon ja ocha akanabo moa jato shinanxonyamanoxon yoiti koshia iki ixon —akin jato aká iki. Jainxon ja chanto joni yoia iki: —Weníxon, min rakáti bibaini min xobon katanwe —akin.

<sup>7</sup> Jaskáa wenitax, ja joni jawen xobon kaa iki.

<sup>8</sup> Jaskara oinnax, jonibo rakékana iki, jainxon Dios rabikana iki, jaskara atipana koshiaribi jonibo imaa iketian.

### *Jesussen Mateo kenaa*

*(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)*

<sup>9</sup> Jatian moa jainoax kakin, Jesussen oinna iki westíora joni Mateo janeya, jainxon Romamea apo kopí yokákinxonkanai xobonko jato kopí yokati yakata. Jainoa Jesussen aká iki: —Ea chibanwe —akin. Jaskáatianbi wenítaanan Mateo jabé kaa iki.

<sup>10</sup> Jatian jaskáawana pekáo, Mateon xobonkoxon jaonmea onanaiboyaxon jawékiyai Jesús iketianra, icha ja apo jato kopí yokáxonaiboyabi jakonma ninkakaatai jonibo, beax jato ikainkoribi jato betan jawékiyai yakákana iki.

<sup>11</sup> Jaskara oinxon, jaonmea onannaibo \*fariseobaon yokata iki: —¿Jaweatiki maton

maestron, ja apo kopí yokáxonaibo, itan ja ochayabo betan jawékiai? –akin.

<sup>12</sup> Jato jaskáa ninkaxon Jesussen ja fariseobo yoia iki: –Ja isinaimabora raonmis joni benatinin maxkáyamake. Isinaibokaya riki ja raonmis jonin akintinin maxkatabo.

<sup>13</sup> Jaskara ixon ramapari onantankanwe, ‘Ja yoinabobicho maton ea retexontinra moa ea keenyamai. Ea keenai riki, noibamisbokaya mato ikantinin’, iki Dios yoyo ika joi. Eara ja jakonman shinanmeetaibo benai joáma iki. Eara joá iki ja ochayabo shinan –akin jato aká iki.

*Ayunantikiriakin Jesús yokákana  
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)*

<sup>14</sup> Jatian jan jato \*bautizanai Juanmamea onannaibo bexon, Jesús yokákana iki: – Nonra akai ichaakin \*ayunankin, jatian fariseobaonribira akai jaskáakin. ¿Jawekopíki ja mionmea onanaibaon jaskáayamakanai? –akin.

<sup>15</sup> Jatian jato Jesussen neskaa iki: –¿Imeyakanti atipanke ja wanoti fiestanko kenamaa beabo, ja wanoai joni jato betanpari ikenbi onísshokobo iki? Ikaxbi nokóranoxiki ja wanoai joni yamati nete. Jatianparira jabaon anóxikanai ayunankin –akin jato aká iki.

<sup>16</sup> “Tsonbira chopa ritás benakan, chopa payo onayamai, bená ikax niníkin ja chopa payo noshiai iken, jaskataxa ja noshí bebonbires ani iti iki.

<sup>17</sup> Jainxon tsonbira bená vino, ja bichi chomo payon nachíamaribiai. Nachitabira moa vino paeketian, ja chomo toá iti iki. Jaskataxa moa vino yoyokootiki, jatian chomobiribi jakonma banétiki.



Jaskánaketianra, ja bená vino chomo benakanribi nachíti iki. Jaskáaparira, ja vino betanbi ja bichi chomo jawe itima iki”, akin jato yoia iki.

*Ainbo bake mawata betan westíora ainbo isinai  
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)*

<sup>18</sup> Jatian jaskáakin jato yooi Jesús iitainbi, judíobaon joni koshi Jesús bebon chirankooto-shixon yoia iki: —Nokon bake ainbora ramabi mawáke. Ikaxbi nokon xobon kaxon min mekenman ea tii axonara jakiribi jiriti iki —akin.

<sup>19</sup> Jaskáakin aká ja joni betan Jesús kaaitian, jaonmea onanaiboribi jabé bokana iki.

<sup>20</sup> Jatian moa bokanaitian, westíora ainbo moa chonka rabé baritia jimi boanaitonin, Jesúski ochómakainxon, pekáorixon jawen jan perakooti kebí tii aka iki.

<sup>21</sup> Ja ainbaon shinannara iká iki: “Ja Jesussen perakootitanibires tii akaxa ea benxoti iki”, ixon.

<sup>22</sup> Jaskáara, bechiakekainxon ja ainbo ointaan Jesussen yoia iki: —Koshi shinanwe ainbó, eki koshiaxa mia benxoke —akin. Jaskáatianbi, ja ainbo benxoa iki.

<sup>23</sup> Jatian moa joni koshin xobon nokóxon Jesussen oinna iká iki, jayá maiái bonox, ja quena xoon akaibo jain tsamákana, itan icha joniboribi winii saa iki.

<sup>24</sup> Jainoa jato Jesussen yoia iki: —Nenoax jokonkanwe, nato bake xontakora mawatama iki, oxaaresiki —akin. Jato jaskáabi jaki shirokin joni-baon osanreskana iki.

<sup>25</sup> Ikaxbi moa jato jokonhataan, jikixon ja xontako Jesussen metsonhinabaina wenita iki.

<sup>26</sup> Jaskara Jesussen akára, ja main iká jemaboti-ibi ninkakaata iki.

*Benche rabé Jesussen benxoa*

<sup>27</sup> Jaskábaini moa Jesús jainoax kaaitian, rabé benche ja chibani joí saí iikiranbekona iki: — Noibataan noa akinwe Davidkan baké —iki.

<sup>28</sup> Jatian jaskákanabi kaax xobo meran jikiketian, ja benche rabekan jainoa nokobekona iki. Jainoa jato Jesussen yokata iki: —¿Matonki ikonhai, en mato benxoati atipana? —akin. Jato jaskáa: — Nonra ikonhai Ibó —akin abékona iki.

<sup>29</sup> Jaskáakana, jaton beronko Jesussen jato tii aka iki. Jainxon jato yoia iki: —Maton ikonhaa keskára en mato imai —akin.

<sup>30</sup> Jato jaskáatianbi, moa oinbekona iki. Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamakanwe —akin.

<sup>31</sup> Jato jaskáabi, moa pikóbaini boxonbires, jatíbi ja main ikábo jato keshankana iki.

*Yoyo iosma joni Jesussen benxoa*

<sup>32</sup> Jatian ja benche iwana rabé moa pikókainbekonaitianribi, westíora yoyo iosma joni yoshin naikia, Jesússiba bekana iki.

<sup>33</sup> Jatian ja joni meranoa moa Jesussen yoshin pikoketianra, jatianbi ja joni yoyo iki peokoota iki. Jaskara oinnax ratetax ikana iki: —Jawetianbira, nato \*Israel main jaskara jawéki akanaibo non oinyosma iki —ikibo yoyo iki.

<sup>34</sup> Ikaxbi \*fariseobaonbiribi yoikana iki: —Ja yoshinbaon koshin, atipana koshi menia ixonra akai, jan yoshinbo jokonhakin —iki ixonres.

*Jesussen jonibo noibaa*

<sup>35</sup> Jatíbi ani jeman itan maxxoshoko jemabaonra, Jesús iaketana iki, ja esé ninkati xobo ikainxonbo jato axeaki. Jato yoia iki ja Diossen ikinaton jati bená joibo. Jainxonribi, meskó isinyabo itan meskoti chexakaataibo jato benxoaboa iki.

<sup>36</sup> Jatian icha joni já chibani bekanai oinxonra, Jesussen jato noibaa iki. Jan jato ikíntioma oveja keskábo ikax, moa kikini shinan tsokáskanabo ikanaitian.

<sup>37</sup> Jainxon jaonmea onannaibo jato yoia iki: — Icha riki ja non tsekati bimibo, ikaxbi ja tsekai teetaibora ichamashoko iki.

<sup>38</sup> Jaskara iken, ja wai Ibo yokákanwe, abanon wetsaboribi jawen wainko tsekai teeti jato raankin —akin jato Jesussen aká iki.

## 10

### *Chonka rabé raana itibo, Jesussen katota (Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)*

<sup>1</sup> Jawen chonka rabé jaonmea onannaibo tsinkixonra, yoiti koshi shinan jato Jesussen menipakea iki, jan jonibo meranoa yoshinbo pikokanon ixon, itan meskó isinboyabi ja chexakaataiboribi benxoakanon ixon.

<sup>2</sup> Natobo riki ja chonka rabé Jesussen raanabaon jane: Rekenpari iki Simón, jawen wetsa jane iki Pedro. Jainoax jawen wetsa Andrés. Ja pekao iki, Jacobo betan Juan; ja Zebedeon bake rabé.

<sup>3</sup> Jainoax iki, Felipe, Bartolomé, Tomás itan Mateo ja romamea apo kopí yokáxonai ipachoi. Japekáo iki, Alfeon bake Santiago betan Tadeo.

<sup>4</sup> Jainoaxibi iki Simón; ja Zelotebo betan ipa-choai. Japekáo iki Judas Iscariote, ja jakonhai keská iikinbi jan Jesús jakonmaani.

*Ja raantibo, joi yoiti Jesussen raana  
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)*

<sup>5</sup> Ja chonka rabéra Jesussen raana iki, neskáakin jato yoionxon: “Ja judíomabo jakana mainkobo boyamatankanwe, nin Samaria main iká jemabaonribi mato katima iki.

<sup>6</sup> Ja ovejabo manota keská itai \*Israel joni-boibakaya botankanwe.

<sup>7</sup> Boxon jato yoitankanwe; Diossen ikinaton jati netera moa ochóma iki, akin

<sup>8</sup> Isinaibo benxoatankanwe, mawábo jiriatankanwe; \*lepra isinyaboribi maton jato benxoati iki; jonibo meranoa, yoshinbo jokonhatankanwe. Jaskarabo akinra maton jato kopí yokátima iki, ja nato atipana koshira maton kopí biamaribi iki.

<sup>9</sup> Oro itan koríkibira, maton kakin botima iki.

<sup>10</sup> Jan jawékiati boti pisharibi maton botima iki. Nin wetsa chopa itan wetsa zapatoyaribira mato katima iki; jainxon jan kekótiribi boyamakanwe. Ja teetai jonira jawékiamakana iti jake.

<sup>11</sup> Jawetianki mato westíora jeman nokotai, jakon joni benax jawen xobonpari mato iti iki, mato wetsanko kaai kaman.

<sup>12</sup> Ja xobon jikikinra, Diossen mato jakon imabanon akin maton jato ati iki.

<sup>13</sup> Jatian jakonhaxon ja xobon mato imakanke-tianra, maton yoia jakon shinan jatoiba baneti iki. Ikaxbi mato biamakanketianra, ja maton jato keenxona jakon shinan matoibabi baneti iki.

<sup>14</sup> Jatian jaweranoxonki mato bikashamakanai itan maton joibobi ninkákashamakanai, ja xobomeax itan ja jemameaxa, mato pikóti jake. Kaaira ja maton jamata mai potobo, mato tawasaakainti iki.

<sup>15</sup> Ikonshamanra en mato yoiai: Ja jonibora, jaton aká jawékibo jato yoixonti nete nokóketian, Sodoma betan Gomorra jemamea jonibo aní bebonbires jato Diossen castiganoxiki.

*Jakonmaakinbo jato akanti yoii iká*

<sup>16</sup> Oinnax itankanwe, pimis yoinabo napo ovejabo raanti keskáakinra en mato raanai. Matora iti jake rono keskabo, jakonmaakaskana onan, itan xotóbo keskaribi, ramiamisti shinanhomabo.

<sup>17</sup> Koirameetax itankanwe, matora joni koshi-boibabo bokanti jake. Jaton esé ninkati xobo meranxonbora mato rishkinoxikanai.

<sup>18</sup> Ea chibanaibo iketianra, joni koshi-boiba, itan apobo bebonribi mato bokanti iki. Mato jaskáakanara, jatoyabiakin ja joi ayamaiboribi nokon joi maton jato yoiti iki.

<sup>19</sup> Ikaxbi jaskáakin, mato jema koshi-boiba bokana, jawemein en jato yoiti iki, iamaax jawerakimein en jato ati iki ikibo mato itima iki. Mato yoyo imakanaitianra, Diossenbi mato jaskati yoyo iti shinanbo mato meniti iki.

<sup>20</sup> Matobimara iti iki ja yoyo ikai, non Papa Diossen Shinanra iti iki ja mato meranoax yoyo iki.

<sup>21</sup> Jaton wetsanbira, jawen wetsabibo jato retemanoxikanai. Jatian papabaonra jaton bakebo jaskáashokonoxiki. Bakebaonra jaton papaki ramítaanan jato retenoxikanai.

<sup>22</sup> Ea chibanaibo iketianra, mato jatíxonbi omiskin ramianoxikanai; Ikaxbi ja mawatai kamambi eki koshii jenéyamaibora, kishpinmenoxiki.

<sup>23</sup> Jawetianki mato westíora jemankoxon rami-anoxon benakanai, jatianra mato wetsa jeman jabati kati iki. Enra mato pontéshaman yoiái: Ja \*Israel main iká jatíbi jemabaon mato iaketanam-abira ja jonin Bake jonoxiki.

<sup>24</sup> Jatomea onanai jonira, jaonmeax axea joni xewina iti atipanyamake. Jainoax, ja yonoti joniribira, jan yonoai joni xewina iti atipanyamake.

<sup>25</sup> Jatomea onanai jonira, jaonmeax axea joni keskaresibi iti jake. Jatian ja yonokaatai joniribira, jan yonoai joni keskaresibi iti iki. Ja xobo ibobi Beelzebú akinbo janeyonkana ixonra, jabé ikábokaya abireskanti jake jakonmaakín.\*

*Jakikaya noa rakéti*

*(Lc. 12.2-9)*

<sup>26</sup> Jaskara ikenbi, joniboki rakéyamakanwe. Jishtima jawékibora iikax onantiti jake; joné jawékibobira, tsonbi onanama iti atipanyamake.

<sup>27</sup> Ja yamé meranxon en mato yoiabo, matonbiribi netenshaman yoikanwe. Jatian jonéshoko en mato yoiabobiribi, jatíbi jato ninkámakanwe.

<sup>28</sup> Ja yora reteaiboki rakéyamakanwe, jabaonra jawekeskaxonbi kaya reteti atipanyamake. Ja kaya betan yorabi jan masá tenetian potatikikaya rakékanwe.

<sup>29</sup> Kopímashoko ikenbi ikanai iki, westíora koríkishoko binox, rabé isáshokotonin maroi.

---

\* **10:25** Beelzebú riki \*Satanás sen wetsa jane.

Jaskara ikenbira, ja maton papa Dios keenyamaitian, westíorabi mawáti atipanyamake.

<sup>30</sup> Jatian matokayara, jaweti booki maton maponko jaa iki ixon moa Diossen toponxonabo iki.

<sup>31</sup> Jaskara iken rakéyamakanwe. Maton kopíra, icha isábaon kopí xewina iki.

*Jonibo bebomeax Cristorikiti yoyo iti*

*(Lc. 12.8-9)*

<sup>32</sup> Jaweratoboki jonibo bebomeax Criston joni riki ea iki ikai, jatianra earibi ja naikanmea nokon Papa bebomeax; ikon riki jabo nokon jonibo iki ishokonoxiki.

<sup>33</sup> Ikaxbi jaweratoboki jonibo bebomeax, eara Criston jonima iki ikai, jatianra earibi ja naikanmea nokon Papa bebomeax, ikon riki jabo nokon jonimabo iki ishokonoxiki.

*Jesús kopi jaskarabo iti*

*(Lc. 12.51-53; 14.26-27)*

<sup>34</sup> Shinanyamakanwe nato main jaabo jato jakon jamai ea joá. Eara jaskai joáma iki. Eara joá iki espada bei.†

<sup>35</sup> Ea joá riki, jonibo jaton papakibi sinákanon ikax, ainbobo jaton titakibi sinákanon ikax, baban ewabo jaton benen titakibi sinákanon ikaxbo.

<sup>36</sup> Jaskara ikaxa, ja maton rawibo inoxiki, ja maton kikin rarebobi.

<sup>37</sup> Ja ea noia bebonbires, jaton papa betan jaton tita noiabora, nokon joni iti atipanyamake; ea noia bebonbires, jaton bakebo noiaboribira nokon joni iti atipanyamake.

---

† **10:34** Espada riki jakonmananti yoií iká.

<sup>38</sup> Jatian, ja masábo tenekashamakin ea chibankin jeneaibora, nokon joni iti atipanyamaribake.

<sup>39</sup> Japarikaskin ea jeneaibora, jatíbitian manókanti iki. Ikaxbi ea kopi jaton yora menikaataibora, kishpinmeenoxikanai.

<sup>40</sup> Jaweratobaonki, jakonhaxon jaton xobon mato biai, jabaonra moa earibi bike. Jatian jaweratobaonki ea biai, jabaonra jan ea raana Diosribi moa bike.

<sup>41</sup> Ja profeta onanxon jawen xobon jato biabaonra, ja \*profeta Diossen meniai jawékiboribi binoxiki. Jatian ja Diossen keena keská akai joni onanxon, jawen xobon jato biaibaonra, Diossenbi menia, ja jakon jonin biai jawékiboribi binoxiki.

<sup>42</sup> Jainxon jaweratobaonki, kikinmashoko ikenbi nokon joni onanxon, jato onpaxtanishokobires xeamai, jabaonribira, Diossenbi menia jaton biti jawéki binoxiki”, akin jato aká iki.

## 11

<sup>1</sup> Jatian jaskarabo jawen chonka rabé jaonmea onannaibo moa onanmakin senenhataan, wetsa jemabaon Jesús kaa iki, Diossen joi yoixon jato onanmaboi.

*Jato Bautizanaí Juanman raana bekanabo  
(Lc. 7.18-35)*

<sup>2</sup> Jatian cárcel meranxonbi Juanman ninkata iki, \*Criston jaskara akaibo. Jaskara ninkáxon, jawen jonibo raana iki,

<sup>3</sup> ¿Miarin ja joti yoikatikanai? Iamaxon, ¿Wetsaki non manatiki? akin yokákanon ixon.



<sup>4</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: “Boxon ja maton jaskara oinnabo itan maton ninkatabo, Juan keshantankanwe.

<sup>5</sup> Yoitankanwe, benchebaonra moa oinnai, ja nitikomabora moa jakoni niai, ja \*lepra isinyabora moa benxoai, pabebaonra moa ninkatai, mawatabora jiriai, jainoax, ja onitsapishokobora kishpinti jakon joi en jato yoiai.

<sup>6</sup> Jatian neskarabo en akai oinnax rabé shinanya iamaibora, kikini rarokanti iki”, akin jato aká iki.

<sup>7</sup> Jatian moa bokana pekáo, ja Juan yoikin jonibo Jesussen neskáa iki: “¿Jawe oinnikayaki mato jain joni jayamainko kaa iki? ¿Westíora tawa niwen shakonai oinni?

<sup>8</sup> Jatian jaskati kaama ikaxki ¿Jawe oinnikaya mato kaa iki? ¿Westíora joni kikin jakon chopasawéya oinni? Matonra onanke, jaskara chopasawéyabora, apobaon xobo meran ikanai.

<sup>9</sup> Jatian jaskara ikenki, ¿Jaweaki mato kaa iki? ¿Westíora profeta oinni? Ikon riki, jara westíora \*profeta xewina kikin joni iki.

<sup>10</sup> Ja Juan yoiira ikai, wishá meran néskati: ‘Mia kamatianbira, nokon joi boai jonipari en raanai, mia jan joti bai benxoaxonon ixon’, iki.

<sup>11</sup> Enra mato ikonshaman yoiai, jatíbi joni pikotabora, tsoabi ja jato \*bautizanai Juan xewina kikin yamake. Ikaxbi ja Diossen ikinaton ikábo xaran kikinmashoko keská itinakayara, Juan xewina kikin iki.

<sup>12</sup> Ja jato bautizanai Juanman joi yoikin peonontianbira, rama kamanbi ja Diossen ikinaton

jakanabo kikin jakonmaakinbiresbo akana masá tenei ikanai, jaskáaxon keyoti shinanxon jakonma jonibaon aká.

<sup>13</sup> Ja Juan yamatianbira, jatíbi \*profetabaon itan ja esé kirika meran wishakaata joibaon yoia iki, Diossen ikinaton jati nete nokóti.

<sup>14</sup> Ikonhati jisáma ikenbira en mato yoiai: Juanbi riki ja \*profeta Elías joti yoikatikanai.\*

<sup>15</sup> Tsoabaonki jakonhakin ninkatai, akanwe ninkákin.

<sup>16</sup> ¿Jawekimein en ramatian jonibo yointi iki? Bakebo keskára ikanai. Jabo ikai jabé raenanaibo akí jeman tsamatax, neskatibo saí iki:

<sup>17</sup> ‘Non quena axonabira, mato ransayamaa iki. Onís bewabaon noa bewakenbira, mato winia-maa iki’, ikibo.

<sup>18</sup> Jato bautizanai Juanra iká iki joáx, piamai itan xeayamai. Jatian já yoikana iki, westíora yoshinra jameran jake ixon.

<sup>19</sup> Japekao joá iki ja jonin Bake, jatíbi piai itan xeai, jatian já akanai naxki itan pae xeaitonin yoinkin. Jainxon aríbakanai, ja kopí yokámisaibo itan ochayabo betanres raenanai akinbo. Ikaxbi, ja non aká jawékibo oinxonresa onankanti jake, Diossen onan shinanman non aká”.

*Ikonhayamai jonibo yoikin aká*

*(Lc. 10.13-15)*

<sup>20</sup> Jatian jainxon icha ratétibo aká oinxonbi, jaton jakonma shinanbo jeneyamakanaitianra, ja jemamea jonibo jato Jesussen neskáakin yoia iki:

---

\* **11:14** Ja Mt. 3.4 ikainko oinwe.

21 “Jawe ireisaipanon, ja Corazín betan Betsaida jeman jaa jonibo! Ja matoibaxon en ratéti jawéki akábo, Tiro betan Sidón jemanxon en aká iketianra, moabires jainoa jonibaon jaton jakonma shinanbo akonkin jenea ikeanke. Masá shinanbin saweti xaxa chopabo saweaxbora, chimapo rapokookanabo ikeanke, jaton jakonma shinanbo jenea onanti iti kopí.†

22 Jakopíra en mato yoiai: Jaton akábo yoixontaanan jato Diossen masá tenemati nete senenketianra, ja Tiro betan Sidón jemameabo amai bebonbires mato Diossen masá tenemanoxiki.

23 Jainoax ja Capernaúm jeman jaa jonibo ¿Maton shinannaki matoribi naikan keyánoxiki? Enra mato yoiai: Matora jainxon masá tenetiainko potanoxiki. Ja matoibaxon en ratéti jawéki akábokaya Sodoma jemanxon en aká iketianra, ramakamanbi ja Sodoma jemamea jonibo jaréskeanke.‡

24 Jakopíra en mato yoiai: Jaton akábo yoixontaanan jato Diossen masá tenemati nete nokóketianra, ja Sodoma jonibo amai bebonbires mato Diossen masá tenemati jake”.

*Tantimanoxon jato Jesussen chania*  
(Lc. 10.21-22)

25 “Jatianribira iká iki Jesús neskati yoyo iki: Papá, mia riki nai betan mai Ibo, enra mia rabiai

---

† **11:21** Ja Corazín betan Betsaida jemanra akonbireskin Jesussen joi yoia iki, itan ja wetsankoxon aká bebonbires ani rateti jawekibo aká iki; jaskara oinnibira jainnoa jonibo, jawebi shinanmeeyamakana iki. ‡ **11:23** Sodoma jemara iká iki jain kikinbires jakonma jonibo jakana.

ja onan itan shinanya jonibo nato jawékibo onanmayamataan, ja onanma jonishokobores min jato onanmaa kopí.

<sup>26</sup> Jaskara min shinan iketianra min jaskáaka iki Papá.

<sup>27</sup> Nokon Papanra jatíbi jawéki ea iboamaa iki. Tsonbira ea onanyamake, nokon Papan bichoresa ea onanke. Jaskaribiakinra, tsonbi nokon Papa onanyamake. Enbichoresa onanke, jainxon jaweratoboki en jato onanmai, jabaonribira nokon Papa onanti jake.

<sup>28</sup> Jatíbi ja teeti paxkina keskábo itan iwe jawéki papíya keskábo, eki bekanwe, en mato tantimanon.

<sup>29</sup> Ja en mato ati yoiai joibo senenhakanwe. Eibakeax axekanwe, eara jakon shinanya itan rabikaati shinanhoma iki; enresa maton kaya tantimati iki.

<sup>30</sup> Ja en mato ati yoiai joibora senenhati atibires iki. Jara atikomama iki”, akin jato aká iki.

## 12

### *Tantiti netenbi trigo tsekakana*

*(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)*

<sup>1</sup> Iitira, tantiti netenbi Jesús jaonmea onanai-boya trigo wainapobi winota iki. Kakinbi moa jawékiakaskin ja jaonmea onanaibaon ja trigobo tsekaxon pikana iki.

<sup>2</sup> Jaskáakanai oinxonra, \*fariseobaon Jesús neskáakin yoikana iki: –Oinwe, ja mionmea onanaibaonra ja tantiti neten atima jawéki akanai –akin.

<sup>3</sup> Jatian Jesussen jato neskáa iki: —¿Matonki ja westíoraakin Davidkan jawen joniboyaxon jawékiakaskin akáni yoii iká yoyo akama iki?

<sup>4</sup> Janra, Dios rabiti xobo meran jikixon, já chibanaiboyaxonbi, ja Dios rakanxonkana pan piá iki. Ja iká iki nin janbi itan jawen jonibaonbi pitima, \*sacerdotebaonres ati ikax.

<sup>5</sup> ¿Matonkayaki ja tantiti netenbi Dios rabiti xobo meran teetibi, \*sacerdotebo ochayamakanai, Moiséssen esé meran yoiaibo yoyo akama iki?

<sup>6</sup> Enra mato yoiai: Nenora itinke westíora ja Dios rabiti xobo betan senenma bebonbires kikin.

<sup>7</sup> Matonkayaki onanyamaa iki: ‘Ja eara keenyama maton yoinabo retexontin. Ea keenai riki noibamisti shinanyabicho mato itin’, iki Dios yoyo ika. Ja onanaxa, jakonma akáma jonibo jakonmaakin yoii mato iiyamakeanke.

<sup>8</sup> Ja jonin Bakekaya riki jawerin ja tantiti neten atibo iki ixon mato jan yoiti —akin jato aká iki.

*Tantiti netenbi Jesussen westíora isinai benxoa  
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)*

<sup>9</sup> Jainoax kaax, jain iká esé ninkáti xobo meran Jesús jikia iki.

<sup>10</sup> Ja xobo meran iká iki, westíora joni meken jirioma. Jatian jaskáaxon já jakonmaakin yoiti benaibo ixon, Jesús yokákana iki: —¿Tantiti netenbi isinai benxoatiki jakon iki? —akin.

<sup>11</sup> Jatian Jesussen jato neskaa iki: —¿Matonki, ja maton oveja westíorashoko tantiti netenbi kini meran kaketian, biamai iki?

<sup>12</sup> Westíora jonikaya riki oveja winoa bebon-bires non shinanti. Jaskara kopíra, tantiti netenbi non jakon jawéki ati ramima iki –akin jato aká iki.

<sup>13</sup> Jainxon ja joni yoia iki: –Min meken sananwe –akin. Jaskáa ja jonin sananatianbi benxoax, moa wetsaorikea jawen meken keskaribi jakon baneta iki.

<sup>14</sup> Jaskáaketian oinnax, \*fariseobobiribi jain tsinkíti xobomeax jokonbaini boax tsinkíkana iki, jaskáaxon Jesús retenoxon shinan akí.

*Jaskara Jesús iti yoikani senena*

<sup>15</sup> Jaskara shinankanaibo onanax, moa jain-oax Jesús kaa iki. Kaaitian icha joni já chibani bokana iki. Jainxon icha isinaiboribi, jato Jessussen benxoaa iki.

<sup>16</sup> Jaskáaxon jato yoia iki tsoabi keshantima.

<sup>17</sup> Ja \*profeta Isaíasen yoini joibo senenti kopíra jato jaskáa iki. Ja iká iki neskati:

<sup>18</sup> “Natoriki nokon yonoti, ja riki en katota, jara en noike, jaonra ea ikonbiresi raroai. Jara nokon Shinanya en imanoxiki. Janra itibi keskati jati jatíbiainoa jonibo jato joi yoinoxiki.

<sup>19</sup> Tsobebira já join ianananyamanoxiki.

Jara koshi join iamanoxiki.

Tsonbira jawen joi ninkáyamanoxiki.

<sup>20</sup> Moa kapota ikenbira ja tawa sekeyamanoxiki. Koinshokores jokonainbira mecha nokaatima iki, moa

jatíbiainoa jonibo itibi keskati jakanai kaman.\*

<sup>21</sup> Jatíbi jonibora jaon manánoxikanai”, ikira inike.†

---

\* **12:20** Nato riki ja onitsapishokobo Jessussen jato jenetima yoií iká. † **12:21** Is. 42.1-4

*Jesús jakonmaakin yoikana*  
(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

<sup>22</sup> Jaweti jonixonra, westíora joni benche itan yoyo iosma yoshin naikia Jesússiba bekana iki. Jara Jesussen benxoa iki. Jaskáara moa jakonhakin oinnax, jakoniribi yoyo ika iki.

<sup>23</sup> Jaskara oinnaxa, jatíbi jonibo ikonbiresi ratékana iki. Jaskati ikana iki: “¿Natomarin ja Diossen katota \*Davidkan Bake?” ikibo yoyo iki.

<sup>24</sup> Jaskákanaitian ninkáxon, fariseobaon jato aká iki: “Nato jonira yoshinbaon koshi Beelzebúkan atipana koshi menia iki, jonibo meranoa yoshinbo jokonhanon ixon”, akin.

<sup>25</sup> Jatian jaskara shinankanai onanxon jato Jesussen yoia iki: “Westíora mainbicho jakana jonibora, jatonbi wetsa tsamabo akáx jatobires reteanani keyókanti iki. Westíora jeman jaa jonibo iamax ja xobonbicho jakana jonibora, jatobires ramianani jaax, jaskatiribi keyokanti iki.

<sup>26</sup> Jaskáribira, ja \*Satanássen jabé yoshin notsínxon pikoti atipanyamake. Jaskaxbira jawen ikinabo betan jakon itima iki.

<sup>27</sup> Maton yoiai, enki ja Beezebúkan atipana koshin yoshinbo jokonhai; jatian jaskara ikenki ¿Tson atipana koshi meniaton akanai, ja matomea onanaibaon yoshinbo jokonhakin? Abánon jabaonbi mato yoikin ja maton ea jaskáakin akábo.

<sup>28</sup> Ikaxbi ja Diossen Shinanman en yoshinbo jokonhai ikaxa, onanti iti iki ja Diossen ikinaton jati nete moa matoiba nokota.

<sup>29</sup> Jaskaribiakin ¿Tsonmein atiki, rekenpari ja koshi joni yatanxon nexaamatianbi

jawen xobomea jawékibo yometsoakin? Jaskáaxonresparira yometsoakanti atipanke.

<sup>30</sup> Ja ebé rabéyamaibora, eki jakonmaataibo iki. Jatian ea jan wetsabo bikinyamaibora, jan jato onónhakaiboires iki.

<sup>31</sup> Jakopíra en mato yoiai: Jatíbi ja ocha akanabo itan jakonmai yoyo ikanabora, Diossen jato shinanxontima iki. Ikaxbi ja Diossen Shinanki jakonmai yoyo ikanabora, Diossen jato ja shinanxonkin jenetima iki.

<sup>32</sup> Ja jonin Bakeki jakonmai yoyo ikax ochakanaibora, jato Diossen soaxonai. Ikaxbi ja Diossen Shinanki jakonmai yoyo ikax ochakanabora, jawekeskaxonbi jato soaxonti atipanyamake, nin jawetianbi.

*Jawen bimi oinxonra non jiwí onanai*

*(Lc. 6.43-45)*

<sup>33</sup> Jakon jiwira, jakoniribi bimiai; jatian jakonma jiwí ikaxa, jawen bimiribi jakonma ikai. Jiwira jawen bimibo oinxonres non onanai.

<sup>34</sup> ¡Matobo riki, jakonmabo ikax, rono kaita keská jonibo! ¿Jawekeskaxonki maton jakon jawékibo yoiti iki jakonmabo ixonbi? Ja maton jointi meran bochoa shinanra, mato yoyo ikaitian kexakan jokonai.

<sup>35</sup> Ja jakon joninra, jakon jawékiboresibi yoiai; já meran jakon shinan jaketian. Jatian jakonma joninra, jakonma jawékiboresibi yoiai; jawen shinan jakonmaribi iketian.

<sup>36</sup> Jatianra en mato yoiai: Moa jaton aká jawékibo yoixonti nete nokóketianra, jatikaxbi jakonmairesbo yoyo ikabo ikax keshanoxikanai.



<sup>37</sup> Ja min joinbira inoxiki, mia jakon baneti ia-max mia castigameti”, akin jato aká iki.

*Ja oinxon onanti ratéti jawéki oinkaskana  
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)*

<sup>38</sup> Jatian ja esé onanboyabi \*fariseobaon Jesús neskáa iki: —Min ratéti jawéki akaira noa oinkasai maestró —akin.

<sup>39</sup> Jaskáakanabi Jessussen jato neskáa iki: —Jakonma jonibo ikax Dios betanbicho iamaibo ixonbira akai, maton ea ja oinxon onantibo yokákin. Ikaxbira en mato axonyamai. Ja oinxon maton onanti riki, ja \*profeta Jonás iní keskati ea iketianparires.

<sup>40</sup> Ja Jonás ani yapa meran, kimisha nete itan kimisha yamé iní keskatiribira inoxiki, ja jonin Bake, kimisha nete itan kimisha yaméribi mai chicho iki.

<sup>41</sup> Ja ramatian jaa jonibo jaton akábo Diossen yoixonti nete nokóketianra, Nínive joniboribi jain inoxiki, Diossen mato masá tenemanon ikax mato ramii yoyo iki. Ja Nínive jonibaonra Jonassen joi yoiái ikonhataan, jaton jakonma shinanbo akonkin jenekana iki. Jatian mato xarankaya Jonás iní bebonbires ikenbira maton ikonhaya-mai.

<sup>42</sup> Jainoax ja ramatian jaa jonibo jaton akábo Diossen yoixonti nete nokóketianra, ja nete senenainoa apo ainboribi jain inóxiki, Diossen mato masá tenemanon ikax yoyo iki. Jara kikin ochokeaxbi joá iki, onan iketian Salomónman esé ninkati. Jatian mato xarankaya ja Salomón iní bebonbires ikenbira, maton jawen esé ninkáxonyamai —akin jato aká iki.

*Yoshin, ja ipachoaanko banéribiai*

*(Lc. 11.24-26)*

<sup>43</sup> “Westíora yoshinra ikai, moa joni meranoax pikotax, jain joni jayamainko kawanhatani, jain tantiti benai. Ikaxbira nokoti atipanyamai.

<sup>44</sup> Jaskáakin nokoyamaxonra shinannai: ‘Ramará ea jainoax pikóyantana xobonko ea karibai’, ixon. Jaskatax joxon oinnara ikai ja joni, xobo jonioma, jakonyoraakin matsóxon, benxoayona keskáshaman.

<sup>45</sup> Jaskara ointaanra karibai, kaxonra kanchis yoshin ja bebonbires jakonma shinanyabo jato beai. Jatian jato iwea beaxa, jatikaxbi ja joni meran weíkanai. Jatianra ja joni, moa ikátiai bebon jakonmabires banetai. Jaskararibira ikanti jake winoti ja ramatian yoitima jonibo”, akin jato aká iki.

*Jesussen titayabi jawen wetsabo*

*(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)*

<sup>46</sup> Jaskáakin ja joni tsamatabo yoií Jesús iitainbi, jawen tita betan jawen wetsabo bekana iki. Bexon jemanxonbi manakana iki jabé yoyo ikaskin.

<sup>47</sup> Jatianra wetsan Jesús keshana iki: —Min tita betan min wetsabora, mibé yoyo ikasi beax, jeman charókanke —akin.

<sup>48</sup> Jaskáaketian jan keshana joni neskáa iki: —¿Tsoakayarin nokon tita, itan nokon wetsabo? —akin.

<sup>49</sup> Jaskáataan, jaonmea onannaibo metoanan Jesussen yoia iki: —Natobo riki nokon tita, itan nokon wetsabo.

<sup>50</sup> Jaskara iken, jaweratobaonki ja nokon Papa naikan ikátonin yoiaibo senenhai, jaboresiiki

nokon wetsabo, nokon poibo, itan nokon tita  
—akin jato aká iki.

## 13

### *Banai joniki yoinmeeta esé*

*(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)*

<sup>1</sup> Ja netenbiribira, xobomeax pikókaini kaax, ian kexa Jesús yakata iki.

<sup>2</sup> Jain iketianra, icha joni jaki bea iki. Jaskara ointaanra, kaax Jesús boten nanetax jain nayakaa iki. Jatian ja jonibobiribi mashinbi ikana iki.

<sup>3</sup> Jainxonra, meskó jawékikibo yoinbainxon jato Jesussen icha jawékibo onanmaa iki. Neskáakin jato yoia iki: “Westíora wain teetaira inike bero banai kaai.

<sup>4</sup> Ja banakin masá aaboara, jatíribi berobo bai napon maana iki. Jara basiamabi isábo bexon keyokin pia iki.

<sup>5</sup> Jatíribi berobora makan xaran maana iki. Jain maana berobora basiamai xoxoa iki, mai kextóma iketian.

<sup>6</sup> Ikaxbi moa bari pikókin menoa, jawen taponbo chichó boama ikax, choshia iki.

<sup>7</sup> Jatíribi berobora maana iki, moxa napo. Jara moa anixon, moxabaon mapoanan animayamaa iki.

<sup>8</sup> Ikaxbi jatíribi berobora maana iki, mai jakon ikain. Jabora jakonhirai bimia iki. Westíora nia bimia iki, pacha. Wetsa nia bimia iki, sokota chonka. Jainoax wetsa nia iká iki, kimisha chonka bimiya.

<sup>9</sup> Tsoabaonki jakonhakin ninkatai, akanwe en mato yoiaibo ninkákin”, akin jato aká iki.

*Bero banaiki yoinmeeta, esé onankaskin yokákana*

*(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)*

<sup>10</sup> Jatian jaonmea onanaibaon pataxbainxon Jesús yokákana iki. Jawekopiki jawetsa jawékiki yoinbainxon jonibo jato esesai ixon.

<sup>11</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: “Matoresa en onanmaboai ja Diossen ikinaton jati onanyamakana ikátiaibo. Ikaxbi, wetsabora en onanmayamai.

<sup>12</sup> Jaweratobaonki moa onanna, jabora en bebonbires onanmati jake, kikinakin onankana iti kopí. Ikaxbi ja onanyamabora, jaton onanna jawékibo en shinanbenomati jake, onanyamakanon ixon.

<sup>13</sup> Jaskara kopíra akai en wetsa jawékikibo yoinbainkin jato joi yoikin. Oinxonbi onanyamareskanai kopí itan ninkáxonbi onanyamareskanaitian.

<sup>14</sup> Jaskatira ikai ja \*profeta Isaíasen yoini joibo jatoiba seneni. Jara inike neskati:

‘Ninkáxonbira onanyamaresnoxikanai.

Oinxonbira, onanyamaresnoxikanai.

<sup>15</sup> Nato jonibaon shinanra jakonmaata iki.

Ninkákashamaira papókanai.

Oinkashamaira betíkanai.

Jaskáxon onantaanankaya jaton jakonma shinanbo

jeneax eki bekanketian en jato

kishpinmati ikenbi', ikira iká iki.\*

<sup>16</sup> Ikaxbi matora Diossen raroshaman imake, maton beronbi oinnai, itan maton pabíkininbi ninkatai iken.

<sup>17</sup> Ikonshamanra en mato yoiai: Icha \*profetabo itan icha jakon jonibora, ja maton oinni iitaibo oinkaskana iki, ikaxbi oinyamakana iki. Ja maton rama ninkati iitaiboribi ninkákaskana iki, ikaxbi ninkáyamakana iki.

*Bero banaaki yoinmeeta esé, jato Jesussen onantiakin yoia*

*(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)*

<sup>18</sup> Rama ninkákanwe, ja bero banaaki yoinmeeta esé en mato onantiakin yoinon.

<sup>19</sup> Ja Diossen joi ninkáxonbi onanyamaresaibora, yoshinman joxon ja ninkákana joibo jato shinanbenomai. Jaskarabo riki ja bai napo bero maanna iní keskabo.

<sup>20</sup> Ja makan xaran bero maanna iní riki, Diossen joi ninkáxon, keenshamankin ikonhaibo yoi iká.

<sup>21</sup> Ikaxbira, jawen taponbo chichóshaman kaama ikax, basi iamakanai. Jabaonra tanakaatibo joketian, itan Diossen joi kopi jakonmaaxon masá tenemakanabo, teneyamakanai.

<sup>22</sup> Ja moxa napo bero maana iní riki, moa Diossen joi ninkataxbi, nato netemea jawékibo ayorakin shinanni, jaskatax icha koríkiatires shinannaibo yoi iká. Jatíbi jaskara jawékibaonra ja Diossen joi ninkatabo jato shinanbenomai, jatian moa Diossen tee akin jenekanai.

---

\* **13:15** Is. 6.9-10

<sup>23</sup> Ikaxbi ja mai jakon ikain bero maana iní riki, Diossen joi ninkáxon moa kikinhakín onanabo yoi iká. Jaboresa ikai jakoni bimii, ja westíora nia jiwibicho, pacha bimia, sokota chonka bimia, jainoax kimisha chonkabo bimiabo iní keskati”, akin jato yoia iki.

*Trigo betan cizaña xobiki yoinmeeta esé*

<sup>24</sup> Jainxon wetsa jawékiki yoinmeeta esé jato Jesussen yoiribia iki: “Diossen ikinaton jati riki, westíora jonin jawen wainko trigo banaa iní keska.

<sup>25</sup> Jatíbi jonibo moa oxakana ikenra, jawen rawí joxon ja \*cizaña janeya xobi, trigo banaainkoribi banaa iki. Jaskáabaini moa kaa iki.

<sup>26</sup> Jatian ja trigoribi moa aniax botoetaitian, \*cizañaribi xoxoa merakana iki.

<sup>27</sup> Jaskáketian, ja teetaibo wai iboiba bokana iki keshani. Boxon yoikana iki: ‘Ibó, jakon berobobichores min banayantanabiki ¿Jawekeskatax ja \*cizañaribi xoxoa?’ akin akana iki.

<sup>28</sup> Jaskáakana, ja wai Ibon jato yoia iki: ‘Westíora nokon rawikan aká riki’, akin. Jatian ja teetaibaon yokata iki: ‘¿Ja \*cizaña non mexaxontinki mia keenai?’ akin.

<sup>29</sup> Jatian jato yoia iki: ‘Ayamakanwe, ja cizaña mexakinra, maton trigoribi mexanake.

<sup>30</sup> Ibanon, ja trigo tsekati nete senenai kaman, jabébi pari anii. Jatianra ja tsekai teetaibo raankin en yoiti iki, ja cizañapari taxtexon tsamankanti jainoa menonoxon. Japekáopari ja trigo tsekaxon jain benxoati xobonko maton tsamanti iki’ ”, akin jato aká iki.

*Mostaza beroki yoinmeeta esé*

*(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)*

<sup>31</sup> “Jainxon wetsa jawékiki yoinkin jato Jesussen aríbaa iki neskáakin: Diossen ikinaton jati riki, westíora jonin jawen wainko mostaza bero banaa keská.

<sup>32</sup> Ja bero riki, wetsa berobo winoa kikin beshéshokaira. Ikaxbi, jawetianki moa aniai, jara ikai ja wainkonía wetsa banábo xewina ani ikí. Jatian moa jaskati aniketianra, jatíbi noyai yoinabo bexon, jawen poyanman naakanai”, akin jato aká iki.

*Levaduraki yoinmeeta esé*

*(Lc. 13.20-21)*

<sup>33</sup> Jainxon wetsa jawékiki yoinkin jato Jesussen aríbaa iki neskáakin: “Ja Diossen ikinaton jati riki, westíora ainbaon, kimisha ani wea harinaya \*levadura meskoa, paeax jatiobi soo ikai keská”, akin.

*Profetanin yoini joi senena*

*(Mr. 4.33-34)*

<sup>34</sup> Jatíbi nato jawékiboki yoinbainkira jato Jesussen esea iki. Jaskáaxonresa jato esekatitai.

<sup>35</sup> Jara iká iki ja \*profeta yoyo ini joi senenti kopí. Ja inike neskati:

“Jawekiki yoinmeeta esébora en jato yoinoxiki.

Diossen nete jonianontianbi, tson onanama jawékibora en jato onanmanoxiki”, iki.

*Cizañaki yoinmeeta esé Jesussen onantiakin yoiá*

<sup>36</sup> Jaskáakin jonibo yoitaanan, moa Jesús xobon kaa iki. Jainoara jaonmea onanaibaon yokákana iki, ja wainko cizaña xoxoaki jawe yoií iká iki ixon.

<sup>37</sup> Jatian Jesussen jato yoiá iki: “Ja jakon bero jan banai joni riki, ja jonin Bake.

<sup>38</sup> Ja wai riki, nato nete yoií iká. Ja jakonshaman berobo riki, Diossen ikinaton jaa jonibo yoií iká. Jatian ja \*cizaña riki, \*Satanássen jonibo yoií iká.

<sup>39</sup> Jatian ja nokon rawí jan \*cizaña banaa riki, yoshinbaon koshi. Ja trigo tsekakanti riki, nato nete senenti yoií iká. Jatian ja trigo tsekai teetaibo riki, ángelbo yoií iká.

<sup>40</sup> Ja \*cizaña taxtexon tsamanhanan menoti keskáribira inoxiki, moa nato nete senenketian.

<sup>41</sup> Ja jonin Bakenra, jawen ángelbo raannoxiki, jawen ikinna jonibo xaranmea, jatíbi ja wetsabo ochamaibo itan jakonma akai jonibo, jato tsinkinon ixon.

<sup>42</sup> Jaskáaxonra, chii tiritai xanken meran jato potanaxikanai. Jainra inoxikanai, masá tenei, xeta kerox aki winii.

<sup>43</sup> Jatian, jakon aká jonibobiribira, jawen Papan jato ikinna netemeax, bari keskati penénoxikanai. Tsoabaonki jakonhakin ninkatai akanwe ninkákin ja en mato yoiáibo.

### *Kopí jawékibo jonekanaki yoinmeeta esé*

<sup>44</sup> Diossen ikinaton jati riki, westíora mainko kopí jawékibo jonekana keská. Westíora joninra ja kopí jawékibo meraxon, jainbi jakiribi joneribia iki. Jaskáabaini kikin raroshaman kaax, jawen jatíbi jayata jawékibo maroa iki. Jaskákirani joxon jatiobi ja mai marokin bia iki.



*Perlaki yoinmeeta esé*

<sup>45</sup> Ja Diossen ikinaton jati riki, jan teetai ikax westíora joni perlanin keeni maronoxon benai kawantanai keská.

<sup>46</sup> Jatian iikin, westíora perla kikin icha kopía merax; jawen jatíbi jawékibo kaax keyo maroa iki. Jaskáaxon, ja perla marokin bia iki.

*Ani rikaki yoinmeeta esé*

<sup>47</sup> Jainoax, Diossen ikinaton jatiribi riki, ani rika jenenko nepóxon, meskó yapabo biti keskaribi.

<sup>48</sup> Ja ani rika meran moa yapa icha weiketianra, ja yapan teetaibaon, mashiori boxon mapémakanai jainxon katónoxon. Ja jakon yapabo akanai tasakan napókin, jatian ja jakonma yapabobiribi potakanai.

<sup>49</sup> Jaskararibira inoxiki moa nete senenketian. Ángelbora benoxiki, jakonma jonibo xaranmea, jakon jonibo kátoti.

<sup>50</sup> Ja jakonma jonibora, chii tiritai xanken meran jato potanoxikanai. Jainra inoxikanai, masá tenei, xeta kerox aki winii”, akin jato aká iki.

*Bená jawéki itan moatian jawékibo*

<sup>51</sup> Jaskáatanan jato Jesussen yokata iki: —Jatíbi nato jawékiboki maton kikinakin ninkata? —akin. Jatianra jabaon yoia iki: —Nonra ninkáke Ibó —akin.

<sup>52</sup> Jatian jato Jesussen yoiribia iki: —Jawetianki westíora esé onan jonin, Diossen ikinaton jati kikinakin onanai, jatianra ja joni ikai, westíora jonin jawen xobo meranoa, moatian jawékibo itan bená jawékibo benxoa iikinbi jokonhai keská ikí —akin jato aká iki.

*Nazaret jemanko Jesús kaa**(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)*

<sup>53</sup> Jaskáakin jato jawékiki yoinmeeta esébo yoikin senenhataan, moa Jesús jainoax kaa iki.

<sup>54</sup> Kaax jawen jemanko nokota iki. Jainxonra ja esé ninkati xobo meranxon jato axeakin peoribia iki. Jato jaskaitianra ikonbiresi jonibo ratékana iki. Jaskati ikana iki: —¿Jaweranoa jaskara onan shinanbo naton biarin? ¿Jawekeskaxonki ratéti jawékiboribi akai?

<sup>55</sup> Natora carpinteron bakeres iki. Jawen tita iki María. Jawen wetsabo iki, Jacobo, José, Simón jainoax Judas.

<sup>56</sup> Jawen poiboribi iki neno nooxaran jakanabo, ¿Jatian jawekeskarainoax jaskaraton axea itiki? — ikibo ikana iki.

<sup>57</sup> Jaskatax, já ikonhakashamaibo ikana iki. Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Westíora \*profetara jatíbiainxon jakonhakanai. Ikaxbi, jawen jemanxonbi, itan jawen rarebobaonra ayamai —akin jato aká iki.

<sup>58</sup> Jatian tsonbi já ikonhayamakanaitian, ichashaman ratéti jawékibo jainxon ayamaa iki.

**14***Jato bautizanai Juan retekana**(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)*

<sup>1</sup> Jatian Galilea mainmea apo inontianra, Herodesnin ninkata iki ja Jesús yoii ikanaibo.

<sup>2</sup> Jaskarabo ninkáxon, jawen jonibo yoia iki: “Ja jonira jato \*bautizanai Juan iki; moa jiriribia, jakopíra, ratéti jawékibo atipana koshia iki”, akin.

<sup>3</sup> Herodesninra iká iki, jato bautizanai Juan jato yatamaxon, cárcel meran jato niamaa, jawen wetsa felipen awin Herodías kopí.

<sup>4</sup> Juanmanra akátiai Herodes yoikin: “Ja min wetsan awinra, jawekeskaxonbi min awinhati atipanyamake”, akin.\*

<sup>5</sup> Jaskáara, Juan retakasibi Herodes joniboki raketa iki, jatíxonbi ja Juan \*profeta shinankanai iketian.

<sup>6</sup> Jaskara iitainbira, Herodesnin jawen pikóni baritia senenhaxon fiestaaka iki. Jatianra ja chania beabo bebomeax, Herodíassen xontako ransaa iki. Jaskati ransaara iká iki Herodesnin keenshaman.

<sup>7</sup> Jaskákinra jawen joi akonkin senenhanoxon ja xontako yoia iki, jawe inonbires yokáketian meniti.

<sup>8</sup> Jatian jawen titan eseara, ja xontakonin aká iki Herodes neskáakin: —Jato bautizanai Juanman mapo, raton axon ea meniwe —akin.

<sup>9</sup> Jaskáara apo Herodesnin akonbireskin masá shinanna iki. Ikaxbi ja chania beábaon ninkánonbiora yoia ixon, ja xontakonin yokata jawéki meniti jato yoia iki.

<sup>10</sup> Jatian jato jaskáakin yoia boxon, jawen yonotibaon cárcel meranoabi Juan textekana iki.

<sup>11</sup> Jaskáaxon ja mapo raton naneanan boxon ja xontako menikana iki. Jatian janbiribi jawen tita tekikin menia iki.

---

\* **14:4** Moisésen esekanra yoia iká iki, jaton wetsan awinbi bichinxon awinhatima. Lv. 18.16; 20.21

<sup>12</sup> Jaskáakana pekáo, ja Juanmamea onannaibo bekana iki. Bexon, moa jawen yora bokana iki, boxon miinkana iki. Jaskáabaini boxon Jesús keshankana iki.

*Jesussen icha joni pimaa*

*(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

<sup>13</sup> Jatian Juan jaskáakana ninkatax, Jesús jabicho boten nanékaini, tsoabi yamanko kaa iki. Ikaxbi moa Jesús kaai onanax, ja jeman iká jonibo ja chibani mainbi bokana iki.

<sup>14</sup> Jatian moa botemeax pakéxon Jesussen oinna iki, kikinshaman joni icha jain tsamákana. Jaskákana oinxonra, jato noibaa iki. Jaskáaxon, ja isinai bokanabo jato benxooa iki.

<sup>15</sup> Jatian moa yantainraitian, jaonmea onanaibaon nokobainxon yoikana iki: —Moara yantányora iki, ja jonibo moa jato raanwe, nenora jawebi yamake. Abátankanon jemanko boxon, jawékiati maroxon jawékiakin —akin akana iki.

<sup>16</sup> Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: —Jabora bokanti yamake, matonbikaya jato jawékiamakanwe —akin.

<sup>17</sup> Jatian jaonmea onanaibaon neskáaka iki: —Noara neno pichika pan betan rabé yapayashokores iki —akin.

<sup>18</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ea neri bexonkanwe —akin.

<sup>19</sup> Jaskáaxon ja joni icha pastonbi yakákanti jato yoia. Jato jaskáataan, ja pichika pan betan rabé yapa bixon, bochiki ointaan Dios iráke aka iki. Jaskáa pekáo, pan pakexpakeanan, jaonmea onannaibo menipakea iki; jatian jabaonbiribi, tekikin jonibo menia iki.

20 Jara jatíxonbi pikana iki, kikini potónon kaman. Jatian ja pakex texeabo tsinkíkanara baneta iki, chonka rabé tasá bocho.

21 Jatian jan piábo ikana iki, pichika waranka jonibobira. Tsonbi ainboboyabi bakebo toponama ikaxbi.

22 Jaskáa pekáo, jaonmea onannaibo Jesusen yoia iki, jatopari boten nanébaini moa ian keiba bokanti, janpari ja joni icha raanai kaman.

23 Jaskáakin moa joni icha raana pekáo, Jesúsbiribi jabicho ani mananman kaa iki jainxon orani. Jatian moa yamékenbi jabicho jain iká iki.

24 Jaskatai kamanbiribi ja bote moa kikin napon kaa iká iki. Jatianra bokanaikirikeax bei, niwe koshi jatoki tsakata iki, jaskákin ja bote, bechonman oken boanbekona iki.

25 Jatian moa nete xabáti ochóma, jene besenen niax, Jesús jatokiriti kaa iki.

26 Jaskati jene besenen niax joaitian oinnax, jaonmea onannaibo kikini ratetax: —Yoshin riki — iki saa ikana iki.

27 Jaskákanainbi jato Jesusen yoia iki: — Jaskáyamakanwe! Ea riki, rakéyamakanwe —akin.

28 Jaskataitian Pedron aká iki: —Ibó, ikon miakon ixon, ea jenen niax miiba katiakin ea kamashokowe —akin.

29 Jaskáketian Jesusen aká iki: —Jokayata —akin. Jaskáa Pedro, ja botemeax pakétaanan, jenenbi niax Jesús kiriti kaa iki.

30 Ikaxbira, niwe koshiora iketian oinnax, raketa iki. Jaskatira jatianbi jene meran jikipakekaina iki. Ja moa jikipakekainira iká iki: —Ibó, ea biwé —iki saí iki.

<sup>31</sup> Jaskataitian, Jesussen ponyaman yatantanan bixon yoia iki: —¿Jawekopíki mia rabé shinanya iká? Miara eki kikini koshiana iki, joní —akin.

<sup>32</sup> Jaskatax moa jatoribi boten nanéketian, niweribi moa nesea iki.

<sup>33</sup> Jaskáketianra, ja botin ikábaon, já bebon chirankootanan: —Ikon riki mia Diossen Bake —akin Jesús rabikana iki.

*Genesaret jemankoxon, isinaibo Jesussen benxoa*  
(Mr. 6.53-56)

<sup>34</sup> Jaskatax moa ian shitabaini boax, Genesaret jemanko nokókana iki.

<sup>35</sup> Jain nokóketianra, jainoa jonibaon Jesús onanxon, jatíbiain jato keshankana iki. Jaskara ninkáxonra, isinaibo Jesúsiba bekana iki.

<sup>36</sup> Jatianra yoikana iki, jawen perakooti kebítanibires jato tii amati. Jaskáketian jato amaara, jan tii akabo jatikaxbi benxokana iki.

## 15

*Jaskaraton joni jakonmabires imai*  
(Mr. 7.1-23)

<sup>1</sup> Jawetii \*fariseoboyabi esé onanbora ikana iki Jerusalénhainoax bekana, jabaonra nokobainxon Jesús yokákana iki:

<sup>2</sup> —¿Jawekopíki ja mionmea onanaibaon non rekenbaon axé senenhayamakanai? ¿Jawekopikayaki jawékiakamatianbi mechokiya-makanai? —akin.

<sup>3</sup> Jaskáakana, Jesusseen jato neskaa iki: —¿Jatian jawekopíki matonribi, ja maton rekenbaon axéres senenhakin Diossen esé senenhayamai?

<sup>4</sup> Diossenra yoia iki: ‘Min papa betan min tita joi senenhaxonwe. Jainoax, jaweratoboki, jawen aniboki jakonmai yoyo ikai, jabora retekanti jake’, akin.\*

<sup>5</sup> Ikaxbi matonbiribi yoiai: Westíora joninronki jawen papa betan jawen tita yoiti jake: ‘Enra mia akinti atípanyamake, jatíbi nokon jawékibo moa Dios menia ixon’, akin.

<sup>6</sup> Jatian jaskáakin yoia ixonki, ja jonin jawen papa betan jawen tita moa akintima iki, ixon. Jatian jaskáakin ja maton rekenbaon yoini joibores chibankinra, ja senenhati joi Diossen yoia moa jawemabiakin maton shinannai.

<sup>7</sup> Mato riki ikon keskati ikaibo. Itixbira inike ja profeta Isaías mato yoi neskatí:

<sup>8</sup> ‘Nato jonibaonra, jaton yoyo ikatoninres ea rabiai. Ikaxbi jaton shinanra eaakin shinanti ochóbires ikanai.

<sup>9</sup> Jonibaon yoia eséres jato axeaibo ixonra, yankabires ea rabikanai’, iki —akin jato aká iki.†

<sup>10</sup> Jaskáa pekáo, jonibo kenataan jato Jesusseen yoia iki: —Ninkáshamankanwe, maton onannon.

<sup>11</sup> Ja non jawékiaitoninra ayamai joni jakonma imakin. Ja kexakameax, jakonma joibo jokonaitoninra, akai joni jakonmabires imakin —akin.

<sup>12</sup> Jaskaketian jaonmea onanaibaon, pataxbainxon Jesús yokákana iki: —¿Minki onanna,

---

\* 15:4 Ex. 20.12; 21.17 † 15:9 Is. 29.13

min jato jaskáakin yoiketian \*fariseobo kikini sinata? –akin.

<sup>13</sup> Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: –Jawerato jiwiki, nokon papa Dios naikan ikátonin banaama iki, jara taponyabi jato mexanoxiki.

<sup>14</sup> Jaskara iken jato oinreskanwe, jabora, jabé benche ikinaibo iki. Jatian benche ixonbi jabé benche iokasi iitira, rabekaxbi xanken meran pakébekonti jake –akin jato aká iki.

<sup>15</sup> Jaskáketian Pedron aká iki: –Ja min jato yoikin ataipari noa onantiakin yoiwe –akin.

<sup>16</sup> Jatian Jesussen jato neskáaka iki: –  
¿Matonribikayaki ninkákaskinyamai?

<sup>17</sup> ¿Matonki onanyamaa ja non jawékiakabo non poko meran boax, moa ori jokonai?

<sup>18</sup> Ikaxbi ja kexakameax pikotai joibo riki, jonin shinan meran ikábo. Ja riki jan joni jakonma imai.

<sup>19</sup> Ja jonin shinan meranoaxkaya ikaibetin neskara jakonma atibo pikoti: Retemisti, wanoya itan benoya ixonbi wetsa betan yoranti, atima betanbires yoranti, yometsoti, jansoti itan jakonmanin yoinmistibo.

<sup>20</sup> Nato jawékibo riki jan joni jakonmabires imaibo. Ikaxbi ja mechokiixonmabi jawékiatoninra, jato jakonma imayamai –akin jato aká iki.

### *Judíoma ainbaon Jesús ikonhaa*

*(Mr. 7.24-30)*

<sup>21</sup> Jaskáatanan, moa jainoaxbi Tiro betan Sidón janeya main Jesús kaa iki.

<sup>22</sup> Jatian jain ikenra, westíora cananea ainbo, Jesús akí neskati joo iikirani joá iki: –Ibó, mia riki



\*Davidkan Bake, noibataan ea akinwe, nokon bake ainbaonra masábires teneai, yoshin naikia ixon —iki.‡

<sup>23</sup> Ikaxbi, Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jatianra, jaonmea onanaibaon nokobainxon yoia iki: —Nato ainbora noa chibani joo iikirani noo pekao joái, moa katanon ixon yoawe —akin.

<sup>24</sup> Jaskáa, Jesussen jato yoia iki: —Diossenra ea raana iki; \*israelitabopari jato akinti, oveja manota keskábo ikanaitian —akin.

<sup>25</sup> Ikaxbi ja ainbo, já bebon joáx chirankootoshitax: —Ea akinwe Ibó —iki itoshia iki.

<sup>26</sup> Jaskatoshiketian: —Jakonma riki bakebo piti bichinxon, ochítibo non meninaanti —akin Jesussen aká iki.

<sup>27</sup> Jatian ja ainbaonbiribi yoia iki: —Ikon riki Ibó jaskara; ikaxbira, jawen ibo metinina piti tsośáshokobo mesameax maana akai iki, ochitinin piribakin —akin.

<sup>28</sup> Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ainbó, miara eki ikoni koshike, min ea yokata jawékira en mia axonai —akin. Jaskáakin Jesussen yoiatianbi, jawen bake ainbo moa benxoa iki.

### *Icha isinaibo Jesussen benxoa*

<sup>29</sup> Jaskáatanan, moa jainoax tekíkaini kaax, Galilea ian kexa Jesús nokota iki. Jain nokotaxa, mapébaini kaax, manan maxkaten yakata iki.

<sup>30</sup> Jain iketianra, jaki joni icha tsinkita iki. Ja nitikomabo, benchebo, yoyo iosmabo, poyánkomabo, itan icha meskoti isinaibo iwei beax. Boxonra

---

‡ 15:22 Judíobaonra akonbireskin ja judíomabo omiskatikanai.

Jesús bebon akana iki. Jatianra jan jato benxoapakea iki.

<sup>31</sup> Jato benxoara, ja yoyo iosmabo moa yoyo ika iki, ja poyáńkomabo moa benxoa iki, nitikomabo moa jakoni nia iki, benchebaonribi moa oinna iki. Jaskara oinnaxa, jonibo kikini ratékana iki. Jaskáxonra rabikana iki ja israelitabaon Dios.

*Jesussen joni icha jawékiamaa*

*(Mr. 8.1-10)*

<sup>32</sup> Jatian Jesussen jaonmea onannaibo kenaxon yoia iki: —Nato jonibora en jato noibai, moa kimisha neteyora neno ebé ikax, ja jawékiatioma ikanaitian. Pimaamabira en jato raankashamai. Jaskarabi en jato raanabira, bain boí paxnakanti iki —akin.

<sup>33</sup> Jatian jaonmea onanaibaon yoikana iki: —¿Jaweranoaki non jawékiati bitiki, nato jatí icha joni non jato pimati? Nenora jema yamake —akin akana iki.

<sup>34</sup> Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Matoki jaweti panya iki? —akin. —Kanchis panra jake. Jainoax jaweti yapashokoribi —akin akana iki jawen jonibaon.

<sup>35</sup> Jaskáaxon ja joni icha Jesussen yoia iki mainbi yakákanti.

<sup>36</sup> Jainxonra, ja kanchis pan betan yapabo bitaanan, Dios iráke aka iki. Jaskáaxonra, ja panyabi yapabo pakexpakeanan jaonmea onannaibo jato menipakea iki. Jatian jabaonbiribi tekikin jonibo menikana iki.

<sup>37</sup> Jara jatíxonbi potónon kaman pikana iki. Ja pakexbo texeketian tsinkikanara baneta iki, kanchis tasápari.

<sup>38</sup> Jatian jan piabora ikana iki, chosko waranka jonibobira, ainboyabi bakebo toponkanama ikaxbi.

<sup>39</sup> Jatian jaskáa pekáora, ja jonibo raankin senen-hataan, Jesús biribi moa boten nanetaanan, Magadán main kaa iki.

## 16

*Ja oinxon onanti Jesús yokákana*

*(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)*

<sup>1</sup> Jatianra, \*fariseoboyabi saduceobo Jesús oinni bokana iki. Boxonra, jakonmain pakémati shi-nanya ixon, Diossen raanakon ixon, ja oinxon onankanti jato oinmati yokákana iki.

<sup>2</sup> Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: “Matora ikai yantapake nai oinxon oinna jakonshaman iketian, ‘ramara moa oi beyamai iki’.

<sup>3</sup> Jatian yamékiri, nai oinna koin kextó iketian mato iribai, ‘ramara oi beai’, iki. Jaskáakin ja nai oinxonres, nete jaskara ikaibo onanai ixonbiki, ¿Jawekopíki, ja rama en akai jawékibo oinxonbi maton onanyamaresai?

<sup>4</sup> Jakonma itan yoitima jonibo ixonra akai ja oinxon onanti anon ixon maton ea yokákin. Ikaxbira en mato oinmakasai, ja \*profeta Jonás winóni keskábichores”, akin jato aká iki. Jato jaskáakin yoitaanan, moa jato potabaini kaa iki.\*

*Fariseobaon levadura*

*(Mr. 8.14-21)*

<sup>5</sup> Jatian ja ian keiba shitati boira, jaonmea onan-  
naibo panman shinanbenobainkana iki.

---

\* 16:4 Mt. 12.39

6 Jatianra Jesussen jato yoia iki: — Ointanikanwe, ja \*fariseoboyabi \*saduceobaon, \*levadurakira mato koiranmeeti jake —akin.

7 Jato jaskáakara, jaonmea onannaibo ikana iki: —Non pan beyamaketianra ake noa jaskáakin yoikin —ikibo.

8 Jaskákanai onantaanan, jato Jesussen yoia iki: —¿Jawekopíki pan yamaketian, mato jashoko yoií iitai? Eki kikini koshiana jonibo riki mato.

9 ¿Ramakamanbiki maton onanyamaa? ¿Ja pichika waranka joni, pichika panribi en jato pimanontianki, jaweti tasá bocho maton tsinkiantana iki ixon maton shinanyamai?

10 Jainoax ¿Ja kanchis pan, en chosko waranka joni jato pimanontian, jatí tasá bocho tsinkiantanaki, moa maton shinanyamaribiai?

11 ¿Jawekopíkayaki maton onanyamaresai? Pan yoiira iamake ea jaskati. Ja fariseobo betan \*saduceobaon \*levadurakikaya koirameekanwe —akin jato aká iki.

12 Jatianpari onankana iki, jayá pan ati levaduraki koirameekanti yoiima Jesús iwana. Ja iká iki, fariseobo betan \*saduceobaon jakonma eséki koiranmeeti jato yoikin jato aká.

*Jesús iki Cristo ixon Pedron yoia*

*(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)*

13 Jatian ja Filipo main iká Cesareanko moa nokóxon, Jesussen jaonmea onannaibo yokata iki: —¿Ja jonin Bakeki tsoa iki ixon jonibaon shinannai? —akin.

14 Jatian jawen jonibaon yoia iki: — Jatíribibaonra shinannai, mia jato \*bautizanai

Juan. Wetsabaonra shinannai, mia Elías. Jainxonribira shinankanai, mia \*profeta Jeremías, iamax wetsa \*profetabo —akin akana iki.

<sup>15</sup> Jaskáakana —¿Jatian matonbiribiki, ea tsoa shinannai? —akin jato aká iki.

<sup>16</sup> Jatian Pedron yoia iki: —Mia riki \*Cristo, ja jiria Diossen bake —akin.

<sup>17</sup> Jaskáa Jesussen yoia iki: —Diossenra mia raro shaman imake, Jonassen bake Pedro, natora minbi onanama iki. Ja naikan iká nokon Papa Diossenbira mia onanmake.

<sup>18</sup> Jatian enbiribira mia yoiai, mia riki Pedro; ja iki shanka iki iká. Ja nato shankakira nokon joni itibo en jato tsinkinoxiki. Jara mawakan atipana koshinbi, jawekeskaxonbi ras atima iki.

<sup>19</sup> Diossen ikinaton jati nete kepenti koshira en mia meniai. Ja nato mainxon min atima yoiaibora, naikansonribi Diossenribi atima yoiai. Jatian ja nato mainxon min ati yoiaiboribira, Diossenribi ati yoiai itiki —akin aká iki.

<sup>20</sup> Jaskátaanan jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki; ja riki Cristo akin tsoabi jato keshantima.

*Jawen mawáti jato Jesussen yoia*

*(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)*

<sup>21</sup> Jainxonra peokin jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki, ja Jerusalénhain kaketian, judíobaon joni koshibo, itan \*sacerdotebaon koshibaon, jainoax ja esé onan jonibaon, kikinakin masá tenemakantibo. Jainxonra ea retekanti jake, ikaxbira kimisha nete itin ea jiriribiti iki, akin.

<sup>22</sup> Jatianra Pedron okeshoko bibainxon: —Miara jaskara winóti atipanyamake Ibó; Diossen mia jaskámayamabanon —akin aká iki.

<sup>23</sup> Jaskáketianra, Jesussen bechiakekainxon Pedro neskáa iki: —Nenoax katanwe \*Satanás. Miara ea jakonmain pakémakasires iki. Diossen keenai jawékibo atira min shinanyamai, jonibo keenai atiresa min shinannai —akin aká iki.

<sup>24</sup> Japekao, Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Ja nokon joni itin keenaibora, jaton keena keskáres akí jenéti iki. Ea kopi masá teneti jawemabi ixon, ea chibankanwe.

<sup>25</sup> Ja jakonshamares jatín keenaibora, moa jatíbi manóke. Ikaxbi, ea kopi menikaataibaonra, jakon jati nokokanti jake.

<sup>26</sup> ¿Jakonmein iti iki, nato netemea jawékibo kaiaa ikátiibi, jati neteoma joni iká? Iamaxon ¿Jawen kaya kishpinti kopímein, jawetiishaman jonin kopíatiki?

<sup>27</sup> Ja jonin Bakera jonoxiki, jawen Papan koshi shinanya itan jawen ángelboya. Joxonra ja tee akana betan senenribi jaton bití jawékibo jato menipakenoxiki.

<sup>28</sup> Ikonshamanra en mato yoiai, jatíribi ja neno itinabora mawáyamanoxikanai, ja jonin Baken iki-naton jawen jonibo jakana oinnai kamanpari —akin jato aká iki.

## 17

*Jesús wetsaresibia*  
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

<sup>1</sup> Sokota nete pekáora, Pedro, Jacobo jainoax Jacobonin wetsa Juan, jato Jesussen manan keyá ikain boá iki.

<sup>2</sup> Jain ikaxa, jato bebomeax Jesús wetsaresibia iki. Jawen bemananra iká iki bari keska pené. Jatian jawen chopabiribira iká iki, kikinbires joxo ikax, joé keska penébires.

<sup>3</sup> Moa jaskáketian oinkana iká iki, Moisés betan Elías Jesús betan yoyo iki.

<sup>4</sup> Jatian Pedron Jesús yoia iki: —Ibó, jakonhira riki noa neno iká. Mia keenketianra, en kimisha peota atiki; westíora itiki mina; wetsa Moiséssena; jainoax wetsa iti iki, Elíasna —akin aká iki.

<sup>5</sup> Jaskáakinbo yoií Pedro itainbi, nai koin penébirestonin, jato mapotoshita iki. Jatian ja koin meranoax: “Nato riki nokon noi Bake, jaonra ea ikonbiresi raroai, jawen joi senenhaxonkanwe”, iki yoyo ikaitian ninkákana iki.

<sup>6</sup> Jaskataitian ninkatax, jaonmea onannaibo ikonbiresi raketi chirankootaan an mainbi bekepikana iki.

<sup>7</sup> Jatianra pataxbainxon jato Jesussen tii aka iki. Jainxon jato yoia iki: —Weníkanwe, rakéyamakanwe —akin.

<sup>8</sup> Jato jaskáketian oinkana iká iki moa Jesús bicho itina.

<sup>9</sup> Jatian moa mananmameax ipakekin, jato Jesussen yoia iki: —Ja maton oinnabo, ja jonin Bake mawatax jiriai kamanpari tsoabi yoiamakanwe —akin.

<sup>10</sup> Jato jaskáketian jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Jawekopíki ja esé onanbaon yoiai, \*profeta Elíasparira joti jake iki ixon? —akin.

11 Jatian Jesussen jato yoia iki: –Ikon riki. Elíasparira joti jake, janpari jatíbi jawéki benxoati kopí.

12 Ikaxbi enra mato yoiai, Elíassa moa jonike. Jokenbira, onanyamaxon jaton keena keskáres akana iki. Jaskatiribira inoxiki, ja jonin Bake, masá memakana onitsapiti –akin jato aká iki.

13 Jato jaskáaketian, jaonmea onanaibaon onanna iki, ja jato bautizanai Juan yoikin jato Jesussen aká.

*Westíora bake yoshin naikia Jesussen benxoa*  
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Jatian ja jonibo ikainko moa nokókanketian, westíora joni Jesúski joáx, ja bebon chirankooto-shixon yoia iki:

15 –Nokon bake noibataan ea akinxonwe, Ibó. Beyóskinra masábires tenei. Ichaira chiiki moa pakéke. Jainxon, ichakinribira jene tsakake.

16 Mionmea onannaibo en bexonabira, jabaon benxoati atipanyamakanke –akin aká iki.

17 Jaskáa, Jesussen jato yoia iki: –Dioski koshiti maxkata itan jakonmabo riki mato. ¿Eahomaxonki maton jawebi atipanyamaa? ¿Jawetian mato jaskaraton axetikayarin? Neri ja bake ea bexonkanwe –akin jato aká iki.

18 Jatian bexonkana, ja bake meran iká yoshin notsínxon Jesussen pikoa iki. Jaskáatianbi ja bake moa benxoa iki.

19 Jaskáa pekáo, jatonbichobiribi kenaanan jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki. – ¿Jawekopiki ja yoshin non pikoti atipanyamaa ika? –akin.



<sup>20</sup> Jaskáa, jato Jesussen yoia iki: –Matora Dioski ikoni koshiamabo iki. Ikonshamanra en mato yoiai; ja mato Dioski koshia shinan, mostaza berotiotanibires ixonra, ‘Nato manan, okechaa taxkéwe akin maton aká, ja manan taxkéti ati-panke’. Jatianra jawe atikomabi matona yamatiki.

<sup>21</sup> [Ikaxbi jaskara yoshinbora, oranhananbi, ayunaxonpari pikotibo iki –akin jato aká iki]

*Rabé itin jawen mawáti Jesussen yoia*

*(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)*

<sup>22</sup> Jatian jato betanbi Galilea main kakin, Jesussen jato yoia iki: –Ja jonin Bakera, jato yatanmanoxikanai.

<sup>23</sup> Jaskáaxonra retenoxikanai. Ikaxbira, kimisha nete pekáo jiriribinoxiki –akin. Jaskatai ninkaxon, akonbireskin masá shinanni onískana iki.

*Dios rabiti xobo meranxon akanai teebo kopíati yoia*

<sup>24</sup> Jatian moa Jesús jaonmea onanaiboyabi, Capernaúmhain nokókanketianra, Dios rabiti xobo benxoati koríki tsinkiaibo Pedroiba bekana iki. Bexon yokákana iki: –¿Maton maestronki, ja Dios rabiti xobo benxoati koríki meniamai? –akin.

<sup>25</sup> Jaskáakana; –Arai kopíakin –akin jato Pedron aká iki. Jato jaskáabaini moa xobo chicho Pedro jikiketian, janpariakin Jesussen neskáa iki: –Simón minbiribiki jawekeska shinannai ¿Tsoabokayaki, ja meskó jawékibo kopí apobaon jato kopí yokatai? ¿Jaton bakebo, ó wetsabores? –akin aká iki.

<sup>26</sup> Jatian Pedron yoia iki: –Wetsaboresa jato akanai –akin. Jaskáa Jesussen yoia iki: –Jaskara ixonra, jawen bakebaon jawebi kopíayamakanai.

<sup>27</sup> Ikaxbi, jato jakonma shinanmatima kopí, ianman kaxon mishkitanwe. Jawerato yapaki min japari biai, jara min janchópeti jake, jainoara min koríki merati iki. Ja koríki bixonra, nokona betan minayabiakin moa min jato kopíati iki –akin aká iki.

## 18

*Jawekeska jonikayaki itiki jan jato xewina*  
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

<sup>1</sup> Jatianribi jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: –¿Tsoakayarin, ja Diossen ikinaton jatínko jato xewina? –akin.

<sup>2</sup> Jaskáakana, westíora bake kenaxon, jato napon Jesussen nichina iki.

<sup>3</sup> Jainxon jato yoia iki: –Ikonshamanra en mato yoiai; jakonma shinan jenetaanan, bake keskati iamaira, jawekeskataxbi ja Diossen ikinaton jatínko, mato jikiamanoxiki.

<sup>4</sup> Ja Diossen ikinaton jatínko, kikin iki kaibo riki, kikinman shinanmeeyamataan bake keskati ikaibo.

<sup>5</sup> Jaweratobaonki nokon janenko westíora bake nato keskaribi biai, jabaonra moa earibi bike.

*Jan noa ochanko pakémati*  
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

<sup>6</sup> Jatian jaweratobaonki ja eki koshia bakebo jato ochan pakémai, jabora jan reneti ani makan teomaxon aniparo napo jato potakanti bebonbires jakonma biti iki.

<sup>7</sup> ¡Jawe iresaipanon nato nete, jan jonibo ochan pakémati jawékiboya ikax. Jara jaskáshamanhaxon bechitentikoma iki. Ikaxbi, jawe iresaipanon, ja wetsabo jan jato ochan pakémaibo!

<sup>8</sup> Jaskara iken, ja min mekenman iamaxon min taen mia ochan pakémai iketian, xatexon ochó potawe. Jaskara ponxte iamax kixtebicho mia basibires jaakayara jakon itiki. Ja okenbekonbi mekenya iamax okenbekonbi taeya mia Diossen chiikan ewa meran potatitianbi.

<sup>9</sup> Jatian ja min beron mia ochan pakémaitian, tsekaxon ochó potawe. Westíora beroyabicho mia basibires jaakayara jakon itiki. Ja okenbekonbi beroya mia Diossen chiikan ewa meran potatitianbi.

*Oveja manotaki yoinmeeta esé*  
(Lc. 15.3-7)

<sup>10</sup> Nato bakebo tsoabi jato omisyamakanwe. Jan jato koirannai Ángelbora, Dios betanbi ikábo iki ixonra en mato pontéshaman yoiai.

<sup>11</sup> Ja jonin Bakera joá iki, manotabo jato kishpinmati kopí.

<sup>12</sup> ¿Matonki jawekeska shinannai? Westíora joni itiki pacha ovejaya, ikenbi itiki westíora manoti. ¿Jaskákemein, ja iskon chonka iskon, jainbi ja mananman potabaini, ja westíora manota benai kaitima iki?

<sup>13</sup> Enra onanke, kaxon meraaxa ikonbiresi rarotiki; ja jatíribi manotamabo oinnax ikai bebonbires.

<sup>14</sup> Jaskáribiira, ja maton Papa naikan iká, tsoa bakebi manótinin keenyamai.

*Jaskáaxon nobé joi akaibo betan joi benxoati  
(Lc. 17.3)*

<sup>15</sup> Ja mibé joi akaitonin mia jakonmaaka. Jabebichopari yoyo ixon, shinanmeemawe jawen jakonma akábo, jatian mia ninkáxonara, jakiribi min wetsa betan mia jakon banéke.

<sup>16</sup> Jatian jaskáabi mia ninkáxonyamaitianra, westíora iamax rabé joi akairibi min kenati iki; ja mato yoyo ikaibo rabé iamax kimishaxon ninkata iti kopí.\*

<sup>17</sup> Jatian jaskáakin akábi jato ninkáxonyamaitian, joi akaibo jato yoiwe. Jatian ja joi akaibaon yoiabi jato ninkáxonyamaribaitianra, moa joi akaima joni iamax ja apo kopí yokáxonaibo keskáakinres min ointi jake.

<sup>18</sup> Enra ikonshaman yoiái, ja nato mainxon maton atima yoiáibora, naikanxonribi Diossen atima yoiái. Jatian nato mainxon maton ati yoiáibora, Diossenribi ati yoiái itiki.

<sup>19</sup> Enra mato yoiribiai: Jawetianki Dios jawéki yokánox, nato mainxon maton westíora shinanbicho rabéxonbi abékonai, jatianra mato Diossen meniti iki.

<sup>20</sup> Jatian jaweranoki rabé iamax kimisha inonbi nokon janenko tsinkíkana iki, jainriki ea jato betan —akin jato aká iki.

<sup>21</sup> Jaskáketian, nokobainxon Pedron yokata iki: —Ibó, ¿Westíora ebé joi akaitonin ea jakonmaaketianki, jawetiakinres en moa ja shinanxontima iki? ¿Kanchis akin? —akin.

---

\* **18:16** Dt. 19.15

<sup>22</sup> Jatian Jesussen yoia iki: –Kanchis akinbicho atira en mia yoiamai. Kanchis chonkaakinkayara, ja kanchis min senenhati jake.

*Apo betan teetai joni, ribinkanaki shinanbenokashamaaki yoinmeeta esé*

<sup>23</sup> Ja Diossen ikinaton jatira, westíora apon jawen yonotibaon ribina iken jato yokápakeni keská iki.

<sup>24</sup> Jatian moa jaton ribinbo jato yokákin peoquetianra, jan kikinbires icha ribina westíora joni bexonkana iki.

<sup>25</sup> Jatian jan kopíatioma ja joni iketianra, apon jato yoia iki, jawen awinyabi itan jawen bakeboyabi ja jonin marokanti. Jainoax jatíbi jawen jayata jawékiboribi iti jato yoia iki. Jaskaraton moa jawen ribinbo kopíanon ixon.

<sup>26</sup> Jaskáaketianra, jabé teetai jonin ja apo bebon chirankootanan yoia iki: ‘Shokorespari ea manawe Ibó, en mia keyokin kopíanon’, akin.

<sup>27</sup> Jaskáakin akára, noibataan apon jawen ribinbo moa shinanxonyamataan, jaweayamaa iki.

<sup>28</sup> Jatian moa jaskáa pikókainkibi, jan ichama ribina jonibiribi jan bechia iki. Ja bechixonra, tepotsiananbi yoia iki: ‘Ja min ea ribina, moa ea ishton kopiáwel!’ akin.

<sup>29</sup> Jaskaaka, ja bebon chirankootanan jonin yoia iki: ‘Shokorespari ea manawe, en mia keyokin kopíanon’, akin.

<sup>30</sup> Jaskáabi keenyamataan, cárcel meranres jato amaa iki; jawen ribin kopíai kaman iti.

<sup>31</sup> Jaskaaka oinxonra, wetsa jabé teetaibaon akonbireskin masá shinankana iki. Jaskákinra, ja apo boxon keshankana iki.

<sup>32</sup> Jatianra aponbiribi kenamaa joketian neskáakin yoia iki: ‘¡Mia riki kikin jakonma joni! Enra jatíbi min ea ribinabo mia shinanxonyamake, min ea ayorakin yokákin jeneyamaketianres.

<sup>33</sup> ¿Jatian jawekopíki ja en mia aká keskáakinribi, mibé teetai joni min noibayamaa?’ akin aká iki.

<sup>34</sup> Jaskaraton ikonbiresi sináxonra, ja apon jawen ribin keyo kopíakai kaman jato castigamaa iki –akin jato aká iki.

<sup>35</sup> Jaskáatanan jato Jesussen yoia iki: – Nokon Papa Dios naikan ikátoninra, mato jaskáashokoti iki, ja mato betan joi akaibo betan jakonmanana ixon, akonkin maton shinanxonkin jeneyamaitian –akin.

## 19

### *Potaananti iki iká jato Jesussen onanmaa*

*(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)*

<sup>1</sup> Jaskara jawékibo jato Galileankoxon yoikin senenhataanana, ja Jordán keiba iká Judea main moa Jesús kaa iki.

<sup>2</sup> Kaitianra icha jonin chibana iki. Jatianra jain ixon, jatíbi isinaibo jato benxooa iki.

<sup>3</sup> Jaskaai iitainra, \*fariseobo bekana iki jaskáaxon Jesús jakonmaati benai. Bexonra yokákana iki: –¿Wetsa jawéki kopíbires jonin jawen awin potatiki jakon iki? –akin.

<sup>4</sup> Jaskáakana, Jesussen jato yoia iki: —  
¿Matonkayaki yoyo ayosma iki, ja jatíbi peoi bená,  
‘benbo betan ainbo Diossen joniani’, iki ixon  
jawen joi meran yoiai?

<sup>5</sup> Jaskara kopíkaya Diossen yoinike: ‘Joninra  
jawen papa betan jawen tita jeneti iki, jawen  
awin betanbiribi wanoxon, jaskataxa ja rabé moa  
westíora yorabicho keská iti iki’, iki ixon.

<sup>6</sup> Jatianra moa rabé yora iamai, westíora yorabi-  
cho iki. Jaskara ikenra, Diossenbi jato wanomaa,  
tsonbi jato potaanamati atipanyamake —akin jato  
aká iki.

<sup>7</sup> Jatian fariseobaon yokáribia iki: —  
¿Jawekopíkayaki Moiséssen yoini, ainbo  
potanoxonpari kirika wishaanan meniti? —akin.

<sup>8</sup> Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Maton  
keena keskábores akaibo ikenra aká iki Moiséssen  
jaskáakin jaton awin potati yoikin. Ikaxbi rekenra,  
jaskara iti ikáma iki.

<sup>9</sup> Jatianra enbiribi mato yoiai: Jaweratobaonki  
jaton awinin yosmaamabi, potaxon wetsa ainbo  
biai, jabaonra wanoyaxonbi wetsa betan yoranti  
akai. [Jatian tsonki ja potá beneya ainbo biai,  
janra benoya betanbi yoranairibi ikai] —akin jato  
aká iki.

<sup>10</sup> Jatian jaonmea onanaibaon yoia iki: —Jonin  
jawen awin jaskáati iketiankayara, joni wanoya-  
maakaya jakonhira iti iki —akin akana iki.

<sup>11</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jatikaxbira tsoa  
wanooma iti atipanyamake. Jaskara itibobiribi  
jato Diossenbi imaaboresa ikanai jaskara.

<sup>12</sup> Jarake meskó jawéki, jaskara kopíbo jatíribi  
jonibo wanoyamai. Jatiribora wanoyamai,

jaskarabiribi iti pikotabo ikax. Wetsabora wanoyamai, wetsabaon jaton yora ramianana ikax. Jatian wetsabora wanoyamakanai, Diossen jawékibiribi axonti shinanyabo ikax. Jaweratoboki, ja en yoipakeabo iti jisá iki, jaskara ikanwe –akin jato aká iki.

*Jesussen bakebo jakon shinanxona*

*(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)*

<sup>13</sup> Jatian jatíribibaon, jaton bakebo Jesússiba bekana iki, mamepasxon jatoki oranon ixon. Ikaxbi jaonmea onanaibaon jato notsina iki.

<sup>14</sup> Jatianra Jesussen jato yoia iki: –Ja bakebo bechiteyamakanwe, ibakanon eki bei. Jato kesk-abaonakaya riki ja Diossen ikinaton jati nete –akin jato aká iki.

<sup>15</sup> Jaskáaxon ja bakebo mamepasxon jatoki orankin senenhataan, moa jainoax wetsanko karibaa iki.

*Westíora bakeranon icha jawékia*

*(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)*

<sup>16</sup> Westíora bakeranonra Jesús oinni kaa iki, kaxonra neskáakin yokata iki: –Jakon maestró ¿Jawe jakon jawékishamanki en ati iki, jatíbitian jati neteya inoxon? –akin.

<sup>17</sup> Jaskaa Jesussen yoia iki: –¿Jaweatiki min ea jakon maestró, akin akai? Dios bichoresiki jakon. Ikaxbi, ikoni jatíbitian jatín keenira, ja senenhati join yoiai keskati mia jati iki –akin aká iki.

<sup>18</sup> Jatian ja bakeranoman aká iki: – ¿Jaweratoborin, ja senenhati joi? –akin. Jaskáa Jesussen yoia iki: –‘Jato reteyamawe; wanoya itan benoya ixonbi, wetsa betan yoranyamawe;



yometsoyamawe; wetsabo jakonmaanox jansoi yoyo iamawe.

<sup>19</sup> Min papa betan min tita jakonhawe, itan minbix noikaata keskáribiakín, wetsaboribi noiwe, ikira ikai' –akin aká iki.

<sup>20</sup> Jaskaaka, ja bakeranonman yoia iki: –Jatíbi ja min ea yoiabora, baketianbi moa en senenkaa iki, ¿Ramaki ea jawe maxkata? –akin.

<sup>21</sup> Jatian Jesussen yoia iki: –Ikoni jakonbires itin keenkin, jatíbi mia jayata jawékinin maroxon, ja jawebiomashokobo jato menitanwe. Jaskaaxpariresa, mia naikan icha jawékia itiki. Jaskaákin senenhabeirani, jotanwe mia nokon joni inon –akin aká iki.

<sup>22</sup> Jaskaákin akára, onískaini ja bakeranon kaa iki, ichayora jawékia ikax.

<sup>23</sup> Jaskaáaketianra jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki: –Ikonshamanra en mato yoiai, kikinshaman itikoma riki, ja icha jawékiabo, Diossen jato ikinai neten jikiti –akin.

<sup>24</sup> Jatianra en mato yoiribiai: Westíora camelonara itibiresma iki, ja xomox chipekenin bebati, jatian ja icha jawékiabaonara bebonbires itikoma iki ja Diossen ikinaton jati netenko jikiti.

<sup>25</sup> Jaskati yoyo iketian ninkatata jaonmea onannaibo ikonbiresi ratetax ikana iki: –Jatian jaskara ikenki ¿Tsoakaya kishpinmeeti atipana? –ikibo.

<sup>26</sup> Jaskaákanaitianra, jainbikon ointaan Jesussen jato yoia iki: –Natora jonibaon atipanyamake, ikaxbi Diossenara jatíbi atibires iki –akin.

<sup>27</sup> Jaskáketian Pedron yoia iki: —Nonra, jatíbi noa jayata jawékibo jenea iki. Jaskáaxa mia chibani joá iki. Jatianki ¿Jawe non binoxiki? —akin.

<sup>28</sup> Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, moa jatíbi jawékibo jakiribi be-naakin aríbaxa, ja jonin Bake jawen penébi-res yakátinin yakánoxiki. Jatianribira ea chibanabo ikax, matoribi ebébi ja chonka rabé yakátinin yakánoxiki, jaskáaxon ja chonka rabé tsamá \*Is-raelnin rarebobo jaton akábo jato yoixonox.

<sup>29</sup> Jatian jaweratobaonki ea kopi, jaton xobo, jaton wetsabo itan jaton poibo, jaton papa itan jaton tita, jaton awin itan jaton bakebo, jainxon jaton waibo jeneai; jabaonra ja jaton jawékibo jenea bebonbi-res pachabo binoxikanai, itan jatíbitian jati neteyaribi inoxikanai.

<sup>30</sup> Ikaxbi icha ja ramatian kikin ikátiaibora kikin-mashokobo inoxikanai, jatian ja ramatian kikin-mashoko ikátiaibora kikinbo inoxikanai.

## 20

### *Uva wainko teetaiboki yoinmeeta esé*

<sup>1</sup> Ja Diossen noa ikinti riki, westíora uva waia joni jato teemanoxon yamékirishoko jonibo benai kaní keska.

<sup>2</sup> Jatian ja teekasai jonibo westíora nete teeta betan senen jato kopíati yoia jakon ikanaitian, moa jawen wainko jato teeti raana iki.

<sup>3</sup> Iiwanax, moa iskon hora yamékiri iketian, plazain karibaxon nokoa iki, icha joni jawe akímabi iiresaibo.

4 Jainoa jato yoia iki: ‘Matoribi nokon uva wainko teetankanwe, enra mato senen kopíatiki’, akin. Jato jaskáa, jaboribi teeti bokana iki.

5 Jainoax bariapan, jakiribi karibaa iki. Iiwanax yantanpake karibaxon jato jaskáaribia iki.

6 Jainoax moa bari jikiti ochóma jakiribi karibaxon oinna iká iki, wetsaboribi jawe akímabi iire-saibo, jainoa jato yokata iki: ‘¿Jawekopíki mato neno teetimabi iibaitai?’ akin.

7 Jaskáa yoikana iki: ‘Tsonbi noa teeti biama ikaxa noa íkanai’, akin. Jaskáakana: ‘Rama matoribi ja nokon uva wainko teeti botankanwe’, akin jato aká iki.

8 Jatian moa yaméketianra ja wai ibon, ja teetaibaon koshi kenaxon yoia iki: ‘Ja teetabo kenaxon moa jato kopíapakewe, rekenpari ja chiní teeti jikiwanabo awé, japekáora ja reken jikiwanabo min jato akai’, akin.

9 Jatianra chiníbires teeti jikiwanabaonpari bexon, ja westíora nete teexon bititiiribi bipakekana iki.

10 Japekao, moa reken teeti jikiwanabaon biti iketian shinankana iki, jabaon bebonchaa biti. Ikaxbi jabaonribi, westíora nete teexon bikanaitiribi bikana iki.

11 Jatian moa kopí biaxa, ja wai iboki jakonmaibiresbo yoyo ikana iki.

12 Jaskákin yoikana iki: ‘Ja chiní nokotabo westíora horares teekankenbira, noa akátiiiribi min jato kopíake, noabokaya ikonbiresi bari napobi iibaiti teekenbi’, akin.

13 Jaskáakana, ja ibon, jato betan itina westíora yoia iki: ‘Joní, enra mia jakonmaama iki. Westíora

nete teeta betan senen en mia kopíatira moa non shinan abékonwanke.

<sup>14</sup> Natoriki ja min koríki, ja biax moa katanwe. Ikaxbi eara keenai ja chiní jikiwanaboribi mato akátiiribi kopíatinin.

<sup>15</sup> Enra ja nokon koríki, nokon keena keskáakin ati atipanke. Jatian ¿Jawekopíki ikai ea jakonhira iketian mia eki notsi?’ akin.

<sup>16</sup> Jaskatira, ja rekenain iitaibo chinínoxiki, jatian ja chinitain iitaibobiribi rekennoxikanai. Icha riki ja kenakaatabo, ikaxbi ja katokootabora ichama iki –akin jato aká iki.

*Kimisha itin Jesussen jawen mawáti yoia*

*(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)*

<sup>17</sup> Jainoax Jesús moa jerusalénhain, kaa iki. Ja bain kakinra jawen chonka rabé jaonmea onan-naibo tsinkixon jato yoia iki:

<sup>18</sup> –Ramara noa jerusalénhain bokanai, jainxonra ja jonin Bake yataanan ja \*sacerdotebaon koshibo itan ja esé onanbo menikin bonoxikanai. Jatianra jabaon jaskáaxon reteti shinankanti iki.

<sup>19</sup> Jainxonra ja judíoma jonibo meninoxikanai jaki shirokanon ixon, rishkionkanon ixon, itan korosen axon retebakanon ixon. Ikaxbi kimisha nete itinra jirinoxiki –akin jato aká iki.

*Jawen bakebo kopí westíora titan yokata*

*(Mr. 10.35-45; Lc. 22.24-27)*

<sup>20</sup> Jatian ja Zebedeon bakebaon tita, jawen bakebo betanbi joáx Jesús bebon chirankootoshita iki, jawéki yokákasi.

<sup>21</sup> Jatian Jesussen yokata iki: –¿Jaweki mia keenai? –akin. Jatian ainbaon yoia iki: –Moa

mia apo jikixon ja nokon bake rabébi, wetsa min mekayao, itan wetsa min memio jato yakámatinra ea keenai —akin.

<sup>22</sup> Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Matonra onanyamaake ja maton yokatai. ¿Matonki atipantiki ja moka tenexon en xeairibi xeakin? —akin jato aká iki. Jatian jabaon yoia iki: —Nonra atipanke —akin.\*

<sup>23</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikon riki, ja moka tenexon en xeairibira maton xeanoxiki. Ikaxbi ja nokon mekayao itan nokon memio jato yakámatira, en jato imaima iki. Nokon papanresa oinnoxiki tsoaboki jan imatiki ixon —akin jato aká iki.

<sup>24</sup> Jatian jaskáakinbo aká ninkatax, jatíríbi chonka Jesussenmea onannaibo, ja rabéki sinákana iki.

<sup>25</sup> Jaskákanaitian jato kenaxon Jesussen yoia iki: —Matonra onanke, Dios ikonhayamai apobaonra akai jawen jemabo kikinakin iboataan jato ikin. Jatian ja kikinman shinanmeetaibaon akai jaton keena keskáakin jato akin.

<sup>26</sup> Ikaxbi matora jaskakanantima iki. Jaweratoboki kikinman ninkakaatai itin keenai, jabora jato jawéki axonaibores iti jake.

<sup>27</sup> Jaweratoboki jato xewina iti shinanyabo iki, jabora jaton yonoti iti jake.

<sup>28</sup> Ja jonin Bakera jaskara iki. Jara akinkanon ikax joáma iki. Jara joá iki jato akinti kopí, itan jawen yoranbi kopíataan jatíbi jato ochankonia xabáai —akin jato aká iki.

---

\* **20:22** Nato riki ja Jesús ikai keskatiribi onitsapikanti yoi iká.

*Benche rabé Jesussen oinmaa**(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)*

<sup>29</sup> Jatian Jericóainoax moa bokanaitian, icha jonin jato chibana iki.

<sup>30</sup> Ja bai kexa iká iki benche rabé yakábekona. Jatian Jesús jan winotai ninkatax, iká iki: —Ibó, miara Davidkan bake iki. Noibataan noa akinwe —iki saí ibekoni.

<sup>31</sup> Jaskataitian, netémakaskin jonibaon notsina iki. Ikaxbi jatiankaya bebonbires koshin saí ibekona iki: —Ibó, miara Davidkan bake iki. Noibataan noa akinwe —iki.

<sup>32</sup> Jaskaketian Jesús jainpari chankata iki. Jainxon jato kenaxon yokata iki: —¿En jawe mato kopi atinki mato keenai? —akin.

<sup>33</sup> Jaskáa yoibekona iki: —Ibó, min oinmatinra noa keenai —akin.

<sup>34</sup> Jaskáakana Jesussen jato noibaa iki. Jainxon jato bero tii axona iki. Jaskáatianbi ja benche rabékan moa oinbekona iki. Jaskatax Jesús chibani kabékona iki.

**21***Jerusalénhain Jesús jikia**(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)*

<sup>1</sup> Jaskati kaax, ja Betfagé jeman nokókana iki, ja Olivos manan ikainko, moa Jerusalén ochóma. Jainxonra Jesussen jaonmea onanai rabé raana iki.

<sup>2</sup> Jato raankin yoia iki: —Oa nenonxon non oinna jema itinainko botankawe, jain kaxonra, westíora burro bake betan burro awin nexakana maton nokotiki. Ja choroanan ea bexontankanwe.

<sup>3</sup> Jatian jaweraki mato akanaitian, non Ibo keenaitianra non boai, ramashokobira mato banexonribai akin jato yoitankanwe —akin jato aká iki.

<sup>4</sup> Nato jawékibora iká iki, ja \*profetanin yoinibo senennon ikax. Ja wishára ikai neskati:

<sup>5</sup> “Ja \*Sión janeya mananman iká jonibo yoikanwe

‘Oinkanwe, jainra maton apo joái.

Jara rabiti shinanhoma iki. Westíora burro baken peyakaaxa joái’ ”, iki.\*

<sup>6</sup> Jaskáakin jato yoia kaxonra, ja Jesussen yoia keskáakin jaonmea onanaibaon akana iki.

<sup>7</sup> Bekana iki ja burro awin betan ja burro bake. Bexonra ja rabébi jaton taribaon pekakaakana iki, jatian Jesús jan peyakax kaa iki.

<sup>8</sup> Ja kaaitianra, icha ixon jonibaon jaton taribo bai naponbi kakaaxonkana iki. Jatíribibaon, jiwi poyanshokobo ponskeanan, ja kaai bai napon tip-inxonkana iki.

<sup>9</sup> Jatian ja rekenain boaibo itan já pekao beaibo, saa ikana iki: —¡Noa kishpinmawe apo Davidkan Baké! ¡Nonra mia jowé akai, mia riki ja Ibon janenko joái! ¡Noa kishpinmawe ani Diossé! —iki.

<sup>10</sup> Jatian moa Jerusalénhain Jesús jikiketianra, ja jemameabo jatikaxbi meskóbo shinanni ratékana iki. Jaskati ikana iki: —¿Tsoarin nato joni? —ikibo yoyo iki.

<sup>11</sup> Jaskákanaitian, jabé beabaon jato yoia iki: — Nato riki ja \*Profeta Jesús, ja Galilea main iká Nazaret jemamea —akin.

---

\* 21:5 Zac. 9.9

*Diossen xobo Jesussen jakonhaa*  
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

<sup>12</sup> Jatian moa jain ikaxa, \*Diossen xobo meran Jesús jikia iki. Jain jikixonra, jainoax maroaibo jatibi jato jokonhaa iki. Koríki cambianaibaon mesabo, itan jainoax xotó maroti akanaboribi jato werananpakea iki.

<sup>13</sup> Jainxon jato yoia iki: —Jawen kirika meranra, Dios neskatai: ‘Nokon xobora iti jake, jainoax Dios betan yoyo iti xobobiribi’, iki. Ikaxbi matonra imake, ja meranoax yometsoti xobo —akin jato aká iki.

<sup>14</sup> Jatian jain Jesús iketianra, Dios rabiti xobo meran, bencheboyabi nitikomabo bekana iki. Bekanketianra jato benxoa iki.

<sup>15</sup> Ikaxbi ja ratéti jawékibo akaitian oinnax itan Dios rabiti xobo meranoax: “¡Noa kishpinmawe apo Davidkan Baké!” iki bakebo saa ikai ninkatax, ja \*sacerdotebaon koshiho itan ja esé onanbo, ikonbiresi sinákana iki.

<sup>16</sup> Jaskákin Jesús yoikana iki: —¿Minki ninkatai mia yoi jaskákanaibo? —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Enra ninkatai. Ikaxbi ¿Matonki yoyo akama iki, jaskara iti yoi Diossen joi meran neskatai? Jainra ikai: ‘Ja bakeshokobo, ja xoma akaishokobaonbira mia rabinoxikanai’, iki —akin jato aká iki.

<sup>17</sup> Jato jaskáabaini, ja jemameax moa Jesús Betania jeman kaa iki. Ja yamé jain oxaa iki.

*Higo bimioma Jesussen bimitimaakin yoia*  
(Mr. 11.12-14, 20-26)

<sup>18</sup> Jatian yamékirishoko moa jakiribi Jerusalénhain karibai, Jesús jawékiakasa iki.



<sup>19</sup> Kakinbi higo jiwi bai kexa chankata meraa iki. Ikaxbi, ochómakainxon oinnabi iká iki peiabi-chores. Jaskara iketian yoia iki: —¿Jawetianbira mia jakiribi bimiamanoxiki! —akin. Jaskáatianbi ja higo jiwi moa tanoa iki.

<sup>20</sup> Jaskáaketian oinnax ratéxon, jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Jawekeskati, nato higo jiwi ishtonbires tanoa? —akin.

<sup>21</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai: Ikoni Dioski koshiabo ixon meskó shinanyamakinra, nato higo jiwi en aká keskáakinbicho maton atima iki. Jawekeska ixon, nato manan maton yoiti iki: ‘Nenoax tsekékaini kaax, aniparo napo pakétanwe’, akin. Jatianra mato ixonti iki.

<sup>22</sup> Jatian jatíbi maton oracion meran yokataib-ora, akonkin ikonhaxon maton biti iki —akin jato aká iki.

*Jesussen yoiti koshi*

*(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)*

<sup>23</sup> Jaskata pekáora, Dios rabiti xobo meran Jesús jikia iki. Jainxon jato axeai iitaitianra, \*sacerdotebaon koshiboya, ja judíobaon joni koshiho bexon yokákana iki: —¿Tson shinanmanki min jato jaskáai? ¿Tsonki mia jaskara yoiti koshi imaa? —akin.

<sup>24</sup> Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Enribi mato westíora yoká ashokoai; ja maton ea yoike-tianra, enribi mato yoitiki, tson shinanmanki en jaskarabo akai iki ixon.

<sup>25</sup> ¿Tson amaaki, Juanman jato bautizana iki? ¿Diossen amaa, ó jonibaon amaaki iká iki? —akin jato aká iki. Jato jaskáa meskó shinanbo akí

neskákana iki: “Diossen amaara aká iki akin non akábira, ‘¿Jaweati maton ikonhayamaa iki?’ akin noa ati iki.

<sup>26</sup> Jatian jonibaon amaara aká iki akin non ati ikaxbira, noa rakéribiai, jatíxonbiora já \*profeta onankana iketian”, iki ikana iki.

<sup>27</sup> Jaskáaxon yoikana iki: —Nonra onanyamake —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaskara ikenra enribi mato yoiamai, tson amaaki en jaskarabo akai ixon —akin jato aká iki.

### *Rabé bakeki yoinmeeta esé*

<sup>28</sup> Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —¿Jawekeskaki maton shinannai neskara joi? Westíora jonironki inike rabé bakeya. Jatian jawen reken bake yoia iki: ‘Baké, ramapari nokon wainko uva bimi tsekai teetanwe’, akin.

<sup>29</sup> Jaskáabi, ja baken yoia iki: ‘¿Eara kakashamai!’ akin. Jatian jaskáawanaxbi, moa wetsa shinan biax teeti kaa iki.

<sup>30</sup> Jainxon, jawen wetsa bake jaskáakinribi yoia iki: ‘Jaskáa, ikonrake ea kabatanon’, akin aká iki. Ikaxbi ja bake kayamaa iki.

<sup>31</sup> ¿Jatian jawerato bakenki, jawen papan joi senenhaxona iki? —akin jato aká iki. Jatian jabaon yoia iki: —Ja rekemanra axona iki —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai; matobo ikámatianbira, jan apo kopí yokákinxonaibo itan tsini ainbobopari, ja Diossen jato ikinti netenko jikinoxikanai.

<sup>32</sup> Jato \*bautizanai Juanra joá iki, itibi keskati jati jato onanmai, jabira maton ikonhayamaa iki. Jatianra, ja apo kopí yokákinxonaibo, itan ja tsini

ainbobaonres ikonhakana iki. Jabo jaskataira maton oinna iki. Ikaxbi, mato shinanmeeyamakana iki já ikonhanox.

*Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé  
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)*

<sup>33</sup> Ramapari ja wetsa jawékiki yoinmeeta esé ninkáribikanwe: Westíora joninra jawen mainko uva wai axon, ja katemakin chiketa iki. Jaskáaxonra jainxon vinoati chinia iki, itan jainxon koiranti keyá xoboribi aká iki. Jaskarabo ayona pekáora, jain teekanon ixon, jaweti teetaibo jato menibaini moa ochó kaa iki.

<sup>34</sup> Jatian ja uva bimibo moa tsekati senenketianra, jawen jonibo raana iki, jain teetaibaon jawenabiribi axonkana yokáxon bixonkanon ixon.

<sup>35</sup> Ikaxbi, jain teetaibaon ja boabo yatanxon jakonmaakana iki. Westíora rishkionkana iki, wetsa retekana iki, jainxon wetsabiribi makanman tsakayonkana iki.

<sup>36</sup> Jato jaskáakanketian, ja reken jato raanhibata bebonbires, ja wai ibon jawen yonotibo raanribia iki. Jaabi, ja reken boabo aibata keskáakinribi jato akana iki.

<sup>37</sup> Jainxonra, senentianbi jawen bakebi raanribia iki. 'Jara tsonbi jaweatima iki ixon shinantaanan'.

<sup>38</sup> Ikaxbi ja bake oinnax, ja teetaibo neskati yoyo ikana iki: 'Nato riki ja jawen papan jawéki jan biti, retenon akanwe. Jatianra noa ibo banéti iki', iki ikana iki.

<sup>39</sup> Jaskáxon ja bake yatanxon, uva wainkonía pikobainkin boxon retekana iki.

<sup>40</sup> ¿Jatian maton shinannamein, ja uva wai ibo joxon ja teetaibo jaweatiki? —akin jato Jesussen yokata iki.

<sup>41</sup> Jaskáa yoikana iki: —Noibayamakinra ja jakonmabo jato keyo reteti iki. Jaskáaxonra wetsa teetaibo jain imati iki, ja bimi tsekaitiibi, jan biti ikátiishaman meniti atipanabo —akin akana iki.

<sup>42</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki:  
—¿Matonki ja Wishá meran yoiaibo jawetianbi yoyo akama iki? Jainra ikai:  
'Ja xoboaibaon rotokani makanra, jaki xoboati makan baneta iki.  
Natora non Ibon aká iki, jara ja oinnax jaon manaiti jawéki iki', iki.

<sup>43</sup> Jaskara kopíra en yoiai, matobo jawen joni itinra moa Diossen keenyamanoxiki. Jatianra jawen ikinna joni jaskara atin já keenaishaman akaibores jato imanoxiki.

<sup>44</sup> Tsoaki ja nato makanki paketai, jara kikini rorokookainti iki. Jatian tsokiki ja nato makan paketai, jara jaras abainti iki —akin jato aká iki.

<sup>45</sup> Jatian ja jawékiki yoinmeeta esé ninkaxon, ja \*sacerdotebo itan \*fariseobaon, onanna iki jatobi yoi jaskata.

<sup>46</sup> Jaskara onanxon yatankasibi, joniboki rakékana iki, \*profeta riki ixon shinankanai kopí.

## 22

### *Wanoti fiestaki yoinmeeta esé*

<sup>1</sup> Jatian Jesussen, jakiribi jawékiki yoinmeeta esé yoikin jato aríbaa iki neskáakin:

<sup>2</sup> “Ja Diossen ikinaton jati riki, westíora apon jawen bake wanoaitian fiestaaxon icha jawékiati aní keskaribi.

<sup>3</sup> Jaskáaxon, ja apon jawen yonotibo raana iki, ja chaniabo moa jato kenati, ikaxbi tsoabi beকাশamakana iki.

<sup>4</sup> Jatianra jakiribi wetsa jawen yonotibo raanribia iki neskáakin yoixon: ‘Ja en jato chaniabo yoitankanwe moara en jawékiati ake. Enra nokon wakabo itan nokon yoina xoashamanbo jato retemake, moa jawékiatiresiki. Jawékiaki bekanwe’, akin jato ati.

<sup>5</sup> Ikaxbi ja chaniabaon jato joi ninkáxonyamaa iki. Jaskati wetsa jawen mai oinnibiribi kaa iki. Wetsabiribi jawen jawékinin maroires kaa iki.

<sup>6</sup> Jatian wetsabaonbiribi ja apon yonotibo yatanxon, ramiayonxon retekana iki.

<sup>7</sup> Jaskara ninkataxa ja apo ikonbiresi sinata iki. Jaskákinra jawen sontárobo raanxon ja retemisbo jato keyo retemaa iki. Jainxon, jaton jemaribi jatiobi jato menomaa iki.

<sup>8</sup> Jaskáa pekáo ja apon jawen yonotibo yoia iki: ‘Ja wanoti fiestatian non piti akára moa ike, ikaxbi ja en chania ikábora jaskarain joti jisámabobi ikanke.

<sup>9</sup> Ramakaya icha jan winókanai callebaon boxon, jatíbi ja maton bechiaibo jato chanitankanwe’, akin jato aká iki.

<sup>10</sup> Jato jaskáa boxon ja yonotibaon ja callen ikábo jato chania iki, jakon itan jakonma jonibo inonbi, jaskáakanara jainoax wanoai xobo bochonon kamani joni icha weita iki.

11 Jatian ja chania beabo oinni jikixon apon meraa iki westíora joni jayakax fiestanko jikiti chopá sawéoma itina.

12 Jatian apon yokata iki: ‘Joní ¿Jawekeskataxki ja jayá fiestanko iti chopá sawéomanixbi mia neno jikia?’ akin. Jaskáabi ja joni jawebi yoyo iama iki.

13 Jaskaketian ja apon jawen yonotibo yoia iki: ‘Nato joni tanéxanan menéxkanwe, jaskáaxon nenoa pikoxon ja yaméain potakanwe, ja masá tenei winikin xeta kerox atí ikainko’.

14 Ichara ikanai ja kenakaatabo ikaxbi ja katokootabora ichama iki”, akin jato aká iki.

*Apo kopiátibokiriakin yokákana  
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)*

15 Jato jaskáa pekáo boax \*fariseobo tsinkíkana iki, jaskáaxon Jesús jakonmai yoyo imaxon jakopi ramianoxon shinan akí.

16 Jaskáaxon jaweti jaton joniboyabi Herodesnin jonibo raankana iki, jatian jabaon neskáakin yoikana iki: —¡Maestro! Nonra onanke minra ikon yoiai iki ixon, jainxonra akonkinribi ja Dios keenai keskati jati min jato onanmai. Minra ja jonibaon yoiai jawékibo chibanyamai, jato betan jakon inox mia iamai kopí.

17 Oinnon min shinanbiribi noa yoita. ¿Jakon o jakonmarin ja icha mai iboaa romamea apon yoiaibo senenhakin non kopiáti? —akin akana iki.

18 Jatian jakonma shinanyaxon jaskáakanai onanxon jato Jesussen yoia iki: —¡Beparanmetaibo! ¿Jawekopiki maton ea jakonmain pakémakasai?

19 Jan apo kopiáti koríki ea oinmakanta —akin jato aká iki. Jato jaskáa, bexonkana iki.

<sup>20</sup> Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Tson bemanan jisárin itan tson janerin ja koríkiain akana? —akin.

<sup>21</sup> Jaskáa yoikana iki: —Césarna riki —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja Césarnin jawékibo, César menikanwe. Jatian ja Diossen jawékibobiribi Dios menikanwe —akin.\*

<sup>22</sup> Jato jaskáaka ninkatax ikonbiresi ratékana iki, jaskaxon jatianbi jenebaini moa bokana iki.

*Mawatabo jiriti yokákana*

*(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)*

<sup>23</sup> Ja neteribira jaweti \*saduceobo Jesússiba bekana iki, jabaonra mawatabo jiriti ikonhaayamakanai, jaskakinra Jesús yokákana iki:

<sup>24</sup> —Maestro, Moiséssen esekanra yoia iki, westíora joni bakeamabi mawáketian, ja kachianbaina ainbo jawen wetsan biti, ja jawen wetsa wayon bakeya imati kopí iki ixon.

<sup>25</sup> Jatian noibara iká iki kanchis joni ja bakebires jaskara winoti, jaton rekenparira wanoaxbi mawata iki, jatian bakeamabi iká iketian, já pekao iká jawen wetsan ja kachiana ainbo bia iki.

<sup>26</sup> Jatian jara jaskashamanribi winota iki, japekaora ja kimisha itin iká jawen wetsa jaskáribi winota iki, jaskápatankaxonra ja kanchis wetsaxonbi ja ainbo awinhakana iki.

<sup>27</sup> Jatian moa jatikaxbi mawákana pekáo, ja ainboribi mawata iki.

<sup>28</sup> Jaskara iken ja kanchisxonbi awinhakana iní ikaxmein ja mawatabo jiriketian ¿Tson awinshaman ja ainbo inoxiki? —akinra akana iki.

---

\* **22:21** César iki iká riki; jan jato ikinai romamea koshi.

29 Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: –Matora jaimabires itai, ja wishakan yoiaibo onanyamaax, itan ja Diossen atipana koshiribi onanyamaa kopí.

30 Ja mawatabo moa jirikanketianra, benbobo wanoti itan ainbobo benoti moa yamanoxiki. Jabora naikanmea ángelbo keskábores moa in-oxikanai.

31 ¿Matonkayaki yoyo akama iki, ja mawatabo jiriti iken ja yoií Dios ikai

32 ‘Ea riki Abrahamman Dios, Isaacnin Dios, itan Jacobnin Dios?’ iki. Jara mawábaon Diosma iki, ja riki jiriabaon Dios –akin jato aká iki.†

33 Jato jaskáakin Jesussen yoia, jonibo ikonbiresi ratékana iki jawen esé ninkatax.

### *Japariakin senenhati joi*

*(Mr. 12.28-34)*

34 Jaskáketianra, ja \*saduceobo Jesussen netémaa ninkatax, fariseobo tsinkíkana iki.

35 Jatian westíora kikinakin esé onannaton Jesús tanakin yokata iki:

36 –Maestró, ¿Jaweratokayarin japariakin senenhati joi esekan yoiai? –akin.

37 Jaskáa Jesussen yoia iki: –‘Ja min Ibo Dios noiwe, jatíbi min jointiaxonbi, min kayayaxonbi itan jatíbi min shinanyaxonbi’.‡

38 Jariki ja rekenain iká itan japariakin non senenhati joi.

39 Jatian japekao iká riki, jaskataniribi; jara ikai neskati: ‘Minbix noikaata keskáribiakin wetsabo noiwe’, iki.

---

† 22:32 Ramara ea jaton Dios iki, Dios ikai ikaxa, jabo jiriabo ikanti jake. ‡ 22:37 Dt. 6.5; Mr. 12.29-30



<sup>40</sup> Nato senenhati joi rabékira ike jatíbi esébo itan ja \*profetabaon yoikatitai joibo koshii.

*¿Tson bakemein iki Cristo?  
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)*

<sup>41</sup> Jatian jainbipari ja fariseobo tsinkíkana ike-tian jato Jesussen yokata iki:

<sup>42</sup> ¿Matonki ja \*Cristo tsoa shinannai? ¿Tson bakemein itiki? –akin. Jatian yoikana iki: –Davidkan bake riki –akin.

<sup>43</sup> Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: –¿Jaskara ixonbiki ja Diossen Shinanman imaa Davidkan, Ibó akin aká iki? David inike:

<sup>44</sup> Diossenra nokon Ibo yoia iki: ‘Nokon mekayao yakáwe, Ja min rawibo en min taenaman itiakin imaxonai kaman iki’.§

<sup>45</sup> ¿Jawekeskataxki ja Cristo Davidkan bake itiki, ja Davidkanbi Ibó akin akai ikax? –akin jato aká iki.

<sup>46</sup> Jato jaskáaka tsonbi jawe joibi yoiamaa iki. Jatianbira moa jainxon tsonbi jawebi yokáwetsayamakana iki.

## 23

*Fariseobaon itan esé onanbaon akaibo, jato Jesussen yoixona*

*(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)*

<sup>1</sup> Jato jaskáa pekáo, jatíbi joniboyabiakin, jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki:

<sup>2</sup> “Ja esé onanbo itan \*fariseobo riki, ja Moiséssen aní esébo jaskati iká jato onanmaibo.

<sup>3</sup> Jaskara iken jato joi ninkáxonreskanwe, jainxon jatíbi mato yoikanaiboribi jato axonreskanwe;

---

§ 22:44 Sal. 110.1

ikaxbi jabo ikai keskatires iamakanwe. Jabora jato jaskáakin eseibi, jaskati iamakanai.

<sup>4</sup> Atikomabires senenhati joibo akanai jato senenhamakaskin, wetsabo papimanoxon, kikinbires iwe jawéki tsinkikanai keskáakin. Ikaxbi jabaonribi senenhakinmabi.

<sup>5</sup> Jatibi jaton akaibo iki jonibaon oinnon iki ixon akanaires. Chopaki Diossen joi wishaxbo ikanai jan benexeeti, itan jaton poyainbo jan ponexeeti. Jaton tariribi akanai tapóshaman inon ixonbo chopan ketekiakin.

<sup>6</sup> Tsinkíxon jawékiatiainko kaax ikanai, kikinbo yakatainkoshamanboribi yakámakantinin keeni, jainoax ja esé ninkáti xobo meran jikiaxbo ikanai rekenainshaman yakámakantininribi keeni.

<sup>7</sup> Jainoaxibi ikanai jonibaon bechixon jato saludankin, maestró akinshamanbo akantininribi keeni.

<sup>8</sup> Ikaxbi matobiribi, jonibaon maestró akin akantinin keenyamakanwe. Matora já wetsabobires keskábo ikax, westíora Maestroyabicho iki.

<sup>9</sup> Tsoa jonibi nato mainxon papá akinbo ayamakanwe, westíora papayabichoriki mato, já riki ja naikan iká Dios.

<sup>10</sup> Jainoax maestro akin mato akantininribi keenyamakanwe. Matora westíorabicho maestroya iki, jariki \*Cristo.

<sup>11</sup> Ja mato xaranmea jan mato xewina jonira iti jake, wetsabo jato jawéki axonai.

<sup>12</sup> Ja jatonbinix kikinman shinanmeetaibora, jawemabiakin oinkanti jake, jatian ja jawemabitonin shinanmeetaibora, kikin joniakin oinkanti jake.

13 Jawe iresaipanon, ja \*fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai ja wetsabo jato Diossen ikinti netenko jikikanti ikenbi, jato xepóti xeponaanreskin. Matoribi jikiamai itan ja jikikasaiboribi maton imayamai.

14 [Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai ja benomaata jaton xobon jayatahokobo jato bichinkin, jaskáax paranakin akai maton nenké oraciónbo akin. Jato jaskáai kopíra maton bebonbires masá tenenoxiki]

15 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matora ikai ochóbi jatíbiainbo kaai, westíora jonitanibires maton esé jato ikonhamakasi, jatian moa jato ikonhamaxonra, mato xewina jakonmabires maton jato imai, jatiankaya moa chiikan ewa meran katiresbo itiakin.

16 ¡Jawe iresaipanon, mato riki benchebo ixonbi jato ikinkasaibo! Maton yoiái: ‘Tsonki ja Diossen xobo janebainhanan jawéki ati yoiái, jara senen-hayamaabi jawemabi iki ixon, ikaxbi ja Dios rabiti xobo meran iká oro janebainhanan ati yoiakaya iki ja akonkin senenhati, ixon’.

17 ¡Kikinshaman onanma itan benchebo riki mato! ¿Jawekayaki bebon jakon iki, ja oro, ó ja oro jan Diossen imai, \*Diossen xobo?

18 Jainxon maton yoiribiai: ‘Tsonki ja jainxon Dios yoina menoxonti janebainhanan jawéki ati yoiái, jara senen-hayamaabi jawemabi iki ixon. Ikaxbi ja jainxon Dios yoina menoxontiainko, ja

Dios menikana jawéki itina janebainhanan ati yoiakaya iki, akonkin senenhati ixon’.\*

<sup>19</sup> ¡Benchebo! ¿Jawekayaki bebon jakon iki, ja Dios menikana ó ja Dios menikana jan jakon imai jainxon yoina menoti?

<sup>20</sup> Ja jainxon yoina Dios menoxonti janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra jatíbi ja Dios menikanayabi moa janeke.

<sup>21</sup> Jatian ja Diossen xobo janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra ja jameran já Diossibi moa janeke.

<sup>22</sup> Jatian ja nai janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra moa Diossibi janeke, naikan jawen yakáti iketian.

<sup>23</sup> ¡Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparanmetaibores! Matonra akai ja mentankonia, aníssainoa itan ja comino maton tsekaa, chonkankoniabo westíorabo Dios menikin. Ikaxbi ja esé meran iká kikinshaman ja senenhati joikaya maton senenhayamai. Ja iki, itibi keskati jati, noixon jato jatíbinin akinti itan Diossen yoiái keskati jati. Jakaya riki ja wetsa jawékibo aríbakinbi maton senenhati.

<sup>24</sup> ¡Mato riki benchebo ixonbi jato ikinkasaibo! Matonra akai nakayabi xeanaketian akamabipari toakin, ikaxbi ja ani camello xeati meran itinakaya maton xeai.

<sup>25</sup> Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra

---

\* **23:18** Jain Dios jawéki axontira iká iki ani, jan perakanxon yoina itan wetsa jawékibo Dios menoxonkanai ikax.

akai jawen pekainres ja rato betan vasobo chokakin. Ikaxbi maton shinan merankayara bochoke, ja maton yometsoxon bia jawékibo.

<sup>26</sup> ¡Fariseo benchebo! Rekenparikaya ja vaso napo iká kerásbo chokakanwe, jatianra ja vaso pekainribi moa kerás yamati iki.

<sup>27</sup> Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparanmetaibores ikax, ja mawá kini joxoakin sikakana keská, behires jakonhira. Ikaxbi chichó iki, ja mawá xaoyabi meskó kerás jawékibo bochoa.

<sup>28</sup> Jaskara riki mato; oinkana jakonhira joni keskabo, ikaxbi chichókaya beparametaibo itan jakonma shinan bochoyabo ikaxbi.

<sup>29</sup> Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai ja \*profetabo mawáni shinanoxon \*monumentobo akin, itan ja jakon joni mawata miinkana kiniboribi akai maton raoaxonkin.

<sup>30</sup> Jaskáaxki mato ikai: ‘Noaribi ja non rekenbo betan senen japaoni ixonra, ja \*profetabo retekanaitian non ayamakeana iki, ikibo yoyo iki’.

<sup>31</sup> Jaskatibo yoyo ikinra moa maton onanke, mato riki ja \*profetabo jan retekatitaibaon chiní bakebo ixon.

<sup>32</sup> Jaskara ixon, ja maton rekenbaon akin pe-onikaya senenhakai kaman chibanreskanwe.

<sup>33</sup> Mato riki, jakonmabo ikax rono kaita keská jonibo ¿Maton jisáki ja chiikan ewa meran mato kayamanoxiki?

<sup>34</sup> Enra mato raanxonoxiki, \*profetabo jainoax nokon joi onanna jonibo itan jan mato axeatibo. Ikaxbira maton jato retenoxiki, jatíribibora maton jato korosen anóxiki, jatian wetsabora ja esé ninkáti xobo meranxonbo maton jato rishkinoxiki, jemabotiibira benaanambo maton jato ramianoxiki.

<sup>35</sup> Jaskara ikenra jatíbi jakon jonibo retekana kopí, mato Diossen castiganoxiki. Ja Abel retekani kopí itan ja senentianbi ja Diossen xobo meran iká jainxon Dios yoina menoxonkanai naxaraxon ja Beriquíassen bake Zacarías maton reteni kopí.

<sup>36</sup> Ikonshamanra en mato yoiai: Nato jawékibo kopíra, mato jatíbi Diossen castiganoxiki.

*Jerusalénhainoa jonibo kopí Jesús winia  
(Lc. 13.34-35)*

<sup>37</sup> ¡Jerusalén jonibo, Jerusalén jonibo! Mato riki ja \*profetabo itan jawen joi yoiti Diossen raana jonibo makanman tsakaan jato reteaibo. Ichaakinra en mato tsinkianan ikinkaske, atapanin jawen bakeshokobo jawen pechi meran axon koirannai keskáakin. Ikaxbi mato keenyamaa iki.

<sup>38</sup> Jaskara ikenra, ja Diossen xobo, moa potá xobo keská inóxiki.

<sup>39</sup> Jatianra en mato yoiai: Ramara jawetianbi maton ea oinwetsayamanoxiki, ‘Miara non jowé akai, mia riki ja Ibon janenko joái’, iki mato iti senenai kamanpari”, akin jato aká iki.†

---

† 23:39 Sal. 118.26

## 24

### *Diossen xobo ras akanti Jesussen yoia*

<sup>1</sup> Ja moa Diossen xobo meranoax Jesús pikókaini kaaitianra, jaonmea onanaibaon nokobainxon ja Diossen xobo metsáshaman itina oinmakana iki.

<sup>2</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki oinna nato xobo jaskáakinshaman akana? Enra mato ikonshaman yoiai, westíora makan texea wetsa makanki perakaatanibobira yamanoxiki, keyora ras anóxikanai —akin jato aká iki.

### *Nete senenamatianbi jaskara itibo*

*(Mr. 13.1-37; Lc. 21.5-36)*

<sup>3</sup> Jato jaskáa pekáo, olivos mananman bokana iki, jain kaax Jesús yakata iki, jatian moa jabi-cho iketian jaonmea onanaibaon nokobainxon yokákana iki: —Jawetianshamankayaki jaskarabo iti iki ixon min yoitininra noa keenai. Jainoax ¿Jaweki inoxiki ja mia joti ochama itan moa nete senenaitian non ja oinxon onantibo? —akin.

<sup>4</sup> Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: —Koirameekanwe mato tsonbi parankantima kopí.

<sup>5</sup> Ichara benóxikanai eki yoinmeetax, ‘ea riki \*Cristo’, iki ikaibo, jaskáakin yoixonbora jato icha paranoxikanai.

<sup>6</sup> Matonra ninkánoxiki wetsanko, wetsankobo reteanankanai. Ikaxbi ratéyamanoxikanwe; jaskarabo ikíbira nete senenamapari inoxiki.

<sup>7</sup> Jonibora wetsa mainmea jonibo betan reteananoxiki, jatian apobora wetsa mainmea apobo betan reteananoxiki, jonibora jawékiatinin inoxiki, jainoax jatíbiainra ani niwanbo inoxiki.

8 Ikaxbi jaskarabo ikaira itiki, moa masá tenetibo iki peokootaipari.

9 Matora yatanxonbo joni koshiboibabo bonoxikanai ramianoxon, jaskáaxonbora mato retenoxikanai. Ea chibanaibo iketianra jatíxonbi mato omísnoxikanai.

10 Jatianribira ichaxon ea ikonhakin jenenoxikanai. Jakonhai keská ixonbora, jato ramiakanti jake, jaskatira omisananoxikanai.

11 Icha ikonma \*profetabora pikónoxikanai. Jabaonra icha joni parannoxiki.

12 Jatian moa iorai jakonma jawékibo kaita ikenra, icha jonibaon noimisti shinan keyónoxiki.

13 Ikaxbi ja nete senenai kamanbi eki koshii jenéyamaiboresa, kishpinmeenoxiki.

14 Ja Diossen ikinaton jati jakon joira, jatíbiainpari yoikaati jake, jatíxonbi onankana iti kopi, jatianparira moa nete senenoxiki.

15 Jawetianki ja Diossen xobo meran, jakonmabires jawéki akanti ja \*profeta Danielnin yoini keská akanai maton oinnai (yoyo axon onankanwe).

16 Jatianra ja Judea main ikabo, jabati mananman bokanti jake,

17 jatian ja jaton xobo pekatén itinabora, jaton jawékibo bikasi moa naman jotima iki,

18 jainoax ja jaton wainko bokanabora, jaton chopa bikasi xobon jakiribi jotima iki.

19 ¡Jawe iresaipanon! Ja tooyabo itan bake maxkoya ainbobora ikonbiresi onitsapinoxiki.

20 Dios yokákanwe ja mato jabati katira, oitian iamax tantiti netenbi inake.



<sup>21</sup> Akonbireskin masá tenetira inoxiki ja neten. Tsonbira nato nete pekoonontian itan ramakamanbi jaskáakinhora masá teneama iki itan jaskáakin masá tenetiribi moa yamanoxiki.

<sup>22</sup> Jatian jaskáakin masá tenetibo basiora Diossen imaabira, jatikaxbi mawákanti iki. Jakopíra jawen katotabo noia ixonres, basima neteres imati iki.

<sup>23</sup> Ja netebaon tsonbires mato atiki: ‘Oinkanwe, neno riki \*Cristo’, iamaxon ‘oa riki’, akinbo yoikin, jato ikonhayamanoxikanwe.

<sup>24</sup> Ikonma Cristobo itan ikonma \*profetabora bekanti jake. Jabaonra ja oinxon onanti itan ani ratéti jawékibo anoxikanai, jaskáaxon ja Diossen katotabobi jato paranti shinanxon.

<sup>25</sup> Koiramekanwe, jaskarabo ikámatianbira en moa mato yoike.

<sup>26</sup> Jaskara iken, ‘Cristora jain joni jayamainko itinke’, akin mato akana, jain kayamanoxikanwe. Jainxon, ‘Cristora xobo chicho joneta itinke’, akin mato akanabi, ikonhayamanoxikanwe.

<sup>27</sup> Ja kaná chopékin, bari pikotaiorixon bari kaaiori tenai non oinnai keskára inoxiki ja jonin Bake joí.

<sup>28</sup> Jaweranoki westíora mawá iki, jainra jaskara piai noyai yoinabo tsinkitai.\*

*Jonin Bake jakiribi joríbatí*

*(Mr. 13.24-37; Lc. 17.26-30, 34-36; 21.25-33)*

---

\* **24:28** Lc. 17.37. Mawá piai noyai yoinabo tsamata oinxon, mawára jake ixon non onanai keskáakinribi, neskara jawékibo ikai oinxon maton onanti jake moa Cristo joti ochóma.

29 Jaskara masá tenetibo winota pekáoshokobira, moa bari nokanoxiki, oxénribi moa teneyamanoxiki, ja naikan iká wishtinboribi maannoxiki, jatíbi ja nairobi iká koshi jawékiboribi shakónoxiki.†

30 Jaskataitianra oinnoxikanai ja jonin Bakera moa joái ixon, ja oinxon onanti naikan ikaitian. Jaskataitianra jatíbi nato main já jonibo raketi winiananbi yoyo inoxikanai, ja jonin Bake jawen atipana koshia, itan penébires moa naikoinman joaitian oinnax.

31 Jatian janra jawen ángelbo raanoxiki, kikin koshin trompeta xoon akatoninres, jatíbi jawen katotabo mai senenainoabi jato tsinkiti.

32 Ja higo jiwí riki maton jainxon onanti. Jawetianki jawen ponyanbo jakonax, moa jawen peibo pechokoai, jatian maton onanai moara baritiati ochóma iki ixon.

33 Jaskáakinribi ja meskó jawékibo ikaitian oinxon, onanoxikanwe ja jonin Bake moa joti ochóma.

34 Ikonshamanra en mato yoiai: jatíbi nato jawékibora inoxiki seneni ja ramatian jakana jatíribi jonibo mawatamatianbi.

35 Ja nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi ja nokon joibora, winóyamai senenoxiki.

36 Ikaxbi ja nete itan ja hora jotira tsonbi onanyamake. Nin ja naikan iká ángelbaon itan ja Bakenbira onanyamake. Nokon papa Diossenbi-choresa onanke.

37 Ja Noé inontian ikáni keskáshamanribira inoxiki ja jonin Bake moa jakiribi joaitian.

---

† 24:29 Is. 13.10

<sup>38</sup> Ja jenen ewa beamapari inontianbi peokootaxa, moa Noé wapóro meran jikiai kamanbi, jonibo iká iki pii itan xeai, jainoax wanoi itan benoibores.

<sup>39</sup> Jatian tsonbi jaskara iti shinannamabires ikenbira, jenen ewa bexon jatíbi jato keyoa iki. Jaskáribira inoxiki ja jonin Bake moa jakiribi joaitian.

<sup>40</sup> Ja neten rabé joni wainko teeti iibekon-aitianra, westíorares boti iki, jatian wetsa botima iki.

<sup>41</sup> Rabé ainboribi itiki renei iibekoni, westíorares boti iki, jatian wetsa botima iki.

<sup>42</sup> Jaskara iken benxokaatax manákanwe. Ja netenshaman maton Ibo jotira maton onanyamake.

<sup>43</sup> Shinankanwe, westíora jonira, ja horashaman yamé yometso joái onanax oxatima iki. Jaskáaxonra ja yometso jawen xobo meran jikimatima iki.

<sup>44</sup> Jaskara iken matoribi benxokaata ikanwe; ja jonin Bakera jonoxiki tson shinannamatian.

*Tee senenhakai yonoti betan tee senenhayamai yonoti*

*(Lc. 12.41-48)*

<sup>45</sup> Jawen tee akonkin senenhai shinanya yonotira, jawen ibon jaki jenekin yoibainai, jawen xobon ikábo jato ikinti itan jato jawékiamati.

<sup>46</sup> Diossenra raro shaman imati iki jawen ati teebo senenhai iitaitian joxon ja yonoti jawen ibon nokoketian.

<sup>47</sup> Enra mato ikonshaman yoiai: Jara jawen ibon jatíbi jawen jawékibo koiranon ixon jaki jeneti iki.

48 Ikaxbi ja yonoti jakonma ixon atiki, nokon ibora ishton joyamai ixon shinantaanan,

49 jan jato ikinna ja wetsa yonotibo jato jakonmaakin peokin, jainoax paenai jonibo betan jikiax jato betanres xeai, itan jato betan jawékiabores ikí.

50 Jaskatibores iitaitianra ja nete itan ja hora joti shinannamainbires joxon, jawen ibon,

51 ja beparanmeetaibo ati keskáakinribi castiganoxiki. Jatianra akonbireskin masá tenei xeta kerox aki winiti iki.

## 25

### *Chonka xontakoki yoinmeeta esé*

1 Ja Diossen ikinaton jati netera inoxiki, ja chonka xontako jaton lamparin bitaanan ja wanoai joni manai boax ikáni keskáribi winoti.

2 Pichikara ikana iki, shinanti onanmabo, jatian pichikaribi ikana iki shinanti onanbo.

3 Ja pichika shinanhomaninra, lamparin bok-inbi, keyóketian jakiribi nachíti xeni boyamakana iki.

4 Ikaxbi ja shinanyabaonra, lamparin boribakinbi, xeniribi bokana iki.

5 Jatian ja wanoai joni ishton joyamaitianra, oxakan jato atimaana, jatikaxbi oxakana iki.

6 Jatian moa yamé pochínikon ninkákana iki: ‘¡Jainra moa wanoai joni joái bechii bekanwe!’ iki saí ikanai.

7 Jaskákanai ninkatax jishtenxon, jatíbi xontakobaon jaton lamparinbo jakonhakana iki.

8 Jatian ja pichika xontako shinanhomabaon akana iki ja shinanya xontakobo yoikin: ‘Non

lamparinbora moa nokaibishoko iki, maton xeni ichatamashoko noa menikanwe', akin.

<sup>9</sup> Ikaxbi ja shinanya xontakobaon jato yoia iki: 'Mato meniaxbira noaribi maxkátiki, jakonra itiki, ja maroaiboiba kaxon matonabiribi itiakin maton biá', akin.

<sup>10</sup> Ikaxbi ja pichika xontako xeni marokin bii bokana pekáora, ja wanoai joni nokota iki. Jatian ja benxokaata iká xontakobores wanoti fies-tanko jabébi jikikana iki. Jatian moa weíkanketian xepótiribi xepota iki.

<sup>11</sup> Jaskata pekáora ja wetsa xontakobo nokótoshitax, '¡Ibó! ¡Ibó! Noa xepóti kepenxonwe', iki itoshikana iki.

<sup>12</sup> Ikaxbi jan jato yoia iki: 'Enra mato onanyamake, tsoara mato ibirai akinres'.

<sup>13</sup> Jaskara iken; benxokaatabo ikanwe. Matonra ja nete itan ja horashaman ja jonin Bake jotiki onanyamake.

*Kimisha joni teetaiki yoinmeeta esé  
(Lc. 19.11-27)*

<sup>14</sup> Ja Diossen ikinaton jati netera inoxiki, ochó kanoxon westíora jonin jawen yonotibo kenaxon koirankanon ixon jato koríki menipakeni keská.

<sup>15</sup> Westíora menia iki, pichika waranka, wetsa menia iki, rabé waranka; jainxon wetsa menia iki westíora warankares. Jatí ichares westíoraxonbo koirankanti jisábo onanxonra jato menipakea iki. Jaskáatanan moa ochó kaa iki.

<sup>16</sup> Jan pichika waranka bia joninra, ja koríkinin teexon wesa pichika warankaribi bia iki.

17 Jatian jan rabé waranka biatoninribi jaskáashokoa iki. Janribi wetsa rabé waranka bishokoa iki.

18 Ikaxbi ja westíora waranka biatoninra, kaxon mai chinianan mai chicho ja koríki miinna iki.

19 Basi iiti ja ochó kayantana joni joá iki. Joxonra jawen jonibo yokápakea iki, jaweki ja koríkinin akana ixon.

20 Rekempari joá iki ja pichika waranka jan biantana, joxonra wetsa pichika warankaribi menitoshita iki. Jainxon yoia iki: ‘Ibó, minra ea menia iki pichika warankares, natora wetsa pichika warankaribi en mia meniai, ja riki en kaimaa’, akin aká iki.

21 Jatian ja jonin yoia iki: ‘Jakonra min ake, miara jakon itan miki koshiti joni iki, ja ichama min jakonhakin aká kopíra, rama bebonbires icha en mia koiranmai. Rama ebé raroi jowé’, akin aká iki.

22 Ja pekao, joá iki ja rabé waranka koríki jan biantana joni, joxon yoia iki: ‘Ibó minra ea menia iki rabé waranka koríki, natora wetsa rabé warankaribi en mia meniai, ja riki en kaimaa’, akin aká iki.

23 Jatian ja jonin yoia iki: ‘Jakonra min ake, miara jakon itan miki koshiti joni iki, ja ichama min jakonhakin aká kopíra, rama bebonbires icha en mia koiranmai. Rama ebé raroi jowé’, akin aká iki.

24 Ikaxbi ja westíora waranka koríki biantana toninbiribi joxon yoia iki: ‘Ibó, enra onanna iki, jain banaa ixonmabi jainoa bikaskin min jato yokákin teai.

<sup>25</sup> Ja kopira, rakékin ja min koríki en kaxon mai meran jonea iki. Ikaxbi nato riki ja min koríki', akin.

<sup>26</sup> Jaskáa, ja jonin yoia iki: 'Mia riki jakonma, itan chikish joni. Ja jain banaa ixonmabi jainoa bikaskin en jato yokákin teai onanna ixonra,

<sup>27</sup> iká iki, ja koríki min banco meran niati. Jatianra moa joxon ja nokon koríki kaita en bikeanke', akin aká iki.

<sup>28</sup> Jaskáatanan jawen jonibo yoia iki: 'Ja westíora waranka koríki bichinxon, ja chonka waranka koríkia joni menikanwe.

<sup>29</sup> Ja jakonhakin akára, bebonbires non meniti jake ibanon ichaya iki ixon. Ikaxbi ja jakonmaakin akára, ja jayatabobi non keyo bichinti jake.

<sup>30</sup> Jatian ja nato jakonma yonoti, jemaori boxon yamé meran potakanwe, ja xeta kerox aki winiti ikainko', akin jato aká iki.

### *Jatíbi jonibaon akábo jato yoixonti*

<sup>31</sup> Ja jonin Bakera, jatíbi jawen ángelboya penébires joáx, jawen penébires yakátinin yakánoxiki.

<sup>32</sup> Já bebonra jatíbiainoa jonibo tsinkinoxiki. Jatian janra jato katópakenoxiki, ja oveja koiranaibaon cabrabo betan imayamakin ovejabo katotai keskáakin.

<sup>33</sup> Ja ovejabora jawen mekayao jato imanoxiki, jatian ja cabrabora jawen mexkao jato imati iki.

<sup>34</sup> Jatianra ja apon jawen mekayao ikábo jato yoiti iki: 'Matobo neri bekanwe, nokon Papanra mato jakon imake. Ja nato nete jonianontianbi,

matonribi Dios betanbi jainxon jato ikinti nete axona, iboakanwe.

<sup>35</sup> Matonra ea pikasaitian ea pimaa iki. Ea nomi-aitian maton ea xeamaa iki. Ea wetsanko iketian maton xobon ea maton imaa iki.

<sup>36</sup> Ea chopaoma ikenbi maton ea chopa menia iki. Isinaitian, maton ea koirana iki. Cárcel meran iketian, ea oinni mato kaa iki', akin jato atiki.

<sup>37</sup> Jatianra ja jakon jonibo ikanti iki: '¿Jawetianki, mia pikasai oinxon non mia pimaa iki, Ibó? ¿Jawetianki, mia nomiaitian oinxon non mia xeamaa iki?

<sup>38</sup> ¿Jawetianki wetsanko kaa iketian oinxon, non xobon mia non bia iki? ¿Jawetianki chopa keyota oinxon, mia non chopa menia iki?

<sup>39</sup> ¿Jawetianki, isinai oinxon non mia koirana iki? ¿Jawetianki, cárcel meran iketian oinnax mia oinni noa kaa iki?' iki ikanti iki.

<sup>40</sup> Jatianra, ja Apon jato yoiti iki: 'Ja nokon wetsabo, kikinmashoko shinankanaibo akinkinra, maton ea moa akinna iki', akin.

<sup>41</sup> Japekáora, ja mexkao ikábobiribi jato yoiti iki: '¡Eibakeax botankanwe, jakonmabo. Ja yoshinbaon koshi itan jawen yonotibo axona, jawetianbi nokayamai chiikan ewa meran botankanwe!

<sup>42</sup> Matonra ea pikasainbi ea pimayamaa iki. Ea nomiainbi maton ea xeamayamaa iki.

<sup>43</sup> Ea wetsanko kakenbi, maton xobon ea maton biamaa iki. Ea chopaoma ikenbi, maton ea chopa meniamaa iki. Ea isinainbi itan ea cárcel meran ikenbi, ea oinnitani mato kayamaa iki', akin.

<sup>44</sup> Jatianra jabaon akanti iki: 'Ibó, ¿Jawetiankayaki mia pikasai non oinna iki, mia nomiaitian non oinna iki, mia wetsanko kaa non oinna iki, mia



chopa keyota non oinna iki, jainxon isinainbi itan cárcel meran ikenbi mia non akinyamaa iki?’ akin.

<sup>45</sup> Jatianra, ja apon jato yoiti iki: ‘Ja nokon wetsabo, kikinmashoko shinankanaibo maton akinyamaara, maton earibi akinyamaa iki’, akin.

<sup>46</sup> Jaskara jakonma jonibora, jatíbitian masá tenetiain bokanti jake. Jatian ja Diossen yoiai keská ikábora jatíbitian jati netenkobiribi bokanti jake —akin jato aká iki.

## 26

### *Jesús yatanoxon shinankana*

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

<sup>1</sup> Jatian moa jato joi yoikin senenhataan, jaonmea onannaibo Jesussen yoia:

<sup>2</sup> —Matonra onanke, ja rabé nete pekáo moa \*Pascua fiesta ikai. Jatianra ja jonin Bake yataan ramiayonxon korosen axon retenoxikanai —akin jato aká iki.

<sup>3</sup> Jatianribi iká iki, ja sacerdotebaon koshiho betan ja judíobaon joni koshiho, ja \*sacerdotebaon koshi Caifás jain iká xobonko tsinkíkana.

<sup>4</sup> Jainxon shinankana iki, paranhanan yatanxon Jesús reteti.

<sup>5</sup> Ikaxbi jatíribibo ikana iki: —Ja \*Pascua ikaitianbiora atima riki, sinatira jonibo tsokáskanake — ikibo.

### *Westíora ainbaon Jesús ininti machita*

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

<sup>6</sup> Jatian Jesús iká iki Betania jemanko, ja \*lepra isinya ikátiai Simonman xobonko.

<sup>7</sup> Jain pii yakáketianra, westíora ainbo nokótoshita iki kopí ininti tso máya. Joxonra, pataxbainxon ja inintinin Jesús machita iki.

<sup>8</sup> Jaskaaka oinnax, jaonmea onannaibo ikana iki ikonbiresi sinati neskati: —¿Jawekopiki, nato ininti jaskáakin yoyota?

<sup>9</sup> Jakayara ike kikinshaman kopí maroxon, ja jawékiomashokobo jato akinti —iki ikana iki.

<sup>10</sup> Jaskákanai onanxon, jato Jesussen yoia iki: —¿Jawekiki nato ainboki mato sinatai? Janra jakon tee ea axonke.

<sup>11</sup> Ja jawékiomabora, jatíbitian mato xaran janoxiki, ikaxbi eara jatíbitian mato betan iamai.

<sup>12</sup> Nato ainbaon ea inintinin jaskáa riki, jayá ea miinkanon ixon aká.

<sup>13</sup> Enra mato ikonshaman yoiai: Nato netenxonra, jatíbiainxon jakon joi yoikin, nato ainbaon ea jaskáani yoinoxikanai ja shinankin —akin jato aká iki.

*Jakonhai keská ixonbi Judassen Jesús jakonmaa (Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)*

<sup>14</sup> Jatian ja chonka rabé jaonmea onannaibo ikainoa, westíora Judas Iscariote janeyara, \*sacerdotebaon koshiho oinni kaa iki.

<sup>15</sup> Kaxon jato yoia iki: —¿Jawetiishamanki maton ea kopíatiki, en mato Jesús yatanmaketian? —akin. Jatian jabaon shinan axon, kimisha chonka koríki menikana iki.

<sup>16</sup> Jatian jaskáakana, moa jaskáaxon jato Jesús yatanmati Judassen benaa iki.

*Pascua fiesta yantan Ibon jawékiaka*

<sup>17</sup> Ja moa fiesta peokootaitian, \*levaduraoma aká pan pikanai reken netera,

jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: — ¿Jaweranoshamanxon, ja \*Pascua iketian, non jawékiati aká yantan pitinki mia keenai? —akin.

18 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jerusalénhain botankanwe, ja en mato janexona jonin xobonko. Kaxon yoitankanwe: ‘Moara nokon nete ochóma iki, jakopira ja eonmea onannaibo betan min xobonkoxon en jawékiakasai \*Pascua iketian, ikira non Ibo ike akin atankanwe’ —akin jato aká iki.

19 Jato jaskáa boxon, jaonmea onanaibaon ja Jesussen jato yoia keskáshamankin akana iki. Jainxon ja \*Pascua iketian yantan jawékiatiribi akana iki.

20 Jatian moa yaméketian, Jesús iká iki jawen chonka rabé jaonmea onannaibo betan pii mesan yakata.

21 Jain pii yakáxonbi, jato yoia iki: — Ikonshamanra en mato yoiai: Mato westíoraxonra jakonhai keská ixonbi ea jakonmaati jake —akin.

22 Jaskáakin yoia, jawen jonibaon akonbire-skin masá shinankana iki. Jatian, westíoraxonbo yokákana iki: —¿Ea yoiiki mia iká Ibó? —akin.

23 Jaskáa jato yoia iki: —Ja en piai ratomearibi piai riki, ja jakonhai keská ixonbi ea jan jakonmaati.

24 Ja jonin Bakera, jaskara iti wishakan yoiai keská winóti jake. Ikaxbi jawe iresaipanon, ea jakonhai keská ixonbi ea jan jakonmaakai. Jakonra ibirakeanke ja jonikaya, jawen tita meranoax pikóyamaa —akin jato aká iki.

25 Jatian jankaya jakonhai keská itaanan jakonmaati ixonbi, Judassen aká iki: —¿Ea yoiiki mia

iká Maestró? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —  
Minbira moa yoike —akin.

<sup>26</sup> Jatian pii ikanaitian, pan bitaanan, Jesussen  
Dios iráke aka iki. Jaskáaxon ja pan tobapakeanan  
jato menikin ja jaonmea onannaibo yoia iki: —  
Bixon pikanwe; natora nokon yora iki —akin.

<sup>27</sup> Japekao, xeatia kenporibi bixon, Dios iráke  
aka iki, jaskáatanan jato menipakekin yoia iki: —  
Jatíxonbi ja nato kenpomea xeakanwe,

<sup>28</sup> jara nokon jimí iki, janra ja senenhabeonti  
joi Diossen aká onanti imai. Ja jimira chikotai icha  
jonibaon ocha, moa Diossen shinanxonyamanon  
ikax.

<sup>29</sup> Nato akinbichora en mato betan nato vino  
xeai. Ikaxbi jawetianki ja nokon Papan noa iki-  
nai neten noa jatikaxbi tsinkíkanai, jatianparira ja  
bená vino non xearibinoxiki —akin jato aká iki.

*Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia  
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)*

<sup>30</sup> Jaskatax moa \*salmosbo bewai senentaanan,  
Olivos mananman bokana iki.

<sup>31</sup> Jainxon jawen jonibo Jesussen yoia iki: —  
Nato yaméra mato jatikaxbi eki koshiamanoxiki.  
Jaskáti yoiira wishá meran ikai: ‘Jan oveja  
koiranaira en retenoxiki, jatianra ja ovejabo  
janbísti jake iki’.\*

<sup>32</sup> Ikaxbi moa jiritaanra, mato kaamabi ea-  
pari Galileanko kanóxiki —akin jato aká iki.

<sup>33</sup> Jaskataitian, Pedron yoia iki: —Jatíxonbi mi-  
abicho potakanainbira, en mia potayamanoxiki —  
akin.

---

\* **26:31** Zac. 13.7

<sup>34</sup> Jatian Jesussen neskáa iki: –Ikonshamanra en mia yoiai: Nato yaméra, atapa keotamabi ea yoi kimishai enra onanyamake iki mia inoxiki –akin.

<sup>35</sup> Jaskáa, Pedron yoia iki: –Ea mibébi retékanti ikenbira, jawe ikaxbi enra já onanyamake iki ea iamanoxiki –akin. Jatian jatíribi jaonmea onanaibaonribi jaskáakin yoikana iki.

*Getsemaníainxon Jesussen orana*

*(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)*

<sup>36</sup> Japekao, jaonmea onanaiboya Jesús Getsemaní janeya wainko kaa iki, jainxon jato yoia iki: –Nenobipari yakákanwe en ono kaxon oranai kaman –akin.

<sup>37</sup> Jaskáaxon, Pedro betan Zebedeon bake rabéres ioa iki. Jainoaxa ikonbiresi oniskin masá shinankin peoa iki.

<sup>38</sup> Jainxon jato yoia iki: –Nokon shinan meranra ea ikonbiresi onisai mawákasnon kaman. Nenobipari ikanwe, ebébi oxá tenekanwe –akin.

<sup>39</sup> Jato jaskáabaini orichaashoko kaax, jawen betonkoninbi mai tii akai kaman chirankootanan neskáakin orana iki: “Papá, min keen iketian, ea masá tenemayamawe. Ikaxbi nokon keena keská ea axonyamawe. Min keena keskáres awé”, akin.

<sup>40</sup> Jaskataan, jaonmea onannaibo ikainko joríbxon, oxakana jato nokoa iki. Jainxon Pedro yoia iki: –¿Westíora hora tanibireski maton ebé oxá teneti atipanyamaa?

<sup>41</sup> Oxayamakinkaya orankanwe, tanakaati jocketian maton teneti kopí. Maton shinanra jakon akasai, ikaxbi maton yorara yosma iki –akin jato aká iki.

<sup>42</sup> Jainoax jakiribi karibaxon neskáakin orana iki: “Papá, jaskáshamanhaxon nato masá en teneti bechitentikoma iketian, min keena keskáres awé”, akin aká iki.

<sup>43</sup> Jaskáakin oranbeirani joxon, jakiribi oxakana jato nokoribia iki. Jatón berobo ikana iki oxakan ayora bero pexmashokobo.

<sup>44</sup> Jaskara ikanaitian jato oinbainresi kaxon, moa kimisha itin ja awana keskáakinribi orana iki.

<sup>45</sup> Jaskáatanan jaonmea onannaibo ikainko joxon jato yoia iki: —¿Ramakamanbikayaki mato tantii oxa oxaresai? Moara ja jonin Bake ochayabo yatanmakanti hora senenke.

<sup>46</sup> Weníkanwe, moa noa bokanon. Jan ea jakonhai keská ixonbi ea jakonmaakai jonira, moa jain joái —akin jato aká iki.

### *Jesús yatankana*

*(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)*

<sup>47</sup> Jato jaskáakin yoii iitainbi, Judas nokótoshita iki. Ja iká iki westíora Jesussenmea onanairibi. Jabéra icha joni bekana iki, espadayabo itan jiwíabo. Ja bekanabo iká iki, \*sacerdotebaon koshi-boyaxon ja jema koshiyaon jato raana.

<sup>48</sup> Jatian jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaakai Judassen iká iki: “Ja kaxon en bexetaira já iki, ja yatannoxikanwe”, akin moa jato yoia.

<sup>49</sup> Jaskara ixon, nokobainxon Jesús aká iki: —¿Miaki jawekeska iki maestró? —akin. Jaskataan bexeta iki.

<sup>50</sup> Jatian Jesussen yoia iki: —Jaskara akí mia joákaya, ishtontani awé joní —akin. Jaskáaketian, nokobainxon jonibaon Jesús yatankana iki.

51 Jaskáakanaitian, westíora Jesús betan itinatón jawen espada tsekataan, ja \*sacerdotebaon koshín yonoti rerakin paxtea iki.

52 Jaskáaketian, Jesussen yoia iki: —Ja min espada moa benxoawe. Ja espadanin jato reteaibora, espadaninribi retékanti jake.

53 ¿Minki onanyamaa, ea jaweayamakanon ixon ja nokon Papa en yokáketian ramabishoko kikinbires icha ángelbo ea jan raanxonti?

54 Ikaxbi en jaskáakabira, jaskara iti wishakan yoiaibo senentima iki —akin aká iki.

55 Jaskáatanan, ja jonibo Jesussen yoia iki: —¿Jaweakiki ja yometsobo atin ea yatani mato espadayabo itan jiwiabo bekana? Netetiibira, jato axeai ea Diossen xobo meran iká iki. Jatianra jawetianbi maton ea yatanyamaa iki.

56 Ikaxbi nato jawékibora ike ja \*profetabaon yoini joibo senennon ikax —akin jato aká iki. Jatianra jaonmea onanaibaon, moa jabákin jatíxonbi Jesúsicho potabainkana iki.

*Jesús joni koshibo bebon bokana*

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Jatian jan Jesús yatannabaonra, sacerdotebaon koshi Caifásen xobonko bokana iki. Jain ikana iki ja esé onanboyabi jema koshibo tsinkíkana.

58 Ikaxbi Pedrobiribi ochóxonres chibanboi kaax, ja sacerdotebaon koshin xobo jema ikain nokota iki. Jain nokotax ja xepóti koiranaibo betan yakata iki, Jesúsmein jaweayonkanai ixon oinnox.

<sup>59</sup> Jatian ja sacerdotebaon koshi itan ja jema koshibaonra jaskáaxon Jesús reteti kopí janso joi benakana iki.

<sup>60</sup> Ikaxbi, icha joni joxon jansokin jakonmaak-inbo yoikanabi, atikoma iká iki. Ikenbi, rabé joni joxon,

<sup>61</sup> jato yoia iki: —Nato jonira iká iki: ‘Enra ja Diossen xobo ras axon, jakiribi kimisha netebi aríbatiki’, iki —akin jato aká iki.

<sup>62</sup> Jaskáaketian, wenítaanan ja sacerdotebaon koshín yoia iki: —¿Minki jawebi yoiamai? ¿Minki ninkata mia jaskati iká yoikanai? —akin.

<sup>63</sup> Jaskáabi Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jaskaketian ja sacerdotebaon koshin aká iki. —Ja jatíbitian jiria Diossen janenko noa yoita. ¿Miarin ja Diossen bake \*Cristo? —akin.

<sup>64</sup> Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Eara jaakon iki, minra moa yoike. Jatianra en mato yoikasai: Basi-mara maton oinnoxiki ja jonin Bake, jatíbi atipana koshia Diossen mekayao yakata, itan nai koinman joaitian —akin jato aká iki.

<sup>65</sup> Jaskáketianra, ja sacerdotebaon koshin jawen chopa noshia iki sinákin. Jaskatax iká iki: —Dioskira jakonmaibires yoyo ike. Wetsabo yokátininra moa noa maxkáyamake, matonbira ninkake jaskati yoyo ikaibo.

<sup>66</sup> ¿Jawe keskaki maton shinannai? —iki. Jatianra ikana iki: —Reteti riki —iki saa iki.

<sup>67</sup> Jatian jatíribibaon betoshba ataanambo timakana iki. Jatian wetsabaonra, tantash axonbo,

<sup>68</sup> akana iki: —Ikon Cristo ixon, onanta tsonki mia tantash aka —akinbo.



*Jesús onanama keskati Pedro iká*

*(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)*

<sup>69</sup> Jatian jaskákanai kamanbiribi, Pedro iká iki jeman yakata. Jain itinketianra, westíora jaton yonoti ainbaon nokóxon yoia iki: —Miaribi riki ja Galileankonia Jesús betan ipachoai —akin.

<sup>70</sup> Ikaxbi jain itinabo bebomeax, paranai, Pedro iká iki: —Enra onanyamake, tsoa yoiira mia iibirai —iki.

<sup>71</sup> Jaskátaanan xepótiain kaa iki. Jainoara ja wetsa yonokanai ainbaon oinxon ja jain ikábo yoia iki: —Natoribi riki ja Nazarethainoa Jesús betan ipachoai —akin.

<sup>72</sup> Jato jaskáaitian, onanaxbi jakiribi, ikonkon enra ja joni onanyamake iki Pedro iribaa iki.

<sup>73</sup> Jato jaskáa basimabi, jain ikábaon pataxbainxon Pedro yoikana iki: —Ikon riki mia jawen joni, mia yoyo ikara onantibires iki —akin.

<sup>74</sup> Jatianra jakonmaibires jaki yoyo itaanan Pedro neskata iki: Enra jawekeskaxonbi ja joni onanyamake iki. Jaskati yoyo ikainbi, atapabene keota iki.

<sup>75</sup> Jaskáketian, Pedron shinanria iki: “Ja atapabene keotamatianbi, kimishai paranati”, Jesusen yoiwana. Jaskáakin shinannax, jeman pikókaini kaax, akonbireskin masá shinanni Pedro winia iki.

## 27

*Pilatoiba Jesús bokana*

*(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)*

<sup>1</sup> Jatian moa nete xabáketian yamékirishoko, jatíbi \*sacerdotebaon koshibo itan ja jema koshibaon shinankana iki jaskáaxon Jesús reteti.

<sup>2</sup> Jaskáaxon, menéxanan boxon, ja romamea joni koshi Pilato menikana iki.

### *Judas mawata*

<sup>3</sup> Jatian moa Jesús retenoxon shinankana onanaxa, jakonhai keská ixonbi jan jakonmaa ikax, Judas ikonbiresi shinanmeeta iki. Jaskákinra ja \*sacerdotebaon koshibo itan ja jema koshibo, ja kimisha chonka koríki jato banexonribaa iki.

<sup>4</sup> Jato yoia iki: —Eara ochake, retekanon ixon jakonma akáma joni jato yatanmaax —akin. Jaskáketianra: —¿Nonki jawe ointi ja? Jara min ointi jawékibiribi iki —akinres akana iki.

<sup>5</sup> Jaskáakin akanara, Diossen xobo napobi janbisbaintiakin Judassen koríkibo potaa iki. Jaskáabaini kaax, risbikan tenexetax mawata iki.

<sup>6</sup> Jatian ja \*sacerdotebaon koshibora ja koríki biax neskákana iki: —Nato koríkira joni retekananon kopí iki. Jara ja Dios menikana koríki betanbi non meskoti atipanyamake —ikibo.

<sup>7</sup> Jaskáaxon shinankana iki, ja mapokan teetaitonin wai akin akanai mai, ja koríkinin maroti. Jain ja wetsankoni ax beax mawatabo jato miinti.

<sup>8</sup> Ja kopira, rama kamanbi ja mai janekanai, Jimi Mai akin.

<sup>9</sup> Jaskataxa, senena iki ja \*profeta Jeremíassen yoini: —Ja kimisha chonka koríkira biríbakana iki. Jatíra iká iki ja joni kopi jato \*Israelitabaon kopí yokata,

<sup>10</sup> bixonra, ja mapokan teetaitonin wai akin akanai mai, ja koríkinin marokana iki, ja Ibon ea jaskáati yoia keskáshaman —iki yoyo ini.

*Pilaton Jesús yokata*

(*Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38*)

<sup>11</sup> Jesús iká iki Pilato bebon boxon nichinkana. Jatian jan yokata iki: —¿Miarin ja judíobaon apo? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minra moa yoike —akin.

<sup>12</sup> Jatian ja \*sacerdotebaon koshiboyaxonbi \*ancianobaon jakonmaakinbo yoikanabi, Jesussen jawebi yoiamaa iki.

<sup>13</sup> Jaskataitian Pilaton yokata iki: —¿Minki ninkáyamai, ja mia jakonmaakinbo yoiikanai? —akin.

<sup>14</sup> Jábi Jesussen jawe joibi yoiamaa iki. Jaskataitian ja joni koshi ikonbiresi rateta iki.

*Jesús reteti yoikana*

(*Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16*)

<sup>15</sup> Jatian ja joni koshin axé iká iki, \*Pascua fies-tatiibi, westíora preso jonibaon katota jato pikox-onti.

<sup>16</sup> Jatianribi iká iki, westíora ninkakaatai joni Barrabás jeneya, cárcel meran akana.

<sup>17</sup> Jatian jain tsinkíkana jonibo, jato Pilaton yokata iki: —¿Tsoa en pikotininki mato keenai: Barrabás ó Jesús, ja Cristo akin maton akai? —akin.

<sup>18</sup> Jaki notsireskin yataanan já bexonkana ike-tian onanxon.

<sup>19</sup> Jatian jainxon joi benxoatiainko Pilato yakáketianra jawen awinin joi bomaa iki: “Ja jakon joni betanra min jawe ointi yamake. Já

jaskáakanai kopíra en jakonmabires namáwanke”, iki iká.

20 Ikenbi, ja \*sacerdotebaon koshiboyabi ja jema koshibaonbiribi, ja joni icha tsinkitabo yoixon jen imakana iki, Barrabás pikotaanan Jesúsbiribi reteti, Pilato yoikanon ixon.

21 Jaskáketianra, ja joni koshin jato yokáribia iki: —¿Jaweratokaya en pikoxontinki mato keenai? —akin. Jatian yoikana iki: —Barrabás noa axonwe —akin.

22 Jaskáakana, Pilaton jato aríbaa iki: —¿Jatian ja \*Cristo akin maton akai Jesúski en jaweati iki? —akin. Jato jaskáa jatíxonbi yoikana iki: —Korosen awé —akin.

23 Jatian Pilaton jato yokata iki: —¿Jawe jakonma akákayarin? —akin. Jato jaskáabi, korosen awé ikires koshin saa ikana iki.

24 Jatianra Pilaton oinna iki, jawen joi ninkáxonyamai, bebonbires jakonmaati saa ikanaitian. Jaskákanaitianra jato onpax bemaax, jato bebonmeaxbi mechokiita iki. Jato yoia iki: —Nato joni mawatara en akáma ikai, jara maton jawékibiribi iki —akin.

25 Jato jaskáa jatíxonbi yoikana iki: —Non bake-boyaxonbira nato joni mawata non iboakai —akin.

26 Jaskákanaitian, Barrabás jato Pilaton pikoxona iki. Ja pekao jato Jesús rishkimaa iki. Jaskáatanan moa korosen akanon ixon jato menia iki.

27 Jatianra ja joni koshin sontárobaon, ja apo jain iká xobo chicho Jesús bokana iki. Jainra ja Jesús katei jatíbi sontárobo tsinkíkana iki.

<sup>28</sup> Jawen chopá jopémaxonra, jáki shirokin jan perakooti joshin chopá sawemakana iki.

<sup>29</sup> Moxa maitiaxonra, ja maitiribi maimakana iki. Jaskáaxonra westíora jiwí kekóti jawen mekayao yatanmakana iki. Jaskáakin akáxa, jáki shiroi já bebon chirankootaxbo neskata iki: —Jatíbitianbires ja judíobaon apo ibanon —ikibo ikana iki.

<sup>30</sup> Jainxonribi, betoshba akana iki. Ja yatanmakana iwana jiwínbiribi mapoki rishkikana iki.

<sup>31</sup> Moa jaskati jáki shiroi senenxonra, ja sawemawankana jan perakooti joshin chopá jopemaxon, jawen chopabiribi sawemakana iki. Jaskáaxonra moa korosen anoxon bokana iki.

*Jesús korosen akana*

*(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)*

<sup>32</sup> Ja moa jainoax pikóbaini bokinra, Cireneainoa westíora joni Simón janeya nokokana iki. Jara Jesussen koros papimaxon, bomakana iki.

<sup>33</sup> Jatian moa ja Gólgota mananman nokóxonra, “Ja iki mapo xao manan”, iki iká,

<sup>34</sup> moka jawékia vino meskoa Jesús xeamakana iki. Ikaxbi moa tanaax jakiribi akáshamaa iki.

<sup>35</sup> Jatian moa korosen axonra, \*suerte axon, sontárobaon jawen chopabo bikana iki.\*

<sup>36</sup> Moa jaskáa pekáo, koirani jain yakákana iki.

<sup>37</sup> Ja manaon iká iki jaskara kopí akanai yoikin tablanin neskaakin wishakana: “Nato riki Jesús ja judíobaon apo”, iki iká.

---

\* 27:35 Sal. 22.18; Jn. 19.24

<sup>38</sup> Já betanra rabé yometsoribi korosen akana iki. Wetsa iká iki jawen mekayao; wetsa jawen mexkao.

<sup>39</sup> Jatian jain winotaibo, jaki shiroi, bonké bonke iananbi,

<sup>40</sup> yoikana iki: —Mia iki, ja Diossen xobo ras axonra, en kimisha nete pekáobi jakiribi aríbatiki, iki iibata. Rama minbix kishpinmeewe. Ikon Diossen bake ikax, ja korosenmeax pakéwe —akinbo akana iki.

<sup>41</sup> Jatian ja \*sacerdotebaon koshibo itan ja esé onanboyabi jema koshiboribi jaki shiroi ikana iki neskati:

<sup>42</sup> —Wetsabora jato kishpinmaa iki, ikaxbi janbix itira itipanyamake. Ikon Israel jonibaon apo ikax, ibanon ja korosenmeax janbix paketi, jatianparira non ja ikonhatiki.

<sup>43</sup> Dioski koshiaronki ikira ikai, ikonkon jaon keenai ixon, abanon rama Diossen kishpinmakin. Jaronki Diossen Bake iki ixonra janbi yoiai —iki ikana iki.

<sup>44</sup> Ja já betan korosen akana yometsobobira, jaki shirokana iki.

### *Jesús mawata*

*(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)*

<sup>45</sup> Jatian moa bariapan iketianra, ja main jatíbiain yameta iki; yantanpake kimisha hora kaman.

<sup>46</sup> Ja yantanpake moa kimisha hora iki kaitianra, kikinbires koshin Jesús sai ika iki: “Elí, Elí, ¿Lama sabactani?” iki. (Ja iki: “Diossé, nokon Diossé, ¿Jaweatiki min ea potaapanon?”) iki iká.

47 Jaskati saí ikai ninkatax, jatíribi jain ikábo ikana iki: —\*Profeta Elías kenai riki —ikibo.

48 Jaskáketianra jatianbi ishtoi kaxon, westíoranin \*esponja bitaanán, \*vinagre tsaimaa iki. Jaskáaxonra jiwi nenkéki nexaanán Jesussen xeanon ixon ketaxnana iki.

49 Jaskáaitian wetsabaonbiribi yoikana iki: — Jaskáayamawe, jorábiratiki Elías ja kishpinmai non oinnon —akin.

50 Jaskákenbi, Jesús jakiribi koshin saí itaanán, moa jatianbi maxkaa iki.

51 Ja jaskatatianbira Diossen xobo meran iká, jan nachitea chopa, bochikiax namani noshita iki, mairibi shakota iki, itan shankaboribi kaxketa iki.

52 Mawá miinkana kiniboribi kepenmeeta iki. Jatianra icha jakon joni mawániboribi jiria iki.

53 Jatian moa Jesús jiria pekáora, ja mawá kini meranoax pikotax, Jerusalén jeman bokana iki. Jainoara icha jonin jato oinna iki.

54 Ja \*capitán betan jabé iká sontárobora, Jesussen yora koirani iikanainbi niwanman aká, itan meskóbo ikaitian oinnax, ikonbiresi rateti ikana iki neskati: —¡lkonra iká iki, nato joni Diossen bake! —ikibo.

55 Jainribi ikana iki icha ainbobo, Galileankoni-axbi Jesús chibani beabo ochóxonres oinni. Ja ainbobo iká iki jan Jesús akinnabo.

56 Jato xaranribi iká iki, María \*Magdalena, jainoax Jacobo betan Josekan tita María. Itan Zebedeon bakebaon titaribi.

*Jesús miinkana*

*(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)*

57 Moa yantan iketianra, Arimateainoa icha jawékia westíora joni José janeya joá iki. Jaribi iká iki Jesús chibani ipachoi.

58 Janra Pilatoiba kaxon Jesussen yora yokata iki. Jaskáakin yokáketianra Pilaton jato menimaa iki.

59 Jatianra Josekan ja Jesussen yora bixon, kakaati jakonshamantonin rakawaa iki.

60 Jaskáaxonra janbi jato shanka kiniamaa bená ikainko, ja Jesussen yora niaa iki. Jaskáatananra shanka anin ja kini xepobaini moa kaa iki.

61 Jatian María \*Magdalena betan wetsa Maríara iká iki ja Jesús miinkana kini ponté yakábekona.

*Jesús miinkana kini sontárobaon koirana*

62 Jatian ja tantiti nete xabáketianra, \*sacerdotebaon koshiho itan \*fariseobo, Pilatoiba bokana iki.

63 Jain boxon, yoikana iki: —Ibó, nonra shinanai ja paranmis jonin japarixon jato neskáakin yoiibata: Eara kimisha nete itin jirinoxiki akin.

64 Jaskara iketian, min sontárobo yoiwe, kimisha nete senenai kaman kikinshamaankin, ja kini koirankanon. Jaonmea onanaibora beax ja yoran yometsokanake. Jatonbi jaskáaxa, jato yoi moara jirike iki ikantiki, jaskáaxonra jato apachoi bebombires jato parankanti iki —akinra akana iki.

65 Jaskáakana, Pilaton jato yoia iki: —Nato jatíribi sontárobo boxon, matonbishaman jato kikinshakin koiranmatankanwe —akin.



<sup>66</sup> Jato jaskáaka boxon, shanka anin ja kini kikinakin xepoxon, onantiakin boyakana iki. Jaskáaxon jaki sontárobo koiranmakana iki.†

## 28

### *Jesús jiria*

<sup>1</sup> Jatian ja tantiti nete winota pekáo moa domingo nete xabataitianra, María \*Magdalena betan wetsa María kabékona iki, jain Jesussen yora miinbakana oinni.

<sup>2</sup> Jain kabékonainbi ratéresi kikinbires koshi ninwana iki; ja non Ibo Diossen ángel naikanmeax joaitian. Joxon, jan kini xepoa shanka oke taranax janbi peyakaa iki.

<sup>3</sup> Ja ángelnin yora iká iki, kaná biri ikai keská pené. Jawen yoraribi iká iki kikinbires joxoshaman.

<sup>4</sup> Jaskara oinnax ja kini koirana sontárobo, kikinbiresi raketi saki iki, mawá keskabo tipikana iki.

<sup>5</sup> Jatian ángelnin ja ainbobo yoia iki: — ¡Rakéyamakanwe! Enra onanke ja korosen aibakana Jesús benai mato iitai.

<sup>6</sup> Moara neno yamake, jan yoipachoi keskátira moa jirike. Maton onannon, jain aibakana oinni bekanwe.

<sup>7</sup> Rama ishton boxon jaonmea onannaibo yoi-tankanwe: ‘Ja reteibakanara moa jirike jatianronki japari moa Galileanko kaai, jainoaronki maton oinni kati iki’, jaskara mato yoikasira ea iitai —akinra jato aká iki.

---

† 27:66 Ja kinira iká iki kikinakin jan boyatinin boyakana, kepenkana onanti inon ixon.

<sup>8</sup> Jato jaskáa ja mawá kini ikainoax ja ainbo rabé ishtonbiresh kabékona iki, raketibi kikínbiresiribi rarobekona iki. Jaskataxa jaonmea onannaibo keshani kaai ishtobekona iki.

<sup>9</sup> Ja bokanainbi bechixon jato Jesussen saludana iki. Jato jaskáaketian nokobainxon Jesús rabikana iki jawen taekibi bekepikainxon.

<sup>10</sup> Jatian Jesussen jato yoia iki: — ¡Rakéyamakanwe! Ja nokon wetsabo Galileanko bokanon yoitankanwe, jainoara ea oinni bokanai —akin jato aká iki.

### *Kopíaxon sontárobo jansomakana*

<sup>11</sup> Jatian ja ainbobo kaaitianribi, ja koirani iitai jaweti sontáboribi jeman bokana iki. Boxonra jatíbi jaskara ikábo ja \*sacerdotebaon koshibo keshankana iki.

<sup>12</sup> Jatian jabobiribi jema koshibo betan tsinkíxon shinan akí bokana iki. Moa shinan axonra ja sontárobo icha koríki menikana iki,

<sup>13</sup> jaskáaxon jato yoikana iki: —Jato yoinoxikanwe, noa oxaketianra jaonmea onanaibaon yamé bexon ja Jesussen yora boankanke.

<sup>14</sup> Jatian nato joi ja joni koshin ninkáketianra, noabiribi jabetan yoyo ikai, jaskáaxonra mato jakonmaati ikenbi non amatima iki —akin jato akana iki.

<sup>15</sup> Jaskáakana ja sontárobaon koríki bixon, ja ati yoikana keskáakin akana iki. Jatian jaskáakin yoikani joira ramakamanbi judíobaon ikon keskáakin yoikanai.

*Joi yoii bokanti jaonmea onannaibo Jesussen yoia*

<sup>16</sup> Ikaxbi ja chonka rabé jaonmea onanaibobiribi Galileanko bokana iki, jain bokanti jato Jesussen yoiibata manan ikainko.

<sup>17</sup> Jain boax nokóxonra ja Jesús rabikana iki, ikaxbi jatíribibo ikana iki jamara ibirai iki ixonbores shinanni.

<sup>18</sup> Jatianra Jesussen jato pataxbainxon yoia iki: —Jatíbi ja naikan iká itan main ikábo jato ikinti koshira ea Diossen menike.

<sup>19</sup> Jaskara iken, rama botankanwe, jain jonibo jakana jatíbi mai ikainkobo, eonmea onannaibo itiakin jato imatankanwe, ja ikonhaibora, Papan janenko itan Baken janenko jainoax Diossen Shinnanman janenko maton jato bautizanti iki.

<sup>20</sup> Jatíbi ja en mato onanmaa jawékibo senenhakantiakin jato axeatankanwe. Jatian eara netetiibi mato betan iti iki, ja moa nete senenai kamanbi —akin jato aká iki.

**Diossen joi jatíxonbi onanti joi**  
**New Testament and Shorter Old Testament in**  
**Shipibo-Conibo (PE:shp:Shipibo-Conibo)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Shipibo-Conibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Shipibo-Conibo [shp], Peru

**Copyright Information**

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

**The New Testament and Shorter Old Testament**

in Shipibo-Conibo

**© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files  
dated 29 Jan 2022  
d8a74a56-9842-52e4-b16b-5bcd977f89b